

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΔΗΛΩΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ
ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΑΙΤΙΑ, ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ, ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Ον/Μο: Ενκελέντα Σείται

Επιβλέπων καθηγητής: Κωνσταντίνος Καραμάνης

ΠΡΕΒΕΖΑ, ΜΑΡΤΙΟΣ 2020

THE PHENOMENON OF UNDECLARED WORK IN THE GREEK
LABOR MARKET
CAUSES, CHARACTERISTICS, RECENT DEVELOPMENTS

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή

Πρέβεζα, Μάρτιος

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Επιβλέπων καθηγητής

Κωνσταντίνος Καραμάνης

2. Μέλος επιτροπής

Ειρήνη Τριάρχη,

3. Μέλος επιτροπής

Παρασκευή Παππά,

© Σείταϊ Ενκελέντα 2020.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Σείταϊ, Ενκελέντα

Υπογραφή

Ε.Σ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σε αυτή την εργασία θα έχουμε την ευκαιρία να ασχοληθούμε με ένα φαινόμενο το οποίο απασχολεί την οικονομία της χώρας εδώ και αρκετά χρόνια – την αδήλωτη εργασία. Η έννοια αυτή είναι πολύ ξακουστή στην Ελλάδα λόγω του ότι ένα πολύ μεγάλο μέρος του πληθυσμού της χώρας είναι εξοικειωμένο να εργάζεται αδήλωτα. Η αδήλωτη εργασία θεωρείται από το κράτος παράνομη και για τον λόγο αυτό επιβάλλονται ποινές και κυρώσεις σε όποιον εξασκεί το επάγγελμά του “μαύρα”.

Πιο αναλυτικά στο 1ο κεφάλαιο θα αναφερθεί ο ορισμός της εργασίας, ποια είδη συμβάσεων υπάρχουν και τελικά τι σημαίνει εκτενέστερα ο όρος “αδήλωτη εργασία” και τι σχέση έχει με την παραοικονομία.

Στο 2ο κεφάλαιο θα δούμε ποια είναι τα αίτια και οι παράγοντες που οδηγούν στο φαινόμενο αυτό και τι συνέπειες έχει η αδήλωτη εργασία στην χώρα.

Στο 3ο κεφάλαιο θα αναλύσουμε με ποιους τρόπους μπορεί να αντιμετωπιστεί η “μαύρη” εργασία και τέλος, στο 4ο κεφάλαιο ποιο είναι το εθνικό σχέδιο δράσης για αυτό το φαινόμενο.

Αν και η αδήλωτη οικονομία μπορεί να έχει κάποια επιφανειακά πλεονεκτήματα για τους εργοδότες αλλά και για τους εργαζομένους, στο τέλος το τίμημα για αυτούς αλλά κατ’ επέκταση και για την χώρα είναι βαρύ. Παρακάτω θα γίνει αιτιολόγηση αυτής της δήλωσης.

Λέξεις-κλειδιά: παραοικονομία, αδήλωτη εργασία, ποινές, κυρώσεις

ABSTRACT

In this project we will have the opportunity to deal with a phenomenon that has occupied the country's economy for several years - undeclared work. This concept is very popular in Greece due to the fact that a very large part of the country's population is familiar with working undeclared. Unlawful work is considered illegal by the state and for this reason penalties and sanctions are imposed on anyone who practices his profession "black".

In more detail, Chapter 1 will describe the definition of work, what types of contracts exist and ultimately what the term "undeclared work" means in more detail and what it has to do with the shadow economy.

In the 2nd chapter we will see what are the causes and the factors that lead to this phenomenon and what are the consequences of undeclared work in the country.

In the 3rd chapter we will analyze how the "black" work can be dealt with and finally, in the 4th chapter what is the national action plan for this phenomenon.

Although the undeclared economy may have some superficial advantages for employers as well as for employees, in the end the price for them but consequently for the country is heavy. This statement will be justified below.

Keywords: shadow economy, undeclared work, penalties, sanctions

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	6
ABSTRACT.....	7
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΑΔΗΛΩΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ.....	9
1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	9
1.2 ΒΑΣΙΚΑ ΕΙΔΗ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	9
1.3 ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ – ΑΔΗΛΩΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ.....	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΔΗΛΩΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	16
2.1 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΥΔΟΚΙΜΟΥΝ ΣΤΗΝ ΥΠΑΡΞΗ ΤΗΣ ΑΔΗΛΩΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	16
2.2 Η ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΙΣΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	21
2.3 ΟΙ ΥΨΗΛΟΙ ΦΟΡΟΙ.....	25
2.3.1 Η ΜΗ ΑΝΤΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΥΨΗΛΩΝ ΦΟΡΩΝ.....	31
2.4 ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΔΗΛΩΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	33
2.4.1 Η ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΑΔΗΛΩΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ....	43
3.1 ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΩΝ.....	43
3.2 ΑΜΕΣΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ : ΜΕΤΡΑ ΑΠΟΤΡΟΠΗΣ.....	49
3.3 ΑΜΕΣΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ : ΚΙΝΗΤΡΑ ΣΤΗΝ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ.....	57
3.4 ΑΜΕΣΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ : ΚΙΝΗΤΡΑ ΣΤΗΝ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ.....	60
3.5 ΕΜΜΕΣΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ.....	64
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ : ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΙΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ.....	66
4.1 ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ.....	66
4.2 ΧΡΟΝΙΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	77
4.3 ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΠΙΛΟΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	77
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.....	78
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	79

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΑΔΗΛΩΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Με τον όρο **εργασία** νοείται η καταβολή ανθρώπινης προσπάθειας, πνευματικής ή σωματικής, με σκοπό την καταβολή οικονομικού αγαθού. Με αυτόν τον τρόπο ικανοποιείται η ανάγκη και του εργαζόμενου και του εργοδότη, ο πρώτος λαβαίνει εργατικό μισθό και καλύπτεται η οικονομική του ανάγκη, ενώ ο δεύτερος εξυπηρετείται με την ολοκλήρωση του έργου του. Η καταβολή αυτής της προσπάθειας θα έχει ένα αποτέλεσμα, την δημιουργία προϊόντων ή αγαθών.

Για τα περισσότερα άτομα η εργασία αποτελεί την κυριότερη ή σημαντικότερη πηγή εισοδήματος, κάποιος όμως μπορεί να έχει και από αλλού εισόδημα όπως από ενοίκια, τόκους ή μερίσματα μετοχών.¹

Η εργασία για να θεωρηθεί νόμιμη θα πρέπει να προηγηθούν κάποιες διαδικασίες έτσι ώστε να λαμβάνεται υπόψη από το κράτος. Στον επόμενο υπότιτλο καταγράφονται οι συμβάσεις εργασίας, οι οποίες παίζουν έναν σημαντικό ρόλο στην νομιμοποίηση της απασχόλησης.

1.2 ΒΑΣΙΚΑ ΕΙΔΗ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Όταν κάποιος βγαίνει στον χώρο εργασίας το πρώτο πράγμα που θα κάνει είναι να συμφωνήσει με τον εργοδότη πόσες ώρες θα εργάζεται, η αμοιβή του πόση θα είναι, πόσες άδειες δικαιούται κτλ. Αφού ικανοποιηθούν και τα δύο μέρη τότε υπογράφουν ένα γραπτό κείμενο συμφωνίας με δεσμευτική ισχύ, την οποία την ακολουθούν πιστά μέχρι να λήξει.² Αυτή η γραπτή συμφωνία ονομάζεται σύμβαση εργασίας.

¹ΘΕΟΔΩΡΟΥ Π. ΛΙΑΝΟΥ, ΑΝΝΑΣΝΤΑΟΥΛΗ-ΝΤΕΜΟΥΣΗ Γ' ΕΚΔΟΣΗ 2017. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

²<https://el.wiktionary.org/wiki/%CF%83%CF%8D%CE%BC%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7>

Παρακάτω θα αναλύσουμε πόσα είδη συμβάσεων εργασίας υπάρχουν.³

Σύμβαση πλήρης απασχόλησης. Στην περίπτωση αυτή ο εργοδότης συμφωνεί με τον εργαζόμενο του να τον απασχολεί με πλήρες ωράριο. Αυτό ισοδυναμεί με οχτώ ώρες. Αρκετοί είναι αυτοί που προτιμούν να απασχολούνται με πλήρες ωράριο επειδή ο μηνιαίος μισθός είναι υψηλός και επίσης τους δίνεται η δυνατότητα να αποκτήσουν περισσότερη εμπειρία πάνω στο αντικείμενό τους σε σχετικά γρήγορο χρονικό διάστημα.

Σύμβαση μερικής απασχόλησης. Όταν ο εργαζόμενος υπογράφει σύμβαση μερικής απασχόλησης τότε συμφωνεί να εργαστεί τέσσερις ή έξι ώρες την ημέρα. Υπάρχει και μια περίπτωση που μπορεί να εργάζεται οχτώ ώρες επί τρεις ημέρες την εβδομάδα. Ο μισθός του θα είναι σαφώς κατώτερος από αυτόν που εργάζεται με πλήρες ωράριο, όμως έχει άλλα πλεονεκτήματα όπως το να απασχοληθεί σε μια δεύτερη εργασία με μεγαλύτερο μισθό. Αυτοί που επιλέγουν αυτού του είδους την σύμβαση είναι ως επί το πλείστον άτομα με άλλες υποχρεώσεις όπως οι φοιτητές, οι μητέρες.⁴

Σύμβαση αορίστου χρόνου. Τέτοιου είδους σύμβαση υπάρχει όταν ο εργοδότης προσλαμβάνει άτομο για την εργασία του και δεν τον παίρνει για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, δηλαδή στην σύμβαση δεν αναγράφεται για πόσο καιρό θα απασχολείται σε αυτή την επιχείρηση. Αυτό είναι ένα πλεονέκτημα για τον μισθωτό επειδή υπάρχει το ενδεχόμενο να τον κρατήσει στην δουλειά για αρκετό χρονικό διάστημα. Σε αυτό το σημείο αξίζει να ειπωθούν κάποια σημαντικά δικαιώματα προς το πρόσωπο του εργαζόμενου. Κατά την παραμονή του στον χώρο εργασίας ο εργοδότης είναι υποχρεωμένος να τηρήσει το ωράριο που έχουν συμφωνήσει και να μην ζητάει από τον υπάλληλό του να εργάζεται παραπάνω από το συμφωνημένο. Επίσης, να του παρέχει την εβδομαδιαία ανάπαυση, τον νόμιμο μισθό, ο χώρος να είναι κατάλληλος για την εργασία, ασφαλής και να εκπληρώνει τους όρους υγιεινής. Κάτι ακόμη σημαντικό που πρέπει να παρέχει ο εργοδότης είναι η ετήσια άδεια ανάπαυσης κάτι που θα πρέπει πραγματικά να δίνεται και να μην υποχρεώνει τον μισθωτό να εργάζεται στην άδειά του. Ο μισθός του ακόμη, θα πρέπει να προσαυξάνεται και από τα επιδόματα.

³taxhorizon 2020, <http://www.taxhorizon.club/el/%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%B1->

⁴Randstad N.V. 2019, https://www.randstad.gr/υποψήφιος/career-blog/archives/ημιαπασχόληση-ή-πλήρης-απασχόληση_5507/

Πώς λήγει η σύμβαση αορίστου χρόνου;

Λήγει με την καταγγελία από τον εργοδότη ή τον μισθωτό, βέβαια μετά από αυτό ο εργοδότης είναι υποχρεωμένος να αποζημιώσει τον εργαζόμενο του. Και τέλος μπορεί να λήξει με κάτι που δεν μπορεί να αποφευχθεί-με τον θάνατο του ενός ή του άλλου.⁵

Σύμβαση ορισμένου χρόνου. Ανόμοια με την αορίστου χρόνου η ορισμένου βάζει ένα όριο στο πόσο καιρό θα εργάζεται ο υπάλληλος, για παράδειγμα έξι μήνες, ένα χρόνο κτλ. Τέτοια είδους σύμβαση έχουν οι εποχιακές δουλειές όπως τα ξενοδοχεία, οι ταβέρνες. Υπάρχουν περιπτώσεις που ο υπάλληλος συνεχίζει να εργάζεται παρ' όλο που η σύμβαση έχει λήξει, τότε η σύμβαση μετατρέπεται σε αορίστου χρόνου και ο εργαζόμενος συνεχίζει να εργάζεται με τους ίδιους όρους. Αυτή η ανανέωση ονομάζεται σιωπηρή ανανέωση.⁶

Και σε αυτή την περίπτωση όμως μπορεί να γίνει λύση της συνεργασίας του εργαζόμενου και του εργοδότη πριν λήξει η σύμβαση. Σε ποιες περιπτώσεις γίνεται αυτό;

Ο εργοδότης έχει δικαίωμα να διώξει τον υπάλληλό του λόγω επαγγελματικής ανεπάρκειας, λόγω διάπραξης αξιόποινης πράξης στην υπηρεσία, επανειλημμένων απουσιών κ.α. Από την άλλη ο εργαζόμενος μπορεί να φύγει οριστικά από τον χώρο εργασίας λόγω επανειλημμένης καθυστέρησης πληρωμής του μισθού, ακατάλληλης συμπεριφοράς του εργοδότη, ανεπαρκούς έως και μηδαμινής ασφάλειας και παράλειψης λήψης των απαραίτητων μέτρων για την υγιεινή. Αν δεν υπάρχει σπουδαίος και σοβαρός λόγος που ο εργοδότης διώχνει τον υπάλληλό του, ο εργαζόμενος μπορεί να κινηθεί δικαστικά και να διεκδικήσει τους μισθούς του μέχρι την λήξη της σύμβασης. Αν όμως ο εργοδότης έχει βάση να τον διώξει τότε δεν υποχρεούται να τον αποζημιώσει.⁷

⁵Γιάννης Τζωρτζάκης,

<http://greekengineers.pbworks.com/w/page/20723707/%CE%A3%CF%8D%CE%BC%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7%20%CE%95%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82>

⁶ taxhorizon 2020, <http://www.taxhorizon.club/el/%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%B1->

⁷ΝΙΚΟΛΑΣ ΚΑΠΕΛΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ,

<http://www.nikoskapelislaw.gr/%CF%85%CF%80%CE%B7%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%AF%CE%B5%CF%82/%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF/%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%83%CE%B9%CE%B1%CF%83-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%83>

1.3 ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ - ΑΔΗΛΩΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η αδήλωτη εργασία – ένα αναπόσπαστο κομμάτι της παραοικονομίας, παίζει ένα σημαντικό ρόλο στην οικονομία της χώρας και θα είναι ένα από τα κυριότερα προβλήματα που θα αντιμετωπίσει ένα κράτος.

Τι ακριβώς όμως είναι η αδήλωτη εργασία ή παραοικονομία ή μαύρη οικονομία;

Θεωρείται το τμήμα της οικονομικής δραστηριότητας το οποίο ασκείται λαθραία και παράνομα. Ενώ θα έπρεπε να περιλαμβάνεται στο επίσημο εθνικό προϊόν ή εθνικό εισόδημα τελικά δεν μπορεί να μετρηθεί και να καταγραφεί από τις επίσημες στατιστικές υπηρεσίες.⁸ Με τον όρο εθνικό προϊόν εννοούμε το προϊόν που παράγεται σε ένα έτος από συντελεστές παραγωγής που ανήκουν σε μόνιμους κατοίκους της χώρας. Τέτοιοι συντελεστές παραγωγής είναι η γη, η εργασία, το κεφάλαιο.⁹

Ένας παρόμοιος ορισμός με τον παραπάνω για την αδήλωτη εργασία, η οποία συμπεριλαμβάνεται στην παραοικονομία, σύμφωνα με τον Feige είναι «εκείνη η οικονομική δραστηριότητα η οποία δεν δηλώνεται ή δεν μετρείται από τις υφιστάμενες τεχνικές μέτρησης της οικονομικής δραστηριότητας μιας κοινωνίας» (Feige, 1979, σελ.6). Σύμφωνα με τον Schneider την παραοικονομία την συνθέτουν «όλες οι οικονομικές δραστηριότητες οι οποίες συμβάλλουν στην δημιουργία προστιθέμενης αξίας και οι οποίες θα έπρεπε να περιλαμβάνονται στο εθνικό εισόδημα, βάσει των υφιστάμενων εθνικολογιστικών συμβατικότητων, αλλά επί του παρόντος δεν καταγράφονται από τις αρμόδιες εθνικές υπηρεσίες μέτρησης» (Schneider, 1986, σελ. 643). Ενώ κατά τον Π.Παυλόπουλο ως παραοικονομία μπορεί να οριστεί «το τμήμα εκείνο της οικονομικής δραστηριότητας το οποίο θα έπρεπε να περιλαμβάνεται στο εθνικό προϊόν-αφού δημιουργηθεί προστιθέμενη αξία-βάσει της εθνικολογιστικής πρακτικής, για διάφορους λόγους όμως δεν καθίσταται δυνατό να καταγραφεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες μετρήσεως». (Παυλόπουλος, 1987).¹⁰

⁸ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ, <https://www.euretirio.com/tag/paraikonomia/>

⁹https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%B8%CE%AD%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B7_%CE%B1%CE%BE%CE%AF%CE%B1

¹⁰ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ ΑΕΒΕ, ΑΘΗΝΑ 2001

Σύμφωνα με τον παραπάνω ορισμό μια δραστηριότητα για να θεωρηθεί παραοικονομική θα πρέπει να δημιουργηθεί προστιθέμενη αξία(οικονομική επιβάρυνση της αξίας ενός αγαθού ως πρώτη ύλη σε κάθε στάδιο της επεξεργασίας του μέχρι την τελική μορφή του που φτάνει έτοιμο στην κατανάλωση.

Για παράδειγμα μια επιχείρηση αγοράζει πρώτη ύλη 3.000 νομισματικών μονάδων. Η τελική της αξία θα είναι 4.000 νομισματικές μονάδες, η διαφορά των 1.000 νομισματικών μονάδων θα είναι η προστιθέμενη αξία. Μέσα σε αυτό το ποσό θα περιλαμβάνονται οι αμοιβές των εργαζομένων που συνέβαλαν στην τελειοποίησή του, η αμοιβή για το κεφάλαιο που χρειάστηκε και η αμοιβή του επιχειρηματία.)¹¹ Ο Π. Παυλόπουλος συνεχίζει και λέει πως στη παραοικονομία δεν περιλαμβάνονται μόνο οι δραστηριότητες που έχουν αποκρύψει για διάφορους λόγους οι άνθρωποι αλλά και αυτές που δεν έχουν καταγραφεί από Εθνικούς Λογαριασμούς λόγω ανεπάρκειας των αρμόδιων υπηρεσιών.

Η πιο επικρατούσα άποψη όμως είναι αυτή του μελετητή Blades, ο οποίος ανέφερε πως η παραοικονομία είναι «δραστηριότητες, οι οποίες θα έπρεπε καταρχήν να καλύπτονται από το ΑΕΠ (σύνολο όλων των προϊόντων και αγαθών που παράγει μια οικονομία σε διάστημα ενός έτους, εκφρασμένο σε χρηματικές μονάδες)¹², αλλά οι οποίες είναι δυνατόν στην πράξη να παραλείπονται μερικές φορές γιατί ένα ή περισσότερα από τα ενδιαφερόμενα μέρη προσπαθεί να τις αποκρύψει από τις δημόσιες αρχές» (Blades, 1982, σελ. 30).¹³

Όσοι εργάζονται και δεν είναι δηλωμένοι στις αρμόδιες αρχές φοροδιαφεύγουν(αφού το προϊόν της εργασίας τους δεν καταγράφεται και κατά συνέπεια δεν φορολογείται), εισφοροδιαφεύγουν(αφού δεν καταβάλλουν στην κοινωνική ασφάλιση τις εισφορές που τους αναλογούν) και παραοικονομούν.

¹¹https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%B8%CE%AD%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B7_%CE%B1%CE%BE%CE%AF%CE%B1

¹²https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BA%CE%B1%CE%B8%CE%AC%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF_%CE%95%CE%B3%CF%87%CF%8E%CF%81%CE%B9%CE%BF_%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%8A%CF%8C%CE%BD

¹³ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ ΑΕΒΕ, ΑΘΗΝΑ 2001

Είναι εύκολος ο εντοπισμός της μη δηλωμένης εργασίας από τις αρμόδιες αρχές;

Ως επί το πλείστον, δεν είναι εύκολο επειδή οι εθνικολογιστικές υπηρεσίες δεν είναι αλάνθαστες και δεν έχουν απεριόριστες δυνατότητες. Επίσης, οι εισοδηματίες ή οι καταναλωτές προσπαθούν είτε για λόγους φορολογικούς είτε για νομικούς να αποκρύψουν δικά τους προσωπικά στοιχεία τα οποία αναφέρονται στα εισοδήματα ή στην κατανάλωσή τους. Αυτό έχει ως συνέπεια την αδυναμία της καταγραφής του συνολικού προϊόντος της οικονομίας.¹⁴

Ως στιγμή, εξετάστηκε ότι στην σφαίρα της παραοικονομίας περιλαμβάνονται τα αδήλωτα εισοδήματα από διάφορες νόμιμες επιχειρηματικές δραστηριότητες, οι αμοιβές από μη κύρια απασχόληση-αυτοαπασχόληση-λαθρεργασία και εισοδήματα από παράνομες δραστηριότητες. Αυτές οι δραστηριότητες καθιστούν αδύνατον στις εθνικολογιστικές υπηρεσίες να καταγράψουν άμεσα την παράνομη εργασία αλλά και το παραγόμενο προϊόν τους.

¹⁴Μικρομέτοχος 2016

<https://www.mikrometoxos.gr/%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1-%CE%BF%CE%B9-%CE%B1%CE%B9%CF%84%CE%AF%CE%B5%CF%82-%CE%BF-%CE%B5%CE%BD%CF%84%CE%BF%CF%80%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82/>

Η αδήλωση εργασίας μπορεί να χωριστεί σε τρεις βασικές κατηγορίες:¹⁵

- **Αδήλωση εργασίας εντός κανονικών επιχειρήσεων.** Η αδήλωση εργασίας μπορεί να συνίσταται στην εξ ολοκλήρου ή την εν μέρει καταβολή αδήλωτων αποδοχών, κατά την οποία ένα μέρος καταβάλλεται επίσημα και ένα μέρος σε μετρητά χωρίς να τηρούνται σχετικά στοιχεία.
- **Αδήλωση εργασίας για ίδιο λογαριασμό ή αυτοαπασχόληση.** Συνίσταται στην παροχή υπηρεσιών είτε σε επίσημες επιχειρήσεις είτε σε άλλους πελάτες, όπως τα νοικοκυριά.
- **Παροχή αγαθών και υπηρεσιών σε γείτονες, μέλη οικογένειας, φίλους ή γνωστούς.** Τέτοιες υπηρεσίες μπορεί να είναι οικοδομικές εργασίες ή επισκευές, καθαρισμός, φροντίδα παιδιών ή ηλικιωμένων. Το είδος αυτής της εργασίας είναι παρόμοιο με την παροχή αμοιβαίας βοήθειας.

Η αδήλωση εργασίας επίσης θέτει προκλήσεις πολιτικής για τους παρακάτω λόγους:

- Αποτελεί μια μορφή φοροδιαφυγής που υπονομεύει τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών και τη δημοσιονομική σταθερότητα.
- Περιορίζει τις προοπτικές ανάπτυξης μειώνοντας την ποιότητα της απασχόλησης, για παράδειγμα παρεμποδίζει τη συμμετοχή των εργαζομένων στην μάθηση και στρεβλώνει τον ανταγωνισμό μεταξύ των εταιρειών με αποτέλεσμα την παραγωγική ανεπάρκεια. Δηλαδή οι αδήλωτες επιχειρήσεις αποφεύγουν τη χρήση επίσημων υπηρεσιών και δεν διαθέτουν επαρκή πρόσβαση σε χρηματοδότηση.
- Τέλος, υπάρχουν κακές συνθήκες εργασίας, ελλείψεις στην τήρηση των υγειονομικών απαιτήσεων και των κανόνων ασφαλείας, χαμηλότερα εισοδήματα, έλλειψη κοινωνικής ασφάλισης.

¹⁵Θεματικό Ενημερωτικό Δελτίο Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Αδήλωση Εργασία.
https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_undeclared-work_el.pdf

Η αδήλωτη εργασία φαινομενικά μπορεί να εξυπηρετεί τον εργοδότη, οι συνέπειες όμως δεν είναι ευνοϊκές για την χώρα. Ποιοι είναι μερικοί λόγοι που ωθούν όλο και περισσότερους ανθρώπους να καταφεύγουν στην παράνομη αυτή πράξη και ποια είναι τα αποτελέσματα που φέρνει η αδήλωτη εργασία; Με αυτά τα δύο ερωτήματα θα ασχοληθούμε στο επόμενο κεφάλαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΔΗΛΩΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

2.1 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΥΔΟΚΙΜΟΥΝ ΣΤΗΝ ΥΠΑΡΞΗ ΤΗΣ ΑΔΗΛΩΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Για τον προσδιορισμό των προκλήσεων της αδήλωτης εργασίας μπορούν να αξιοποιηθούν μερικοί δείκτες. Οι δείκτες αυτοί συνδέονται με ορισμένους παράγοντες που συμβάλλουν στην ύπαρξη του φαινομένου της αδήλωτης εργασίας. Αυτοί είναι οι διαρθρωτικοί οικονομικοί παράγοντες, οι κυκλικό οικονομικοί παράγοντες, οι παράγοντες νομικής φύσης, οι παράγοντες θεσμικής φύσης και κοινωνικοί παράγοντες.¹⁶

Διαρθρωτικοί οικονομικοί παράγοντες. Στους παράγοντες αυτούς περιλαμβάνονται τα υψηλά φορολογικά επίπεδα και το κόστος συμμόρφωσης με τα εργατικά επίπεδα. Όμως, σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί πως τα συστήματα εργασίας και πρόνοιας που μειώνουν τους φόρους, μειώνουν τις ρυθμίσεις και ελαχιστοποιούν την κρατική παρέμβαση δεν περιορίζουν την αδήλωτη εργασία στην οικονομία.

¹⁶Θεματικό Ενημερωτικό Δελτίο Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Αδήλωτη Εργασία.

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_undeclared-work_el.pdf

Επίσης, η υψηλή φορολογία δεν θεωρείται κατ' ανάγκην παράγοντας που ενθαρρύνει την αδήλωτη εργασία στις χώρες με τους υψηλότερους φορολογικούς συντελεστές. Ένας λόγος για τον οποίο οι πολίτες δεν δηλώνουν την εργασία τους μπορεί να οφείλεται στην δυσαρέσκειά τους για τις δημόσιες υπηρεσίες που καταβάλλουν φόρους. Κάποιοι τομείς είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένοι στο φαινόμενο αυτό όπως, οι υπηρεσίες οικιακής καθαριότητας, η φροντίδα παιδιών και ηλικιωμένων ατόμων, ο καθαρισμός επαγγελματικών χώρων, η γεωργία, ο τομέας ξενοδοχείων, εστιατορίων και οι υπηρεσίες μαζικής εστίασης. Τέλος, κάτι ακόμη που συνδέεται με την αδήλωτη εργασία είναι το μέγεθος των εταιρειών. Οι μισθωτοί που λαμβάνουν αδήλωτες αποδοχές είναι πιθανότερο να εργάζονται σε μικρές επιχειρήσεις, ενώ το 56% από αυτούς εργάζονται σε επιχειρήσεις με λιγότερους από 20 εργαζομένους.

Κυκλικοί οικονομικοί παράγοντες. Ένα δυσχερές επιχειρηματικό περιβάλλον μπορεί να ωθήσει τους εργοδότες να ενδώσουν στην φοροδιαφυγή ή να περιορίσουν τις φορολογικές τους υποχρεώσεις. Όσον αφορά τους μισθωτούς, οι παρακάτω συνθήκες συμβάλλουν στην αδήλωτη εργασία:

- Περίοδοι ανεργίας ολοένα και μεγαλύτερης διάρκειας και πλήθος αποθαρρυσμένων εργαζομένων.
- Η κατάσταση των ευάλωτων ομάδων που περιλαμβάνουν τους παράνομους μετανάστες.
- Η τάση συμπίεσης των αποδοχών.

Σύμφωνα με μια έρευνα του Ευρωβαρόμετρου που πραγματοποιήθηκε το 2013 οι ομάδες που είναι περισσότερο επιρρεπείς στο να εργάζονται "μαύρα" είναι οι νέοι, οι άνεργοι ή οι φοιτητές.

Παράγοντες νομικής φύσης. Εδώ ανήκει ο βαθμός σαφήνειας της νομοθεσίας ή η προσαρμογή της για να καλύπτει νέους τύπους εργασίας.

Παράγοντες θεσμικής φύσης. Για παράδειγμα η επιβολή του νόμου και συγκεκριμένα η λειτουργία ενός ενιαίου οργανισμού ή φορέα συντονισμού για την καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας. Αν οι τρόποι με τους οποίους γίνονται οι έλεγχοι δεν υπάρχουν ή δεν

είναι αποτελεσματικοί ή και ασαφείς τότε οι εργαζόμενοι δεν θα δυσκολευτούν να φοροδιαφύγουν με αποτέλεσμα την άσκηση της αδήλωτης εργασίας.

Κοινωνικοί παράγοντες. Σε αυτούς τους παράγοντες περιλαμβάνεται η κατανόηση του συνολικού θεσμικού, φορολογικού και κοινωνικού περιβάλλοντος καθώς και η κατανόηση περί δικαιοσύνης. Με λίγα λόγια, κατά πόσο θέλουν οι πολίτες να συμμορφώνονται με την φορολογική νομοθεσία. Επίσης, όσο μικρότερη είναι η αντίληψη περί διαφθοράς τόσο μικρότερες θα είναι οι πιθανότητες να δηλώνονται οι αποδοχές των εργαζομένων και ότι ένας δημόσιος τομέας τον οποίο εμπιστεύονται οι πολίτες μπορεί να τους ωθήσει στο να δηλώνουν την εργασία τους.

Βέβαια υπάρχει και η περίπτωση που ναι μεν μπορεί να δηλωθεί η εργασία και οι αποδοχές του εργαζόμενου, όχι όμως όλο το ποσό των χρημάτων. Το υπόλοιπο ποσό μπορεί να του την δώσει σε αδήλωτη μορφή (φακελάκι), για να αποφύγει τις υποχρεώσεις του απέναντι στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και στην εφορία.

Σε ποιες οικονομίες παρουσιάζεται αυτό το φαινόμενο;

- Στις χαμηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ
- Στη γραφειοκρατική κρατική διοίκηση με υψηλότερα ποσοστά διαφθοράς στον δημόσιο τομέα
- Στα υψηλότερα επίπεδα σοβαρής υλικής στέρησης
- Στην υψηλότερη εισοδηματική ανισότητα
- Στις χαμηλότερες δαπάνες για παρεμβάσεις στην αγορά εργασίας με σκοπό την προστασία ευάλωτων ομάδων.

Η κλίμακα στην οποία εμφανίζεται η αδήλωτη εργασία αυξάνεται από τις ακόλουθες κοινωνικοοικονομικές τάσεις:

- Υπάρχει όλο και μεγαλύτερη ευελιξία των συμβατικών σχέσεων, ιδίως αύξηση της αυτοαπασχόλησης, της υπεργολαβίας και της εξωτερικής ανάθεσης.

- Εμφανίζεται αύξηση των διασυνοριακών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, για την οποία απαιτείται αποτελεσματική διεθνής συνεργασία μεταξύ των φορέων παρακολούθησης και επιβολής.
- Υπάρχει επαναπροσανατολισμός της οικονομίας προς τομείς που πλήττονται περισσότερο από την αδήλωτη εργασία (οικιακές εργασίες και υπηρεσίες φροντίδας).
- Επιδεινώνονται τα κοινωνικά προβλήματα σε ορισμένες χώρες της ΕΕ, με αποτέλεσμα την αναζήτηση εισοδήματος από τους εργαζομένους μέσω αδήλωτης εργασίας, ώστε να ισορροπήσουν τις απώλειές τους.

Το σχετικά υψηλό επίπεδο αυτοαπασχόλησης και το μεγάλο ποσοστό πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων στην Ελλάδα συχνά θεωρούνται καταλύτες για την επικράτηση της αδήλωτης οικονομίας. Αυτό το χαρακτηριστικό της ελληνικής οικονομίας βοηθά στην κατανόηση της επικράτησης της αδήλωτης εργασίας. Ωστόσο, υπάρχουν και άλλα χαρακτηριστικά που πρέπει επίσης να αναγνωριστούν. Ο προσδιορισμός των παραγόντων ώθησης της αδήλωτης οικονομίας είναι σημαντικός, διότι αυτοί πρέπει να αντιμετωπιστούν προκειμένου να μειωθεί η αδήλωτη οικονομία. Τα τελευταία χρόνια, σημειώθηκε σημαντική πρόοδος ως προς την κατανόηση των καθοριστικών παραγόντων της αδήλωτης εργασίας με μία νέα θεσμική προσέγγιση. Για να ερμηνεύσουμε την αδήλωτη εργασία, βασιζόμαστε στην αρχή ότι κάθε κοινωνία διαθέτει θεσμούς που καθορίζουν, παρακολουθούν και επιβάλλουν τους κανόνες όσον αφορά σε αυτά που θεωρούνται κοινωνικώς αποδεκτά. Σε όλες τις κοινωνίες, οι θεσμοί αυτοί είναι δύο τύπων: επίσημοι θεσμοί που προδιαγράφουν την "ηθική του κράτους" ως προς το κοινωνικά αποδεκτό (δηλαδή, νόμοι και κανονισμοί), και ανεπίσημοι θεσμοί που προδιαγράφουν την "ηθική των πολιτών" (δηλαδή, κοινωνικά αποδεκτά ήθη και κανόνες, συνήθως άγραφοι).¹⁷

¹⁷ILO, Σειρά Συνοπτικών Εκθέσεων Πολιτικής, Οκτώβριος 2017 https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/documents/publication/wcms_582515.pdf

Η αδήλωτη εργασία, από θεσμικής άποψης, ερμηνεύεται ως φαινόμενο που προκύπτει όταν οι αστοχίες επίσημων θεσμών έχουν ως συνέπεια την μη ταύτιση της ηθικής του κράτους με την ηθική των πολιτών. Αυτές οι θεσμικές αστοχίες διακρίνονται σε τέσσερις τύπους:

- Τα κενά επίσημων θεσμών, όπως το ασθενές προνοιακό "δίχτυ ασφαλείας" το οποίο ωθεί τους πολίτες στην αδήλωτη εργασία για επιβίωση.
- Τις ανεπάρκειες των επίσημων θεσμών, ή ανορθολογική κατανομή πόρων από τους επίσημους θεσμούς.
- Την αβεβαιότητα των επίσημων θεσμών.
- Την αδυναμία και την αστάθεια των επίσημων θεσμών.

Αυτές οι αστοχίες έχουν ως αποτέλεσμα να υιοθετούν οι πολίτες ως κοινωνικά αποδεκτό ό,τι θεωρείται παράνομο από το κράτος. Η αδήλωτη εργασία είναι η συνέπεια των αστοχιών των επίσημων θεσμών, οδηγώντας στην απόκλιση μεταξύ ηθικής των πολιτών και ηθικής του κράτους.

Μερικοί άλλοι παράγοντες που οδηγούν στο να ευδοκιμεί η αδήλωτη οικονομία στην Ελλάδα, σύμφωνα με τους Έλληνες πολίτες, είναι:¹⁸

¹⁸ ILO, ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΔΗΛΩΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, 2016

https://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/49757/1_Diagnostic_Report_on_undeclared_work_in_Greece_gr.pdf

- Τα υψηλά επίπεδα μη μισθωτής δραστηριότητας (μη μισθωτοί είναι οι ελεύθεροι επαγγελματίες, τα μέλη της οικογένειας του εργοδότη, οι δημόσιοι υπάλληλοι κτλ.) και ο μικρός αριθμός επιχειρήσεων και οικογενειακών επιχειρήσεων.
- Τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, ειδικά στους νέους.
- Η εποχικότητα και η διάχυση των εργασιών, ειδικά στους τομείς της γεωργίας και της φιλοξενίας.
- Η μεταναστευτική ροή στην ελληνική αγορά εργασίας.
- Τα υψηλά επίπεδα του μη εργατικού κόστους - των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, τόσο για τους εργοδότες όσο και για τους εργαζόμενους.
- Οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές.
- Οι αλλαγές στον υπολογισμό των μισθών με νομοθετικά μέσα, και όχι μέσω κοινωνικού διαλόγου.
- Η μείωση των πραγματικών μισθών.
- Η έλλειψη εμπιστοσύνης στους κρατικούς μηχανισμούς και ο τρόπος σκέψης που αναπτύσσεται λόγω αυτών των παραγόντων.

2.2 Η ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΙΣΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΟ 2003 ΕΩΣ ΤΟ 2019.

Σε αυτόν το υπότιτλο θα γίνει λόγος για την εισοδηματική ανισότητα στην Ελλάδα και πώς αυτή επηρεάζει την αδήλωτη εργασία.

Η μέτρηση της εγχώριας οικονομικής ανισότητας γίνεται κυρίως με τον δείκτη Gini, που ορίζεται ως η ανισότητα μεταξύ των αξιών μιας κατανομής συχνοτήτων, για παράδειγμα των εισοδημάτων ή της κατανάλωσης των φυσικών προσώπων.¹⁹

¹⁹Γεώργιος Εμμανουήλ Καβρός 2020, Οικονομολόγος, Predictive and forecasting analytics <https://www.voucherergasia.gr/article/apopseis/oikonomiki-anisotita-stin-ellada-dei/>

Μηδενικό Gini σημαίνει μηδενική ανισότητα και υψηλό Gini σημαίνει υψηλή ανισότητα. Δηλαδή όσο πιο κοντά στο 0 είμαστε ,τόσο πιο καλύτερη κατανομή στο εισόδημα υπάρχει, ενώ όσο πιο κοντά στην μονάδα είμαστε τόσο μεγαλύτερη ανισότητα θα έχουμε.

Στην Ελλάδα, η εισοδηματική ανισότητα σταδιακά μειωνόταν από το σχετικά υψηλό επίπεδο πριν από το 1980, με την τάση μείωσης ουσιαστικά να διακόπτει η κρίση, καθώς από το 2009 η εισοδηματική ανισότητα αυξάνεται. Όσο μεγαλύτερος είναι ο συντελεστής Gini τόσο μεγαλύτερες είναι οι εισοδηματικές ανισότητες. Από την επινόησή του μέχρι σήμερα ο συντελεστής αυτός χρησιμοποιείται ευρύτατα για τον υπολογισμό των εισοδηματικών ανισοτήτων σε μία κοινωνία. Από το 2008 που η κατάρρευση της τράπεζας Lehman brothers σηματοδότησε την έναρξη της μεγαλύτερης από το 1929 παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Η χώρα μας βιώνει μία έντονη οικονομική και όχι μόνο κρίση την οποία προσπαθεί να ξεπεράσει με σειρά μεταρρυθμίσεων και αλλαγών που επιβάλλονται από τους δανειστές στα πλαίσια πολλαπλών μνημονίων. Είναι φυσικό μία τόσο μεγάλη και πρωτόγνωρη οικονομική κρίση να επηρεάσει εκτός των άλλων και την κατανομή των εισοδημάτων στη χώρα μας.

Η τιμή του συντελεστή Gini για τη χώρα μας από το 2003 μέχρι σήμερα , μας δείχνει τη μικρή μείωσή του την περίοδο 2008-2009, ενώ μετά το 2010 όταν η οικονομική κρίση εντάθηκε παρατηρούμε μία αύξηση των εισοδηματικών ανισοτήτων. Συνολικά την περίοδο 2008-2019 οι εισοδηματικές ανισότητες στην Ελλάδα έχουν αυξηθεί. Η μείωση του ονομαστικού ΑΕΠ στη χώρα μας την ίδια περίοδο και η μείωση αυτή του ΑΕΠ είναι πολύ πιο έντονη από την αύξηση των εισοδηματικών ανισοτήτων. Το 2014 σε όλες τις χώρες του Νότου που εντάχθηκαν σε μνημόνιο και στην Ελλάδα, ο συντελεστής Gini ήταν ανώτερος του μέσου όρου της Ε.Ε., ενώ της Ιρλανδίας ήταν περίπου ο ίδιος. Έτσι , ενώ η εφαρμογή των μνημονίων έλυσε ορισμένα μακροοικονομικά προβλήματα των χωρών αυτών, δεν μείωσε τις εισοδηματικές ανισότητες τους οι οποίες σήμερα διατηρούνται (με εξαίρεση την Ιρλανδία) πάνω από τον μέσο όρο της Ε.Ε. Την περίοδο 2008-2019, η χώρα μας βιώνει μία μεγάλη μείωση του ΑΕΠ, ενώ οι εισοδηματικές ανισότητες αυξήθηκαν και παρέμειναν μεγαλύτερες από τον μέσο όρο των ευρωπαϊκών χωρών.

Στον παρακάτω πίνακα βλέπουμε την τιμή του δείκτη Gini από το 2003 έως και το 2019 :

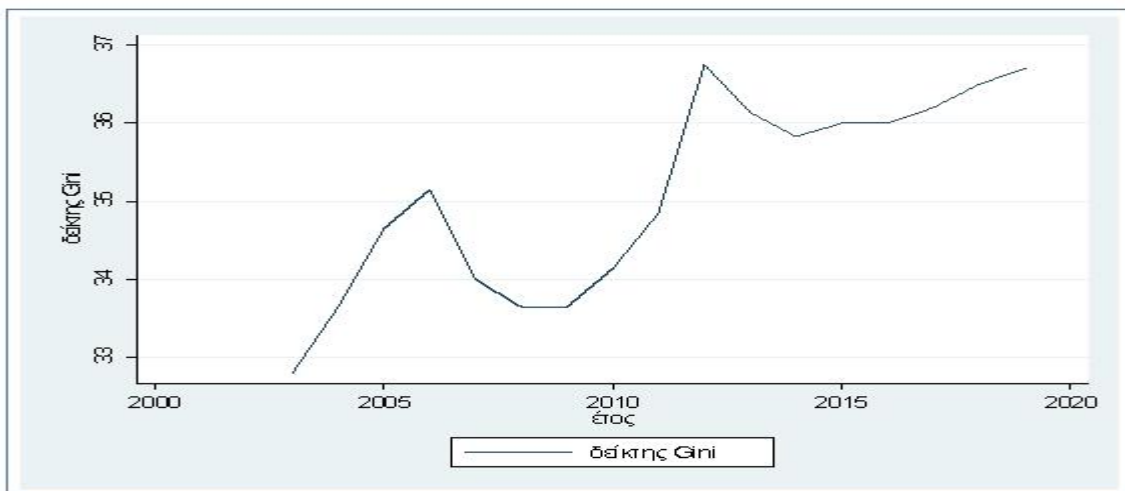
Έτος	Δείκτης Gini	Ανισότητα εισοδήματος 80/20
2003	32,8	5,6
2004	33,65	5,6
2005	34,65	5,7
2006	35,15	5,8
2007	34	5,7
2008	33,65	5,8
2009	33,65	5,9
2010	34,14	6
2011	34,85	6,1
2012	36,75	6,5
2013	36,14	6,6
2014	35,83	6,5
2015	36	6,5
2016	36	6,6
2017	36,2	6,3
2018	36,5	6,2
2019	36,7	6,1

Πηγές: world bank (παγκόσμια τράπεζα) ,Fred (Federal Reserve System), ελστατ

Εικόνα 1. Η τιμή του δείκτη Gini από το 2003 έως και το 2019 στην Ελλάδα.

Ο δείκτης 80 / 20 σε πεντημόρια εισοδήματος μετρά τη σχετική ανισότητα στη διανομή του εισοδήματος, συγκρίνει το ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα που κατέχει το 20% των πλουσιότερων ατόμων με αυτό που κατέχει το 20% των φτωχότερων και επηρεάζεται από τις ακραίες τιμές της κατανομής του εισοδήματος.

Διάγραμμα δείκτη Gini

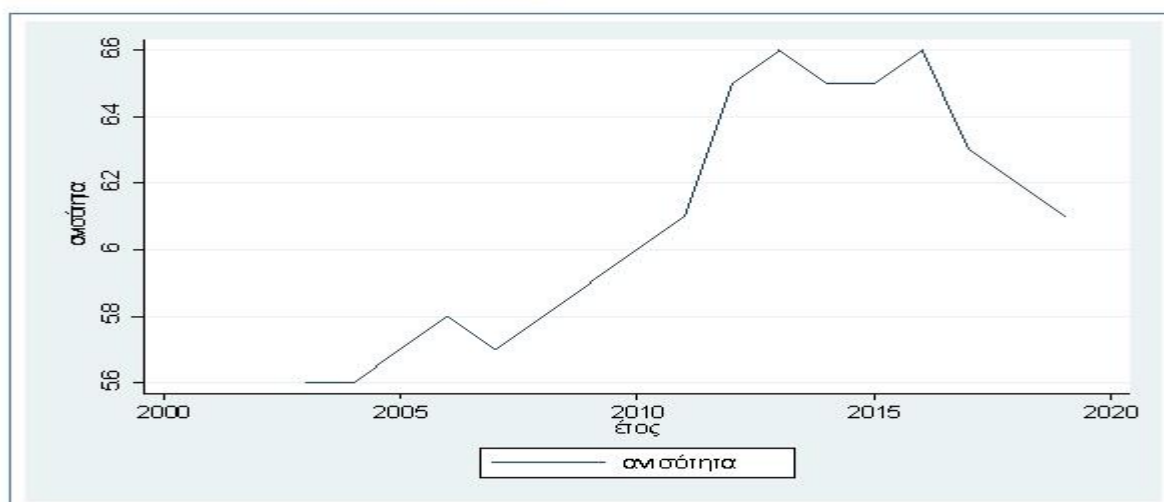

Διάγραμμα:Stata software

Εικόνα 2. Διάγραμμα από τον δείκτη Gini.

Στο παραπάνω διάγραμμα παρατηρούμε ότι ο δείκτης Gini από το 2008 και μετά αυξάνεται ταχύτατα, φτάνοντας το 2012 το 0,3675, ενώ μετά από μία μικρή μείωση, το έτος 2019 έχει αυξηθεί και πάλι φτάνοντας το 0,367. Αυτό σημαίνει πως η μισθολογική διαφορά μεταξύ δύο ατόμων έχει φτάσει σήμερα να είναι 36,7%, δηλαδή βλέπουμε ότι υπάρχει μεγάλη διαφορά μεταξύ των μισθών. Αυτό που δεν είναι καθόλου παράξενο είναι ότι από το 2010 και μετά - μετά την χρεοκοπία της χώρας - η ανισότητα αυξάνεται ταχύτατα αφού τα περισσότερα εισοδήματα ακόμα και σήμερα έχουν καταρρεύσει. Σύμφωνα με τα παραπάνω δεδομένα, βλέπουμε ότι η σημερινή κατάσταση στη χώρα όχι μόνο δεν καλυτερεύει, αλλά επιδεινώνεται αφού η ανισότητα του 2019 βρίσκεται σχεδόν στα επίπεδα του 2012.

Διάγραμμα δείκτη εισοδήματος

Διάγραμμα: Stata software

Εικόνα 3. Διάγραμμα δείκτη εισοδήματος.

Στο παραπάνω διάγραμμα βλέπουμε ότι ο δείκτης 80 / 20 σε πεντημόρια εισοδήματος, αυξάνεται από το 2010 ταχύτατα αφού φτάνει το 2012-2016 στις 6,5-6,6 μονάδες αντίστοιχα από 5,6 μονάδες που ήταν το 2004. Αυτός ο δείκτης μας δείχνει ότι το 20% των πλουσιότερων Ελλήνων, έχει τώρα 6,1 φορές περισσότερο εισόδημα σε σύγκριση με το 20% των φτωχότερων Ελλήνων. Μπορεί να πει κάποιος πως το 2019 είναι πιο βελτιωμένο σε σύγκριση με το 2013 όπου αυτό ήταν 6,6 μονάδες. Αν υπολογίσουμε όμως από το 2004 θα δούμε ότι τότε ήταν μόνο 5,6 μονάδες, αυτό σημαίνει πως ενώ μεν έχει μειωθεί η διαφορά

τα τελευταία χρόνια περίπου μισή μονάδα, στην πραγματικότητα έχει αυξηθεί πραγματικά πάνω από μισή μονάδα. Όλες οι χώρες του πλανήτη έχουν οικονομική ανισότητα όπως για παράδειγμα οι ΗΠΑ όπου αυτή τη στιγμή βρίσκεται στο 0,455 ή η Νορβηγία που βρίσκεται στο 0,285. Η διαφορά, όμως είναι πως εκείνοι δεν έχουν μνημόνιο όπως εμείς, αλλά υποτίθεται είναι πιο ανεπτυγμένες κοινωνίες, παρόλα αυτά ακόμα κι αυτοί έχουν μεγάλη ανισότητα. Το μνημόνιο θα έπρεπε να μειώσει την ανισότητα στην Ελλάδα όπως και στις υπόλοιπες χώρες, όμως φαίνεται από τα παραπάνω δεδομένα την έχει αυξήσει κατά πολύ. Αυτό οφείλεται στο ότι ενώ μειώθηκαν πάρα πολύ τα περισσότερα εισοδήματα, δεν μειώθηκαν ισάξια. Η μεγάλη μερίδα του κόσμου είδε μείωση στο εισόδημά της τουλάχιστον 30%, αλλά μία μικρή ομάδα από την άλλη είδε αύξηση των εισοδημάτων της.

Άρα, ως συμπέρασμα όλων αυτών μπορούμε να πούμε πως λόγω του χαμηλού εισοδήματος οι πολίτες διαλέγουν ως έσχατη λύση να εργάζονται “μαύρα” ώστε να καλύπτουν τις ανάγκες τους.

2.3 ΟΙ ΥΨΗΛΟΙ ΦΟΡΟΙ

Το φορολογικό σύστημα στην Ελλάδα μπορεί να χαρακτηριστεί άδικο, περίπλοκο, αναποτελεσματικό. Αποτελεί σημαντικό εμπόδιο στην επιχειρηματικότητα, δυσκολεύεται να αντιμετωπίσει τις οικονομικές ανισότητες, αλλάζει συχνά και οδηγεί στην φοροδιαφυγή.²⁰

Πώς θα έπρεπε να είναι ένα ιδανικό φορολογικό σύστημα; Θα έπρεπε να χαρακτηρίζεται από:

²⁰ ΔΙΑΝΕΟΣΙΣ, ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ, ΘΟΔΩΡΗΣ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΣ 2018
<https://www.dianeosis.org/2018/04/to-forologiko-provlima-tis-elladas/>

- Οικονομική αποτελεσματικότητα
- Οικονομική δικαιοσύνη
- Απλότητα
- Ευελιξία και σταθερότητα

Κάτι τέτοιο όμως δεν είναι εφικτό να εφαρμόζεται σε κάθε χώρα για διάφορους λόγους. Υπάρχουν φόροι που επιβάλλονται στην παραγωγή και χωρίζονται σε φόρους στα εισοδήματα, σε πολίτες και επιχειρήσεις και σε φόρους στις δαπάνες. Επίσης υπάρχουν και φόροι που επιβάλλονται στην περιουσία, όπως ο ΕΝΦΙΑ και φόροι για τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης. Ο πολίτης που μπορεί να είναι ένας απλός εργαζόμενος ή εργοδότης έρχεται αντιμέτωπος με μια σειρά από νόμους της φορολογίας και για την κάθε του δραστηριότητα, τα εισοδήματά του ή και την περιουσία του είναι υποχρεωμένος να εισφέρει στο κράτος τον προαπαιτούμενο φόρο. Όλα αυτά σε συνδυασμό με την περιπλοκότητα, τους κανόνες και τους συντελεστές που αλλάζουν συχνά, κάνουν τον πολίτη να δυσανασχετεί.

Με πόσο τοις εκατό φορολογούνται οι πολίτες σήμερα;

Από 1/1/2020 στην Ελλάδα οι πολίτες θα φορολογούνται για εισοδήματα από μισθούς και συντάξεις από συντελεστή που ξεκινά από: ²¹

- 9%, , για εισοδήματα από 0 μέχρι 10.000 ευρώ τον χρόνο
- 22% , για εισοδήματα από 10.001 μέχρι 20.000 ευρώ τον χρόνο
- 28%, για εισόδημα από 20.001 ευρώ μέχρι 30.000 ευρώ τον χρόνο
- 36%, για εισόδημα από 30.001 ευρώ μέχρι 40.000 ευρώ τον χρόνο
- 44% , για εισοδήματα πάνω από 40.000 ευρώ τον χρόνο
- 2,2% , για εισοδήματα που ξεκινούν από 12.000 μέχρι 20.000 ευρώ τον χρόνο
- 10% , για εισοδήματα πάνω από 220.000 ευρώ τον χρόνο

²¹taxheaven A.E <https://www.taxheaven.gr/news/46930/upd-h-nea-klimaka-forologias-eisodhmatos-misowtn-syntaxiowwn-gia-to-2020-analytikoi-pinakes>

Τα δύο τελευταία ανήκουν στην ειδική εισφορά αλληλεγγύης η οποία επιβάλλεται σε εισοδήματα από:²²

- Από μισθωτή εργασία και συντάξεις
- Από επιχειρηματική δραστηριότητα
- Από κεφάλαιο
- Από υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου

Πιο συγκεκριμένα οι πολίτες φορολογούνται από την ειδική εισφορά αλληλεγγύης με συντελεστή που ξεκινά από:

- 0% , με εισόδημα που ξεκινά από 0 μέχρι 12.000 ευρώ
- 2.20% , με εισόδημα που ξεκινά από 12.001 μέχρι 20.000 ευρώ
- 5% , με εισόδημα που ξεκινά από 20.001 μέχρι 30.000 ευρώ
- 6.5% , με εισόδημα που ξεκινά από 30.001 μέχρι 40.000 ευρώ
- 7.50% , με εισόδημα που ξεκινά από 40.001 μέχρι 65.000 ευρώ
- 9% , με εισόδημα που ξεκινά από 65.001 μέχρι 220.000 ευρώ
- 10% , με εισόδημα που ξεκινά από 220.001 και άνω

Βέβαια, εξαιρούνται από αυτή την φορολόγηση κάποια άτομα τα οποία παρουσιάζουν αναπηρία από 80% και άνω, άτομα τα οποία είναι μακροχρόνια άνεργα, είναι εγγεγραμμένα στα μητρώα ανέργων του ΟΑΕΔ και λαμβάνουν επίδομα ανεργίας.

Ποια είναι η οικονομική εικόνα της Ελλάδας τα τελευταία χρόνια;

Η χώρα χαρακτηρίζεται από υψηλές φορολογικές επιβαρύνσεις και η προνοιακή βοήθεια είναι σχεδόν ανύπαρκτη και η ποιότητα της εκπαίδευσης είναι κακή. Αυτή ήταν η τελική εικόνα που ο έβγαλε ο ΟΟΣΑ στην έκθεση «GOING FOR GROWTH».²³

²² taxheaven A.E <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/39351#>

²³ ΠΡΟΚΟΠΗΣ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ 2018 <https://www.kathimerini.gr/954868/gallery/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/vyhloi-foroi-kai-sxedon-anyparktes-paroxes>

Επίσης σύμφωνα με τα στοιχεία του Eurostat η Ελλάδα έχει τον τρίτο υψηλότερο ανώτατο συντελεστή φορολογίας που σημαίνει πως οι πολίτες με μεσαία και υψηλά εισοδήματα πληρώνουν τα τελευταία χρόνια ολοένα και περισσότερους φόρους.

Πώς λειτουργούν όμως οι άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, είναι στην ίδια κατάσταση με την Ελλάδα;

Σύμφωνα πάλι με τα στοιχεία που παρουσίασε ο ΟΟΣΑ τα τελευταία χρόνια έχουν μειωθεί οι φορολογικοί συντελεστές, τόσο για τα φυσικά πρόσωπα όσο και για τις επιχειρήσεις και επίσης αυξάνονται τα προνοιακά επιδόματα.

Παρακάτω θα δούμε μια εικόνα που δείχνει την Ελλάδα συγκριτικά με άλλες χώρες όσον αφορά τους συντελεστές φορολογίας.

Εικόνα 4. Ανώτατοι συντελεστές φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων το έτος 2017. Πηγή ΟΟΣΑ(Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης)

Ποια συμπεράσματα μπορούν να βγουν από την συγκεκριμένη έρευνα;

Πρώτον, η Ελλάδα το έτος 2017 είχε τον τέταρτο υψηλότερο συντελεστή φυσικών προσώπων στην Ευρώπη, όπου μαζί με την ειδική εισφορά αλληλεγγύης ανερχόταν στο 55%, ακολουθούν η Δανία με 55.8%, η Πορτογαλία με 56.2% και η Σουηδία με 57.1%. Σύμφωνα και με προηγούμενες έρευνες προκύπτει πως ο συντελεστής φορολόγησης των εισοδημάτων των φυσικών προσώπων στην Ελλάδα αυξάνεται σταδιακά και από το 40% που ήταν το 2008 έφτασε το 2017 στο 55%. Επίσης, το ίδιο έτος ο φορολογικός συντελεστής είχε φτάσει στο 45% και για τα εισοδήματα πάνω των 200.000 ευρώ επιβαλλόταν εισφορά αλληλεγγύης με συντελεστή 10%, όπως είδαμε και προηγουμένως.

Δεύτερον, όσον αφορά οικογένειες με παιδιά ιδιαίτερη αυξημένη ήταν και εκεί η φορολογία. Πιο συγκεκριμένα, ένα ζευγάρι με παιδιά και με μέσο μισθό 800-850 ευρώ πληρώνει το 32.8% του εισοδήματός του στην εφορία. Ενώ, στην Ιρλανδία ο συντελεστής ανέρχεται στο 13.6%. Σε γενικές γραμμές όμως, στις χώρες του ΟΟΣΑ ο μέσος όρος δεν ξεπερνά το 30%. Άρα, η Ελλάδα βρίσκεται σε μειονεκτική θέση σε σχέση με τις άλλες χώρες της Ευρώπης όσον αφορά τους συντελεστές φορολογίας.

Και τι θα λεχθεί για τα επιδόματα κα τους ανέργους, παρέχει βοήθεια το κράτος;

Στην Ελλάδα ο άνεργος θα λάβει κατά μέσο όρο επιδόματα που ανέρχονται στο 40% του εισοδήματος που λάμβανε ως εργαζόμενος. Από την άλλη πλευρά το ποσό στην Τσεχία και στην Ιταλία ανέρχεται στο 72.8% του εισοδήματος, στην Ολλανδία στο 78.9% και το Λουξεμβούργο στο 90.8%. Επίσης, πρέπει να σημειωθεί πως ο άνεργος δεν βγαίνει κατευθείαν σε ταμείο ανεργίας αλλά αυτό θα συμβεί μετά από έναν χρόνο. Κάτι που δυσχεραίνει την θέση του. Υπάρχουν όμως άλλα επιδόματα που θα τον βοηθήσουν λίγο να ανταπεξέλθει και αυτά είναι το επίδομα πετρελαίου θέρμανσης, τέκνων. Η έρευνα συνεχίστηκε και σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΟΣΑ επισημαίνεται πως μετά από πέντε χρόνια ένας άνεργος παίρνει το 6.6% του εισοδήματος που λάμβανε πριν απολυθεί. Ενώ, στην Τσεχία παίρνει το 54.8% του εισοδήματος, στο Λουξεμβούργο το 67.9% και στην Ολλανδία το 66.87%.

Επίσης, οι φορολογικοί συντελεστές είναι υψηλοί καθώς οι πολίτες συνειδητοποιούν ότι οι φόροι είναι το τίμημα που καταβάλλουν για να απολαμβάνουν μία πολιτισμένη κοινωνία. Το πρόβλημα είναι η έλλειψη εμπιστοσύνης στο κράτος και η πεποίθηση των πολιτών ότι

δεν λαμβάνουν τα δημόσια αγαθά και υπηρεσίες που αντιστοιχούν στους φόρους που πληρώνουν. Η ηθική των πολιτών δεν ευθυγραμμίζεται με την ηθική του κράτους, με σημαντική αιτία την έλλειψη εμπιστοσύνης στον κρατικό μηχανισμό, καθώς και οι πολίτες δυσκολεύονται να αποδεχθούν υψηλούς φορολογικούς συντελεστές λόγω των ανεπαρκών δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών πρόνοιας που λαμβάνουν ως αντάλλαγμα των φόρων.

Μέχρι στιγμής αναλύθηκε πόσο υψηλή είναι η φορολογία στην Ελλάδα και πώς μειονεκτούν οι πολίτες από αυτήν. Μπορεί το κράτος με κάποιον τρόπο να ωφελείται από αυτήν όμως, από την άλλη πλευρά ωθεί τις επιχειρήσεις και τους μισθωτούς που πληρώνουν φόρο εισοδήματος, να αναζητούν διέξοδο στην παραοικονομία αλλά και στην μετανάστευση τα οποία είναι επιζήμια για την οικονομία της Ελλάδας.

Πώς μπορεί να επιτευχθεί η μείωση των φορολογικών συντελεστών; Σύμφωνα με τον ΣΕΒ(Διοικητικό Συμβούλιο) κάτι τέτοιο πρέπει να περιλαμβάνει οπωσδήποτε και μείωση των ασφαλιστικών εισφορών των μισθωτών και των ελεύθερων επαγγελματιών ώστε να δοθεί ώθηση στην αύξηση της απασχόλησης.²⁴

Τι μπορεί να λεχθεί για τις **ασφαλιστικές εισφορές**;²⁵

Στις ασφαλιστικές εισφορές συμμετέχουν ο εργαζόμενος και ο εργοδότης. Τις ασφαλιστικές εισφορές είναι υποχρεωμένος να τις καταβάλλει ο εργοδότης στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ για τον εργαζόμενό του, μέσα στην προθεσμία που προβλέπεται από τον νόμο. Όταν κάποιος εργαζόμενος ασφαρίζεται τότε ο εργοδότης έχει κάποιες υποχρεώσεις προς τον υπάλληλό του. Θα πρέπει να του καταβάλει και να του υπολογίσει:

- Την αποζημίωση απόλυσης, σε περίπτωση που ο υπάλληλος διωχθεί από τον χώρο της εργασίας πριν από το συμφωνημένο στην σύμβαση εργασίας.

²⁴ Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 2017 <https://www.kathimerini.gr/896789/article/oikonomia/epixeirhseis/sev-oi-vyhloi-foroi-odhgoy-n-sthn-paraoikonomia>

²⁵ ΚΕΠΕΑ ΓΣΕΕ <https://www.kepea.gr/aarticle.php?id=198>

- Το ωρομίσθιο, την νυχτερινή εργασία, τις υπερωρίες
- Την άδεια
- Το Δώρο Πάσχα
- Το Δώρο Χριστουγέννων

Όλα αυτά από την στιγμή που τον ασφαλίζει, το κράτος τον υποχρεώνει να του τα παρέχει. Εκτός από τα παραπάνω ο εργαζόμενος βεβαιώνει και την σύνταξή του. Άρα, μπορούμε να καταλάβουμε γιατί πολλοί εργοδότες επιλέγουν να μην ασφαλίζουν τους υπαλλήλους τους. Θέλουν να αποφύγουν όλα αυτά τα έξοδα για την επιχείρησή τους.

2.3.1 Η ΜΗ ΑΝΤΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΥΨΗΛΩΝ ΦΟΡΩΝ

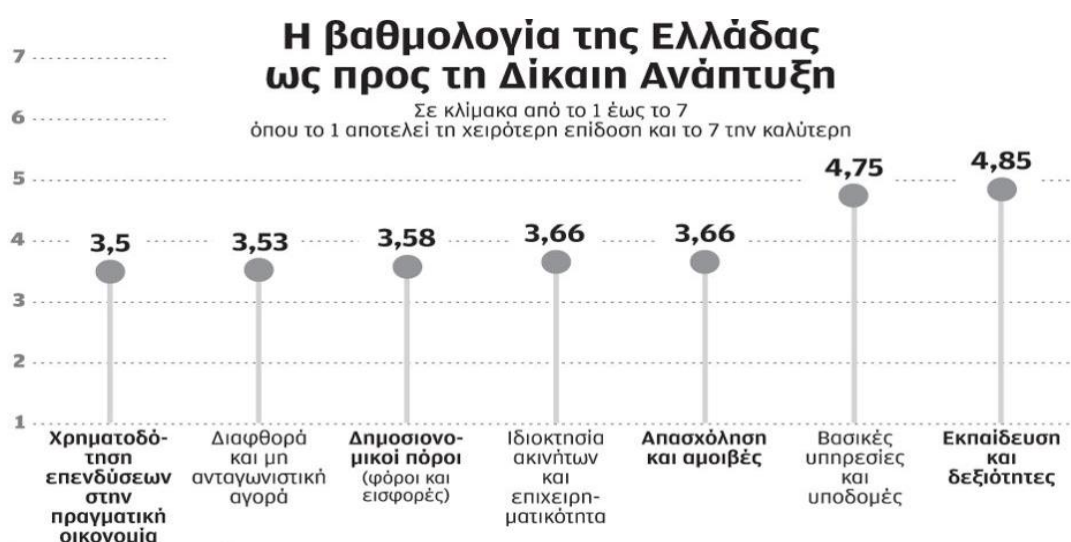
Οι υψηλοί φόροι και οι εισφορές δεν οδηγούν αναγκαστικά στην αύξηση της αδήλωτης εργασίας όταν εργαζόμενοι και εργοδότες αναγνωρίζουν ότι οι επιβαρύνσεις αυτές έχουν υψηλή ανταποδοτικότητα. Κυρίως όμως ανταποδοτικότητα παρατηρείται σε χώρες στις οποίες η ποιότητα των θεσμών, της διακυβέρνησης και η περιορισμένη διαφθορά εγγυόνται πως οι επιβαρύνσεις αυτές πράγματι μετασχηματίζονται από το κοινωνικό κράτος σε ανταποδοτικές υπηρεσίες.²⁶

Η Ελλάδα πώς ανταποκρίνεται στην υψηλή φορολογία, παρατηρείται κάποιο όφελος ή όχι; Η απάντηση είναι πως όχι. Βρίσκεται κάτω από την βάση στην ανταποδοτικότητα των φόρων. Σύμφωνα με την έκθεση του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ (World Economic Forum) το 2017 για την Δίκαιη ανάπτυξη, η Ελλάδα καταλαμβάνει την τελευταία θέση, 29^η μεταξύ των ανεπτυγμένων οικονομιών.²⁷

²⁶ΣΕΒ 2017 http://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/50612/Special_Report_6_11_2017.pdf

²⁷Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 2017 <https://www.kathimerini.gr/892555/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/katw-apo-th-vash-sthn-antapodotikohta-forwn-h-ellada>

Συγκεκριμένα αναφέρθηκαν αυτά τα λόγια από την έκθεση για την Ελλάδα: «Αρκετές αναπτυσσόμενες οικονομίες συγκεντρώνουν υψηλότερη βαθμολογία από την Ελλάδα, γεγονός που καταδεικνύει την επιτακτική ανάγκη να συνεχιστούν οι μεταρρυθμίσεις, καθώς η χώρα παλεύει να αναδυθεί από την βαθιά οικονομική κρίση. Στις προτεραιότητες περιλαμβάνονται οι μεταρρυθμίσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα, προκειμένου να βελτιωθούν οι απόφοιτοι και να μειωθεί το χάσμα ανάμεσα σε φοιτητές με διαφορετικό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο. Επιπλέον, περιλαμβάνεται η αντιμετώπιση των υψηλών επιπέδων διαφθοράς και της γραφειοκρατίας, που αναστέλλουν την δημιουργία επιχειρήσεων και την ανάπτυξη. Τέλος, θα πρέπει να δοθούν κίνητρα στις επιχειρήσεις προκειμένου να δημιουργήσουν καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης και να διευρυνθεί η φορολογική βάση προς όφελος του κρατικού κορβανά (ταμείου)».

Εικόνα 5. Η βαθμολογία της Ελλάδας ως προς την Δίκαιη Ανάπτυξη. Πηγή: World Economic Forum.

Η βαθμολογία ξεκινάει από το 1 (χειρότερη επίδοση) και καταλήγει στο 7 (καλύτερη επίδοση). Ας δούμε πώς αξιολογήθηκε η Ελλάδα.

Εκπαίδευση και δεξιότητες. Η συνολική βαθμολογία είναι 4.85, με την Ελλάδα να παίρνει βαθμό 5.88 σε ότι αφορά την πρόσβαση, αλλά μόλις 3.81 όσον αφορά την ποιότητα του εκπαιδευτικού συστήματος.

Βασικές υπηρεσίες και υποδομές. Η γενική βαθμολογία είναι 4.75 με την ποιότητα των υποδομών να συγκεντρώνει 4.18 και την ποιότητα του συστήματος υγείας 3.87.

Διαφθορά και μη ανταγωνιστική αγορά. Ο βαθμός της Ελλάδας είναι 3.85. Μάλιστα παίρνει βαθμό 2.83 όσον αφορά την μεροληψία των πολιτικών.

Χρηματοδότηση των επενδύσεων στην πραγματική οικονομία. Ο βαθμός είναι 3.5 λόγω της μειωμένης πρόσβασης των επιχειρήσεων σε δανεισμό.

Ιδιοκτησία ακινήτων και επιχειρηματικότητα. Η γενική βαθμολογία είναι 3.61, λόγω των πολλών εμποδίων στην έναρξη της επιχείρησης, συνέπεια της γραφειοκρατίας.

Απασχόληση και αμοιβές. Η γενική βαθμολογία είναι 3.66 με πολύ χαμηλές επιδόσεις σε ότι αφορά την αποφυγή διαρροής ταλέντων 2.59, την προστασία των εργαζομένων 2.25 και την σύνδεση των αμοιβών με την παραγωγικότητα 3,72.

Δημοσιονομικοί πόροι. Η βαθμολογία είναι χαμηλή 3.58, καθώς η φορολογία έχει ως στόχο την αποτροπή της εργασίας και της επένδυσης. Χαμηλή αποτελεσματικότητα παρατηρείται στην παροχή δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών με βαθμό 2.46.

Άρα, η Ελλάδα έχει χαμηλή ανταποδοτικότητα των υψηλών φόρων.

2.4 ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΔΗΛΩΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η αδήλωτη εργασία έχει ως άμεση συνέπεια τη μη καταβολή των φόρων και εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, που προβλέπει η νομοθεσία μιας χώρας, κάτι που αποτελεί μια μορφή φοροδιαφυγής που υπονομεύει τη δημοσιονομική υγεία και μειώνει τους πόρους που έχει στη διάθεση του το κράτος για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής.²⁸

Η αδήλωτη εργασία επιδρά στις συνθήκες εργασίας και την ποιότητα των θέσεων εργασίας. Συνιστά μια μορφή «κοινωνικού dumping», σχετίζεται με χαμηλότερες αποδοχές, χειρότερες συνθήκες εργασίας, συνταξιοδοτικής και υγειονομικής κάλυψης και άλλων παροχών κοινωνικής ασφάλισης και εργασία εκτός προστασίας που παρέχει το θεσμικό πλαίσιο στον εργαζόμενο.

²⁸ΣΕΒ 2017 http://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/50612/Special_Report_6_11_2017.pdf

Επίσης, χαρακτηρίζεται από αυξημένους κινδύνους για την υγεία και ασφάλεια των εργαζομένων, έχει σημαντικές και αρνητικές κοινωνικές συνέπειες και οδηγεί σε χαμηλές προοπτικές επαγγελματικής εξέλιξης, απουσία πρόσβασης σε ευκαιρίες για δια βίου μάθηση και ανεπαρκή κοινωνική προστασία. Επιπλέον, υπονομεύει την ικανότητα άσκησης αποτελεσματικής κοινωνικής πολιτικής και υποστήριξης αυτών που πραγματικά έχουν ανάγκη.

Η αδήλωτη εργασία, όπως επιβεβαιώνει και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δημιουργεί συνθήκες αθέμιτου ανταγωνισμού σε βάρος των επιχειρήσεων που είναι συνεπείς αλλά και των εργαζομένων που καταβάλλουν το σύνολο των εισφορών και φόρων που τους αναλογούν και που, συνεπώς, καθίστανται λιγότερο ανταγωνιστικοί στην αγορά εργασίας. Επίσης, η επιβράβευση, στην πράξη, της φοροδιαφυγής και εισφοροδιαφυγής αλλά και της παράκαμψης των κανόνων δικαίου που διέπουν την αγορά εργασίας συνιστά επίσης υπονόμηση του κράτους δικαίου και συμβάλλει όπως κάθε παράβαση κανόνων στη σταδιακή διάβρωση των θεσμών της χώρας, κάτι που συνήθως συνεπάγεται εγκλωβισμό της χώρας σε ένα χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης.

Ως συμπέρασμα, μπορεί να ειπωθεί πως οι συνέπειες της αδήλωτης εργασίας είναι:

- Η μη καταβολή φόρων & εισφορών.
- Η υπονόμηση του κοινωνικού κράτους.
- Οι χειρότερες συνθήκες εργασίας και οι χαμηλότερες αποδοχές.
- Οι κίνδυνοι για την υγεία και ασφάλεια των εργαζομένων.
- Ο αποκλεισμός εργαζομένων από προοπτικές επαγγελματικής εξέλιξης.
- Η στρέβλωση ανταγωνισμού.
- Ο εγκλωβισμός των επιχειρήσεων και η χαμηλή παραγωγικότητα.

Η αδήλωτη εργασία έχει και μια άλλη συνέπεια από το κράτος, την ποινή η οποία επιβάλλεται με πρόστιμο στους παράνομους. Το αρχικό ύψος του προστίμου για την αδήλωτη εργασία παραμένει στο ποσό των 10.500 ευρώ, για κάθε αδήλωτο εργαζόμενο, αλλά με τις νέες διατάξεις προβλέπεται η μείωσή του στο ποσό των 2.000 ευρώ, εάν ο εργοδότης των προσλάβει εντός δέκα ημερών, με σύμβαση απασχόλησης για τουλάχιστον 12 μηνών.²⁹

Το καθεστώς που ισχύει από τον Αύγουστο του 2018, προβλέπει ότι, αν, εντός 10 εργάσιμων ημερών από την ημέρα του ελέγχου, ο εργοδότης προβεί στην πρόσληψη του εργαζομένου ή των εργαζομένων που διαπιστώθηκαν ως αδήλωτοι με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας πλήρους απασχόλησης, το πρόστιμο μειώνεται ως εξής:

- Στο ποσό των 7.000 ευρώ, σε περίπτωση πρόσληψης με σύμβαση εργασίας διάρκειας τουλάχιστον τριών 3 μηνών.
- Στο ποσό των 5.000 ευρώ, σε περίπτωση πρόσληψης με σύμβαση εργασίας διάρκειας τουλάχιστον έξι 6 μηνών.
- Στο ποσό των 3.000 ευρώ, σε περίπτωση πρόσληψης με σύμβαση εργασίας διάρκειας τουλάχιστον ενός 1 έτους.

Με το προωθούμενο νομοσχέδιο καταργούνται τα δύο ενδιάμεσα στάδια των προστίμων 7.000 και 5.000 ευρώ, ενώ το πρόστιμο των 3.000 ευρώ, μειώνεται κατά 33% και διαμορφώνεται στο ποσό των 2.000 ευρώ.

Επίσης, πρόστιμα συνολικού ύψους 15.600.527 ευρώ επέβαλαν μέσα σε τρεις μήνες οι επιθεωρητές του ΕΦΚΑ σε επιχειρήσεις οι οποίες διαπιστώθηκε ότι απασχολούσαν 1.357 ανασφάλιστους εργαζόμενους. Συγκεκριμένα, το τρίμηνο Ιούλιος 2019-Σεπτέμβριος 2019 πραγματοποιήθηκαν σε όλη τη χώρα 12.987 έλεγχοι έναντι 11.628 ελέγχων την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουνίου 2019.³⁰

²⁹ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ In 2019 <https://www.sofokleousin.gr/meionontai-ta-prostima-gia-tin-mayri-ergasia>

³⁰ΣΤΕΛΙΟΣ ΠΑΠΑΠΕΤΡΟΥ 2019 <https://m.naftemporiki.gr/story/1524071/prostima-156-ekat-gia-adiloti-ergasia-mesa-se-ena-trimino-to-neo-poinologio>

2.4.1 Η ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η φοροδιαφυγή αποτελεί σοβαρό έγκλημα σε βάρος του κράτους. Όσοι καταφεύγουν στην φοροδιαφυγή, φυσικά ή νομικά πρόσωπα, κρύβουν φορολογητέα ύλη από τις Φορολογικές Αρχές. Η φοροδιαφυγή μπορεί να εμφανιστεί με πολλούς τρόπους και τεχνάσματα όπως για παράδειγμα αποκρύπτοντας εισοδήματα από διάφορες πηγές με σκοπό την πληρωμή χαμηλότερου φόρου (αδήλωτη εργασία), εμφανίζοντας υπερβολικές ή πλαστές δαπάνες ώστε να επωφεληθεί από εκπτώσεις φόρου, δημιουργώντας πλασματικές εταιρείες κ.α.³¹

Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα είναι μεγαλύτερη από ότι σε άλλες ανεπτυγμένες χώρες, πράγμα που επιβαρύνει ακόμα περισσότερο την πολύ άσχημη οικονομική κατάστασή της. Σύμφωνα με μια πρόσφατη έρευνα της “διανέοσις” το 91% των ερωτηθέντων απάντησαν πως η φοροδιαφυγή θεωρείται κλοπή και το 36% απάντησαν πως καταφεύγουν σε αυτή την λύση μιας και όλοι το κάνουν αυτό.³²

Πόση είναι η έκταση της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα;

Τα αποτελέσματα της έρευνας αποκαλύπτουν πως τα φυσικά πρόσωπα αποκρύπτουν από τα έσοδά τους το 1.9% έως το 4.7% του ΑΕΠ ετησίως. Από τη φοροδιαφυγή στον ΦΠΑ εκτιμάται ότι χάνουμε το 3,5% του ΑΕΠ. Ενώ, από την άλλη, τα νομικά πρόσωπα φοροδιαφεύγουν 0.15% του ΑΕΠ ετησίως. Κατά συνέπεια, το μέγεθος της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα μπορεί να προσδιοριστεί σε ένα ποσοστό από 6% ως 9% του ΑΕΠ, δηλαδή ανάμεσα σε 11 δισ. ευρώ και 16 δισ. ευρώ το χρόνο.

Το ελληνικό κράτος έχει κάθε χρόνο έσοδα ύψους περίπου 50 δισ. ευρώ. Με αυτά τα έσοδα το κράτος πρέπει να πληρώνει το δάνειο που αναλογεί περίπου 12 δισ. ευρώ τον χρόνο, τις συντάξεις που αναλογούν περίπου 28 δισ. ευρώ τον χρόνο, τους μισθούς των δημοσίων υπαλλήλων που αναλογούν περίπου 15 δισ. ευρώ τον χρόνο και σύμφωνα με τα μνημόνια που έχει υπογράψει με τους δανειστές του, από αυτά πρέπει να εξασφαλίσει και σημαντικά πρωτογενή πλεονάσματα τα επόμενα χρόνια.

³¹<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A6%CE%BF%CF%81%CE%BF%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%86%CF%85%CE%B3%CE%AE>

³²<https://www.aoth.edu.gr/news/oikonomia/item/502-forodiafigi-ellada-ereuna>

Το 2018 διεξήχθη μια έρευνα όπου προέκυψαν τα παρακάτω αποτελέσματα:³³

- Διενεργήθηκαν 872 στοχευμένοι επιτόπιοι έλεγχοι. Από αυτούς τους ελέγχους προέκυψαν 3.675 παραβάσεις σε 520 επιχειρήσεις. Το ποσοστό παραβατικότητας κατά τους ελέγχους ανήλθε σε 59,63%.
- Ολοκληρώθηκαν 70 ειδικοί στοχευμένοι έλεγχοι. Οι παραπάνω έλεγχοι αφορούσαν, κατά κύριο λόγο, ελαιοτριβεία και πρατήρια υγρών καυσίμων. Κατά τους ελέγχους αυτούς καταλογίστηκαν 196 παραβάσεις σε 44 επιχειρήσεις. Το ποσοστό παραβατικότητας κατά τους ελέγχους αυτούς ανήλθε σε 62,86%.
- Ολοκληρώθηκαν 2.762 έλεγχοι διακίνησης αγαθών. Αναλυτικότερα, διενεργήθηκαν 2.762 έλεγχοι διακίνησης, κατά τους οποίους προέκυψαν 6.784 παραβάσεις σε 1.748 επιχειρήσεις. Το ποσοστό παραβατικότητας ανήλθε σε 63,29%.
- Ολοκληρώθηκαν 70 έρευνες φοροδιαφυγής και λαθρεμπορίου.

Ο μέσος όρος των εντοπισθέντων διαφυγόντων εσόδων ανά έρευνα ανήλθε σε 253.939 ευρώ σε 70 ολοκληρωμένες έρευνες, υπερβαίνοντας κατά πολύ τα όρια της ποινικής φοροδιαφυγής. Το έγκλημα φοροδιαφυγής τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών αν:

- Ο φόρος που αναλογεί στα φορολογητέα εισοδήματα ή στα περιουσιακά στοιχεία που έχουν αποκρυβεί υπερβαίνει ανά φορολογικό ή διαχειριστικό έτος τις 100.000 ευρώ.
- Το προς απόδοση ποσό του κύριου φόρου, τέλους ή εισφοράς που δεν αποδόθηκε ή αποδόθηκε ανακριβώς υπερβαίνει ανά φορολογικό ή διαχειριστικό έτος τις 50.000 ευρώ, εφόσον αφορά φόρο προστιθέμενης αξίας, και τις 100.000 ευρώ ανά είδος φόρου, τέλους ή εισφοράς σε κάθε άλλη περίπτωση.

³³ΠΡΟΚΟΠΗΣ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ 2018 <https://www.kathimerini.gr/967452/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/e3akoloy8ei-na-diogkwnetai-h-forodiatygh-sthn-ellada>

Εικόνα 6. Παραβατικότητα σε επιχειρήσεις.

Επίσης, την περίοδο 2014-2017 ενώ τα έσοδα από ΦΠΑ αυξήθηκαν κατά σχεδόν 2 δισ. ευρώ (από 12,6 δισ. ευρώ σε 14,6 δισ. ευρώ), το «έλλειμμα» ΦΠΑ αυξήθηκε κατά σχεδόν 3 δισ. ευρώ (από 4,6 δισ. ευρώ σε 7,4 δισ. ευρώ). Τα 7,4 δισ. ευρώ του «ελλείμματος» του 2017 αντιστοιχούν στο τριπλάσιο του προϋπολογισμού του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων της ίδιας χρονιάς.³⁴

³⁴ΕΙΡΗΝΗ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ 2019 <https://www.kathimerini.gr/1041346/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/ektina3h-forodiatyghs-meta-thn-ay3hsh-toy-fpa>

Από την έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το λεγόμενο «έλλειμμα ΦΠΑ», προκύπτει ότι την περίοδο της κρίσης η φοροδιαφυγή αυξήθηκε, με την υπερφορολόγηση να επιτείνουν το φαινόμενο και να κατατάσσουν τη χώρα στη δεύτερη χειρότερη θέση, μετά τη Ρουμανία, στην κατάταξη μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ειδικότερα, το «έλλειμμα ΦΠΑ» αντιπροσώπευε το 31% των αναμενόμενων εσόδων από ΦΠΑ το 2016 και το 33,6% το 2017, τελευταία χρονιά για την οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Σε χειρότερη θέση ήταν μόνο η Ρουμανία με το «έλλειμμα» στο 35,5% το 2017, και ακολουθεί η Λιθουανία με 25%.

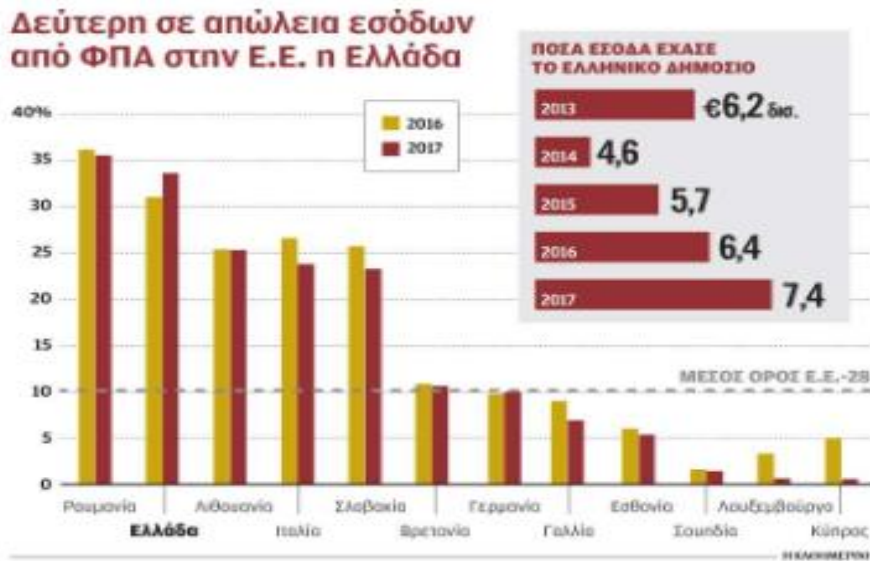
Τα χαμηλότερα ελλείμματα είχαν η Σουηδία (1,5%), το Λουξεμβούργο (0,7%) και η Κύπρος (0,6%). Κατά μέσον όρο στην Ε.Ε. των 28 το «έλλειμμα» διαμορφώθηκε στο 11,2% το 2017 από 12,2% το 2016.

Στην πενταετία 2013-2017 η χώρα απώλεσε έσοδα ΦΠΑ 30,1 δισ. ευρώ, με την απώλεια να υποχωρεί μεταξύ 2013 και 2014 και να αυξάνεται πάλι από το 2015 για να φτάσει στην κορύφωσή της, στα 7,399 δισ. ευρώ το 2017, σχεδόν ένα δισ. ευρώ υψηλότερα από το 2016.

Με άλλα λόγια, η αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης του 2017 (μεταξύ άλλων εφαρμόστηκε πλήρως η αύξηση του συντελεστή ΦΠΑ από 23% σε 24%) ανέβασε μεν τα έσοδα κατά 300 εκατ. ευρώ, αλλά ταυτόχρονα οδήγησε σε περαιτέρω απώλειες εσόδων 1 δισ. ευρώ, καθιστώντας το ισοζύγιο απολύτως αρνητικό και καταδεικνύοντας το αδιέξοδο των συνεχών αυξήσεων των φορολογικών επιβαρύνσεων.

Συνολικά, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι χώρες έχασαν 137 δισ. ευρώ από ΦΠΑ το 2017. Όπως σχολίασε η Κομισιόν, το ποσοστό είχε μειωθεί κάπως σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη, αλλά παρέμενε πολύ υψηλό. Κατά την Κομισιόν, το γεγονός αυτό υπογραμμίζει την ανάγκη για σημαντική μεταρρύθμιση των κανόνων της Ε.Ε. για τον ΦΠΑ, όπως προτάθηκε το 2017 από την ίδια, καθώς και για αυξημένη συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών.

Από τα στοιχεία που παραθέτει η έκθεση, προκύπτει ότι η Ελλάδα κατέχει τον έβδομο υψηλότερο «πραγματικό» συντελεστή ΦΠΑ (13%) μεταξύ των 28 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μαζί με την Εσθονία.

Εικόνα 7. Απώλεια εσόδων από ΦΠΑ.

Τελικά ποιοι είναι αυτοί που φοροδιαφεύγουν;³⁵

Κυρίως είναι οι αυτοαπασχολούμενοι και οι πολύ μικρές επιχειρήσεις. Αυτό δεν συμβαίνει μόνο στο εσωτερικό της χώρας αλλά το συγκεκριμένο φαινόμενο παρατηρείται και στο εξωτερικό για παράδειγμα στις Ηνωμένες Πολιτείες, Γερμανία, Ιταλία, Βουλγαρία. Παντού οι πολύ μικρές επιχειρήσεις και πολλοί ελεύθεροι επαγγελματίες κατά κανόνα δηλώνουν στις Αρχές μικρότερο ποσοστό του εισοδήματός τους από ό,τι οι μισθωτοί ή οι μεγάλες επιχειρήσεις, επειδή η πιθανότητα εντοπισμού τους είναι παντού πολύ χαμηλή, και το κίνητρο να κόψουν αποδείξεις και να δηλώσουν τα εισοδήματά τους μικρότερο. Ο τρόπος που φοροδιαφεύγουν τα νομικά πρόσωπα στις μικρές και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι με την έκδοση ή την λήψη εικονικών τιμολογίων ώστε να μειωθεί ο φόρος εισοδήματος και το ΦΠΑ.

³⁵ <https://www.aoth.edu.gr/news/oikonomia/item/502-forodiafigi-ellada-ereuna>

Μια άλλη σημαντική ερώτηση είναι αν συνδέεται η παραοικονομία με την φοροδιαφυγή και με την αδήλωτη εργασία. Όπως έχει ειπωθεί και στο κεφάλαιο 1 η παραοικονομία είναι το σύνολο των αδήλωτων οικονομικών συναλλαγών. Ως έννοια δεν ταυτίζεται με τη φοροδιαφυγή. Περιλαμβάνει μια σειρά από αδήλωτες, “κρυφές” μυστικές δραστηριότητες που κυμαίνονται από το λαθρεμπόριο μέχρι τα ιδιαίτερα μαθήματα και την ταβέρνα που δεν κόβει αποδείξεις. Αντίθετα με ό,τι πιστεύουν πολλοί, το μεγαλύτερο μέρος της παραοικονομίας (σχεδόν τα 2/3) οφείλεται στην αδήλωτη εργασία. Κι αυτό είναι ένα μέγεθος που μέσα στην κρίση αυξάνεται ραγδαία. Στην Ελλάδα το μέγεθος της παραοικονομίας της έχει υπολογιστεί από διάφορες μελέτες να κυμαίνεται από 20 μέχρι 30% του ΑΕΠ, ένα ποσοστό πολύ υψηλό για ανεπτυγμένη χώρα.

Εάν ένας πολίτης ή μια επιχείρηση φοροδιαφύγει θα εξαρτηθεί από τρεις βασικούς παράγοντες. Αυτοί είναι:

- Το ύψος των φορολογικών συντελεστών.
- Η πιθανότητα εντοπισμού και τιμωρίας.
- Το μέγεθος των επιβαλλόμενων προστίμων.

Αν οι φορολογικοί συντελεστές είναι χαμηλοί τότε θα φοροδιαφύγουν λιγότερο, αν οι φοροεισπρακτικοί μηχανισμοί του κράτους λειτουργούν αναποτελεσματικά, ή αν οι κυρώσεις στην περίπτωση σύλληψης είναι αμελητέες, το κίνητρο για να φοροδιαφύγει κάποιος αυξάνεται. Αυτοί οι παράγοντες δεν ισχύουν μόνο στην Ελλάδα αλλά και παγκόσμια.

Οι αιτίες που οδηγούνται οι πολίτες και οι επιχειρήσεις να φοροδιαφύγουν είναι κυρίως οχτώ. Τέτοιες αιτίες είναι:

- Η πολυνομία και η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος.
- Η ανασφάλεια δικαίου φορολογούμενων και υπαλλήλων της φορολογικής διοίκησης.
- Η συνεχιζόμενη αύξηση των φόρων.
- Η ανυπαρξία πολιτικής βούλησης για την αντιμετώπιση του φαινομένου.
- Τεχνολογική ανεπάρκεια
- Γραφειοκρατία

- Διαρθρωτικές στρεβλώσεις της ελληνικής οικονομίας
- Φορολογική κουλτούρα

Οι δύο πρώτες αιτίες συνδέονται μεταξύ τους. Από το 1975 στην Ελλάδα ψηφίστηκαν 250 φορολογικά νομοσχέδια και 115.000 υπουργικές αποφάσεις. Μόνο τους τελευταίους 30 μήνες έχουν ψηφιστεί 10 φορολογικά νομοσχέδια με 117 άρθρα και 17 άλλοι νόμοι με 71 εμβόλιμες φορολογικές διατάξεις. Για τις διατάξεις αυτές εκδόθηκαν 111 υπουργικές αποφάσεις και 138 διευκρινιστικές εγκύκλιοι.

Είναι προφανές ότι αυτή η πολυπλοκότητα αφενός κάνει τη λειτουργία του φοροεισπρακτικού μηχανισμού εξαιρετικά δύσκολη, αφετέρου αναπόφευκτα προκαλεί ανασφάλεια τόσο στους φορολογούμενους όσο και στους υπαλλήλους της φορολογικής διοίκησης, που συχνά δεν γνωρίζουν τι είναι νόμιμο και τι όχι. Και, βεβαίως, μέσα στην πολυπλοκότητα εμφανίζονται ευκαιρίες και κίνητρα διαφθοράς.

Όσον αφορά την τρίτη αιτία την συνεχιζόμενη αύξηση των φόρων, μπορεί να ειπωθεί πως μέσα στα χρόνια της κρίσης έχει αυξηθεί η φορολογία εισοδήματος των φυσικών προσώπων και έχει καταργηθεί το αφορολόγητο όριο. Το ίδιο έχει συμβεί και για τους αυτοαπασχολούμενους, οι οποίοι πρέπει επιπλέον να καταβάλουν μεγαλύτερο ποσοστό φόρου προκαταβολικά. Έχει αυξηθεί η φορολογία εισοδήματος των νομικών προσώπων, και έχει αυξηθεί και η δική τους προκαταβολή φόρου. Τέλος, έχουν αυξηθεί ραγδαία οι συντελεστές υπολογισμού της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης, έχει εισαχθεί ο ΕΝΦΙΑ, έχουν αυξηθεί οι συντελεστές ΦΠΑ σε προϊόντα και υπηρεσίες καθώς και οι φόροι κατανάλωσης σε οινόπνευματώδη, καπνό και καύσιμα.

Η Ελλάδα είναι πρωταθλήτρια στη φοροδιαφυγή, την αδήλωτη εργασία, το λαθρεμπόριο και την μείωση των τιμών των ακινήτων. Αν οι πολίτες δεν κατέφευγαν στην φοροδιαφυγή η χώρα θα μπορούσε να έχει γύρω στα 3 δισ. ευρώ πρόσθετα έσοδα μεσοπρόθεσμα και γύρω στα 7 δισ. ευρώ μακροπρόθεσμα.³⁶

³⁶iefimerida 2017 <https://www.iefimerida.gr/news/375035/sev-i-ellada-protathlitria-se-forodiatfygi-kai-mayri-ergasia-logo-yperforologisis>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΑΔΗΛΩΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

3.1 ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΩΝ

Οι υπηρεσίες που είναι υπεύθυνες για την καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας είναι οι παρακάτω, τι οποίες και θα αναλύσουμε.³⁷

- Το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας για τις παραβιάσεις της εργατικής νομοθεσίας.
- Το Υπουργείο Οικονομικών για τη φορολογική μη συμμόρφωση.
- Οι οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης (π.χ. ΙΚΑ) για τις απάτες στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης.

Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας. Το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας έχει τη γενική ευθύνη για τις παραβιάσεις της εργατικής νομοθεσίας και, δεδομένου ότι η αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας στην Ελλάδα θεωρείται ότι έχει να κάνει κυρίως με την κοινωνική προστασία των εργαζομένων, το Υπουργείο θεωρείται ότι έχει πρωταγωνιστικό ρόλο στην αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας, αναλαμβάνοντας την ευθύνη του καθορισμού και της υλοποίησης πολιτικών για την απασχόληση, τις συνθήκες εργασίας και την κοινωνική ασφάλιση, του συντονισμού του συστήματος των υπηρεσιών εργασίας, καθώς και του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας (Σ.ΕΠ.Ε) και του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ).

³⁷ ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΔΗΛΩΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ, ILO 2016

https://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/49757/1_Diagnostic_Report_on_undeclared_work_in_Greece_gr.pdf

Το Σ.ΕΠ.Ε είναι υπεύθυνο για την επίβλεψη και τον έλεγχο της εφαρμογής των διατάξεων της εργατικής νομοθεσίας, για την έρευνα της ασφαλιστικής κάλυψης και παράνομης απασχόλησης των εργαζομένων, για την συμφιλίωση και την επίλυση των εργατικών διαφορών, καθώς και για την παροχή πληροφοριών σε εργαζόμενους και εργοδότες σχετικά με τα πλέον αποτελεσματικά μέσα για την τήρηση των διατάξεων. Πιο αναλυτικά το Σ.ΕΠ.Ε είναι αρμόδιο για:

- Την παρακολούθηση της εφαρμογής της εργατικής νομοθεσίας (εργατικά ατυχήματα, υγιεινή και ασφάλεια κ.λπ.).
- Τη διερεύνηση συμβάντων παράνομης εργασίας και ανασφάλιστης εργασίας.
- Την παροχή πληροφοριών και προτάσεων σχετικά με την αποτελεσματική εφαρμογή της εργατικής νομοθεσίας.

Το ΣΕΠΕ έχει την αρμοδιότητα να εισέρχεται σε όλους τους χώρους εργασίας του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα, οποιαδήποτε στιγμή της ημέρας ή της νύχτας, ακόμα και χωρίς προειδοποίηση. Προβαίνει σε κάθε είδους αναγκαία εξέταση, έλεγχο ή έρευνα αναφορικά με τη διαπίστωση της τήρησης των διατάξεων της εργατικής νομοθεσίας. Μπορεί να διακόπτει προσωρινά τη λειτουργία μιας επιχείρησης ή τμήματος αυτής, εάν οι επιθεωρητές εργασίας κρίνουν ότι υπάρχει άμεσος κίνδυνος για την ασφάλεια και την υγεία των εργαζομένων. Το συνολικό προσωπικό του ΣΕΠΕ είναι περίπου 750 εργαζόμενοι, εκ των οποίων οι 324 είναι επιθεωρητές εργασίας και οι 253 είναι τεχνικοί και υγειονομικοί επιθεωρητές εργασίας. Ανταποκρίνεται σε καταγγελίες, ή στοχεύει συγκεκριμένους κλάδους ή επιχειρήσεις για έλεγχο. Η σημερινή φιλοσοφία του ΣΕΠΕ είναι να στοχεύει μεγάλες επιχειρήσεις και όχι μικρές και αδύναμες, να επιλύει ζητήματα με συναίνεση, μέσω επιστολών κανονιστικού χαρακτήρα και προειδοποιήσεων, και να παρέχει προληπτικούς ελέγχους.

Ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) είναι υπεύθυνος για την πληροφόρηση σχετικά με το εργατικό δυναμικό και τους ανέργους, τον επαγγελματικό προσανατολισμό του εργατικού δυναμικού, την παροχή τεχνικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, τη διευκόλυνση της σύνδεσης μεταξύ της ζήτησης και της προσφοράς εργατικού

δυναμικού, καθώς και για την καταβολή επιδομάτων όπως τα επιδόματα ανεργίας, τα επιδόματα μητρότητας κ.λπ. Ο ΟΑΕΔ όπως ειπώθηκε είναι υπεύθυνος για την τήρηση του μητρώου ανέργων στην Ελλάδα, οι οποίοι άνεργοι υποχρεούνται να εμφανίζονται οι ίδιοι μία φορά ανά τρίμηνο, προκειμένου να υπογράψουν ότι παραμένουν άνεργοι. Σε περιπτώσεις πρόσληψης, τα επιδόματα ανεργίας σταματάνε. Το πρόβλημα με την αδήλωτη εργασία είναι ότι υπάρχουν πολίτες που εργάζονται χωρίς το όνομά τους να εμφανίζεται σε οποιοδήποτε σημείο τήρησης στοιχείων.

Υπουργείο Οικονομικών. Το Υπουργείο Οικονομικών είναι υπεύθυνο για το κομμάτι της αδήλωτης οικονομίας που έχει να κάνει με τη φορολογική μη συμμόρφωση, άρα ασχολείται με τα φορολογικά έσοδα. Σε αυτό υπάγεται το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (ΣΔΟΕ), το οποίο αποτελεί τη φορολογική επιθεώρηση και έχει την αρμοδιότητα της έρευνας υποθέσεων φορολογικής μη συμμόρφωσης, καθώς και η Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων και η Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων (ΓΓΠΣ). Για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της αδήλωτης εργασίας προτείνονται τρεις λύσεις από το Υπουργείο Οικονομικών. Αυτές είναι:

- Λειτουργικές μεταρρυθμίσεις. Για να γίνει ευκολότερη η ανίχνευση της φοροδιαφυγής οι υπεύθυνες υπηρεσίες θα πρέπει να εστιάζουν εκεί που υπάρχουν μεγαλύτεροι φορολογικοί κίνδυνοι, όπως για παράδειγμα στους φορολογούμενους μεγάλου πλούτου, στα άτομα υψηλής οικονομικής επιφάνειας και στους αυτοαπασχολούμενους με υψηλά εισοδήματα. Επίσης, υπάρχει ανάγκη βελτίωσης των κινήτρων και των προσόντων του προσωπικού αυτών των μονάδων. Μια τρίτη ανάγκη είναι η αύξηση της συλλογής πληροφοριών από τρίτους και η άρση ποινικής δίωξης.
- Αυτονομία και οργάνωση. Υπάρχει ανάγκη να εξαλειφθούν πλήρως οι πολιτικές παρεμβολές στη φορολογική διοίκηση. Με νόμο που ψηφίστηκε το 2012, συστάθηκε η Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων και επιβλήθηκε η μεταφορά αρμοδιοτήτων εφαρμογής τελωνειακής και φορολογικής νομοθεσίας για την είσπραξη φόρων από τον Υπουργό στον Γενικό Γραμματέα και προβλέφθηκε η αρμοδιότητα του Γενικού Γραμματέα να διορίζει επικεφαλής μονάδων, καθώς και η απαίτηση ο Γενικός Γραμματέας να είναι μη πολιτικό πρόσωπο με θητεία 5 ετών.

- Πόροι και στελέχωση. Η ελληνική φορολογική διοίκηση αντιμετωπίζει πρόβλημα γήρανσης του προσωπικού της, καθώς άνω του 50% του προσωπικού αυτού είναι ηλικίας άνω των 50 ετών. Υπάρχει επίσης έλλειψη δεξιοτήτων στις βασικές λειτουργίες, όπως οι έλεγχοι και η είσπραξη οφειλών. Ωστόσο, η αναβάθμιση του προσωπικού είναι εξαιρετικά δύσκολη, λόγω του χαμηλού βασικού μισθού και της μη εξέλιξης των ελεγκτών, παράγοντες που δεν δημιουργούν επαρκή κίνητρα προκειμένου το προσωπικό να εκτελεί πολύπλοκες εργασίες. Για παράδειγμα, σε σύγκριση με φορολογικές διοικήσεις άλλων προηγμένων χωρών, όπου ο ελάχιστος μισθός του ελεγκτή αντιστοιχεί σε περίπου 134% του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, οι φορολογικοί ελεγκτές στην Ελλάδα αμείβονται σημαντικά λιγότερο, κάτω του 50% του κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Σύμφωνα όμως με τη νομοθεσία που ψηφίστηκε πρόσφατα, η Γενική Γραμματεία έχει πλέον τη δυνατότητα να καθορίζει το σύστημα μισθολογικών βαθμίδων και προαγωγών της φορολογικής διοίκησης, πράγμα που θα επιτρέψει την αλλαγή των κινήτρων του προσωπικού και την ενθάρρυνση του προσωπικού προς την κατεύθυνση της ανάληψης απαιτητικών καθηκόντων ελέγχου και είσπραξης οφειλών. Έχει επίσης υιοθετηθεί ένας κώδικας δεοντολογίας για τη φορολογική διοίκηση που προσδιορίζει πρότυπα επαγγελματικής ακεραιότητας του προσωπικού, καθώς και ένα σχέδιο κατά της διαφθοράς για ολόκληρη τη δημόσια διοίκηση.

Οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης. Το κύριο ασφαλιστικό ταμείο των μισθωτών εργαζομένων είναι το ΙΚΑ, το οποίο προσφέρει κάλυψη σε περίπου 6 εκατομμύρια ασφαλισμένους και συνταξιούχους. Οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης που καταβάλλονται στο ΙΚΑ καλύπτουν τις εξής παροχές: ασθένεια και μητρότητα (χρηματικά επιδόματα και επιδόματα σε είδος), συνταξιοδοτικά προγράμματα (κύριες και επικουρικές συντάξεις), ανεργία και στεγαστικά επιδόματα. Αν και συχνά εμφανίζεται πρόβλημα με τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης το ΙΚΑ προβαίνει σε μια σειρά από ενέργειες για να αντιμετωπίσει την ανασφάλιστη εργασία, π.χ. στη βελτίωση των συστημάτων παρακολούθησης, την εξασφάλιση της συνεργασίας με το ΣΕΠΕ και τη δημιουργία συστημάτων στήριξης. Σε ό,τι αφορά ομάδες όπως οι μετανάστες, οι προσπάθειες αντιμετώπισης της ανασφάλιστης εργασίας περιλαμβάνουν τη σύνδεση της απόδειξης της ασφαλιστικής κάλυψης με τη δυνατότητα ανανέωσης των αδειών παραμονής. Σύμφωνα με την ισχύουσα μεταναστευτική

νομοθεσία, το δικαίωμα ανανέωσης της άδειας παραμονής και, κατά συνέπεια, της νόμιμης εργασίας στην Ελλάδα εξαρτάται άμεσα από τη δυνατότητα προσκόμισης αποδείξεων του ότι ο εργαζόμενος έχει συγκεντρώσει έναν συγκεκριμένο αριθμό ημερών ασφάλισης (ενσήμων) κάθε χρόνο. Κατά συνέπεια, μαζί με την κατάθεση αίτησης ανανέωσης της κάρτας παραμονής, κάθε μετανάστης εργαζόμενος πρέπει να προσκομίζει ένα πιστοποιητικό του Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Το δικαιολογητικό αυτό αποδεικνύει ότι ο μετανάστης εργαζόμενος έχει συμπληρώσει έναν αριθμό εργάσιμων ημερών κάθε χρόνο στη διάρκεια της περιόδου θεώρησης από την Ειδική Υπηρεσία Ελέγχου Ασφάλισης (ΕΥΠΕΑ-ΙΚΑ). Οι έλεγχοι που κάνει το ΙΚΑ αφορούν κυρίως σε καταγγελίες. Οι έλεγχοι χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες. Πρώτον, υπάρχει ο τοπικός έλεγχος στις εγκαταστάσεις μιας εταιρείας όπου μπορεί να δοθεί πρόστιμο 10.000 ευρώ για τους ανασφάλιστους εργαζομένους. Δεύτερον, υπάρχει ο τυπικός έλεγχος στα στοιχεία και τρίτον, υπάρχουν οι διαρκείς έλεγχοι, όπου συνδυάζονται τοπικοί και ενημερωτικοί έλεγχοι. Το 2017 πραγματοποιήθηκαν 17.000 έλεγχοι, στο 17% των οποίων εντοπίστηκαν ανασφάλιστοι εργαζόμενοι. Οι επιθεωρητές του ΙΚΑ δεν εστιάζουν σε μεγάλες επιχειρήσεις, λόγω του υπερβολικά μεγάλου χρόνου των αντίστοιχων ελέγχων, αλλά επικεντρώνονται σε μικρές επιχειρήσεις. Το ΙΚΑ έχει διαπιστώσει ότι το 15% των οικοδόμων είναι ανασφάλιστοι και το 10-12% όλων των εργαζομένων της αντίστοιχης έρευνας είναι ανασφάλιστοι.

Ένας δεύτερος φορέας κοινωνικής ασφάλισης είναι ο ΟΑΕΕ (Οργανισμός Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών), ο οποίος έχει χιλιάδες ασφαλισμένους και συνταξιούχους συμπεριλαμβανομένων των συντάξεων αναπηρίας και χηρείας. Δεν κάνει ελέγχους και αφήνει αυτή την αρμοδιότητα στο ΙΚΑ.

Ένας τρίτος φορέας είναι ο ΟΓΑ (Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων). Ο ΟΓΑ είναι το ασφαλιστικό ταμείο για τους αγροτικούς εργάτες του πρωτογενή αγροτικού τομέα. Ασφαλίζει τους ιδιοκτήτες επιχειρήσεων, τους/τις συζύγους και τα παιδιά τους εφόσον εργάζονται στην ίδια επιχείρηση του πρωτογενούς τομέα (π.χ. γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία, μελισσοκομία κ.πλ.), τους πολίτες τρίτων χωρών.

Αξίζει όμως να σημειωθεί πως από την 1 Ιανουαρίου του 2017 άρχισε να λειτουργεί ένας οργανισμός ο ΕΦΚΑ (Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης). Είναι πλέον ο κύριος φορέας κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα και αποτελεί τη συνένωση των φορέων κοινωνικής ασφάλισης που υπήρχαν στη χώρα πριν την 1 Ιανουαρίου 2017. Στόχος δημιουργίας του ΕΦΚΑ είναι η ενοποίηση των προϋπαρχόντων φορέων κοινωνικής ασφάλισης και η απλοποίηση και ο εκσυγχρονισμός όλων των σχετικών ασφαλιστικών διαδικασιών. Στόχος είναι, επίσης, οι διάφορες συναλλαγές με τον πολίτη να πραγματοποιούνται πιο γρήγορα και αποτελεσματικά και με την πλήρη αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών. Άλλοι στόχοι δημιουργίας του ΕΦΚΑ είναι η εξοικονόμηση πόρων αλλά και η εξάλειψη της εισφοροδιαφυγής.³⁸

Για την επίτευξη των στόχων του ο ΕΦΚΑ προωθεί:

- Την προστασία των δικαιωμάτων των ασφαλισμένων, την εξάλειψη της αδήλωτης και ανασφάλιστης εργασίας, την ασφάλεια και υγεία στην εργασία.
- Τη χορήγηση κύριας σύνταξης, λόγω γήρατος, αναπηρίας και θανάτου καθώς και των λοιπών παροχών που προβλέπονται από την οικεία νομοθεσία.
- Την προσφορά ποιοτικών και αποτελεσματικών υπηρεσιών.

Ο ΕΦΚΑ δημιουργήθηκε μετά την ψήφιση του Ν. 4387/2016, οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 13/05/2016.

³⁸https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BD%CE%B9%CE%B1%CE%AF%CE%BF%CF%82_%CE%A6%CE%BF%CF%81%CE%AD%CE%B1%CF%82_%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82_%CE%91%CF%83%CF%86%CE%AC%CE%BB%CE%B9%CF%83%CE%B7%CF%82

Εκτός από το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, το Υπουργείο Οικονομικών και τους φορείς κοινωνικής ασφάλισης, μια σειρά και άλλων Υπουργείων έχουν ευθύνη για την αντιμετώπιση διαφόρων στοιχείων της αδήλωτης οικονομίας. Σε αυτά περιλαμβάνονται τα εξής:³⁹

- Το υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, το οποίο εμπλέκεται σε θέματα αδήλωτης οικονομίας στον αγροτικό τομέα.
- Το υπουργείο Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, το οποίο εμπλέκεται σε θέματα αδήλωτης οικονομίας στον τουριστικό τομέα.
- Το υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, το εμπλέκεται σε θέματα αδήλωτης οικονομίας στους τομείς του Πολιτισμού και του Αθλητισμού.
- Το υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Μεταρρύθμισης, το οποίο έχει την ευθύνη για τους μετανάστες, καθώς και για αυτούς που εργάζονται χωρίς άδεια.

3.2 ΑΜΕΣΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ : ΜΕΤΡΑ ΑΠΟΤΡΟΠΗΣ

Ποινές και κυρώσεις. Οι πολίτες συμμορφώνονται με τους νόμους είτε επειδή φοβούνται ότι θα γίνουν αντιληπτοί και θα τους επιβληθούν πρόστιμα λόγω της ισχύος που διαθέτουν οι σχετικές αρχές (αναγκαστική συμμόρφωση), είτε επειδή νιώθουν ότι οφείλουν να έχουν εμπιστοσύνη στις αρχές και να είναι ειλικρινείς απέναντί τους (οικειοθελής συνεργασία). Στην Ελλάδα, ο βασικότερος τρόπος προσέγγισης μέχρι σήμερα είναι η επιβολή της αναγκαστικής συμμόρφωσης και όχι η επιδίωξη της οικειοθελούς συνεργασίας. Για αυτόν τον λόγο, έχουν εφαρμοστεί και τα πρόστιμα σε περίπτωση που εντοπιστεί κάποιος να εργάζεται παράνομα, αδήλωτα.

³⁹ ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΔΗΛΩΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ, ILO 2016

https://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/49757/1_Diagnostic_Report_on_undeclared_work_in_Greece_gr.pdf

Εξετάζοντας τις κυρώσεις που θεωρούν οι Έλληνες πολίτες ότι μπορούν να τους επιβληθούν λόγω αδήλωτης εργασίας, από την έρευνα του Ευρωβαρόμετρου 2013 προκύπτει ότι το 8% πιστεύει ότι η ποινή ισοδυναμεί με φυλάκιση, το 52% ότι θα κληθεί να καταβάλει τον προβλεπόμενο φόρο ή τις ασφαλιστικές εισφορές μαζί με κάποιο πρόστιμο, το 26% ότι θα πρέπει να καταβληθούν οι οφειλόμενοι φόροι ή οι ασφαλιστικές εισφορές και το 14% αρνήθηκε να απαντήσει, δεν γνώριζε ή έδωσε κάποια άλλη απάντηση.

Τελικά τι ποινές επιβάλλονται;⁴⁰

Όπως προαναφέρθηκε στο κεφάλαιο 2 το αρχικό ύψος του προστίμου για την αδήλωτη εργασία παραμένει στο ποσό των 10.500 ευρώ, για κάθε αδήλωτο εργαζόμενο, αλλά με τις νέες διατάξεις προβλέπεται η μείωσή του στο ποσό των 2.000 ευρώ, εάν ο εργοδότης των προσλάβει εντός δέκα ημερών, με σύμβαση απασχόλησης για τουλάχιστον 12 μηνών.

Το καθεστώς που ισχύει από τον Αύγουστο του 2018, προβλέπει ότι, αν, εντός 10 εργάσιμων ημερών από την ημέρα του ελέγχου, ο εργοδότης προβεί στην πρόσληψη του εργαζομένου ή των εργαζομένων που διαπιστώθηκαν ως αδήλωτοι με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας πλήρους απασχόλησης, το πρόστιμο μειώνεται ως εξής:

- Στο ποσό των 7.000 ευρώ, σε περίπτωση πρόσληψης με σύμβαση εργασίας διάρκειας τουλάχιστον τριών 3 μηνών.
- Στο ποσό των 5.000 ευρώ, σε περίπτωση πρόσληψης με σύμβαση εργασίας διάρκειας τουλάχιστον έξι 6 μηνών.
- Στο ποσό των 3.000 ευρώ, σε περίπτωση πρόσληψης με σύμβαση εργασίας διάρκειας τουλάχιστον ενός 1 έτους.

Με το προωθούμενο νομοσχέδιο καταργούνται τα δύο ενδιάμεσα στάδια των προστίμων 7.000 και 5.000 ευρώ, ενώ το πρόστιμο των 3.000 ευρώ, μειώνεται κατά 33% και διαμορφώνεται στο ποσό των 2.000 ευρώ.

⁴⁰ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ In 2019 <https://www.sofokleousin.gr/meionontai-ta-prostima-gia-tin-mayri-ergasia>

Πώς εντοπίζονται οι εργαζόμενοι που απασχολούνται παράνομα; ⁴¹

Όταν Ειδικός Επιθεωρητής Εργασίας ή Επιθεωρητής Εργασίας διαπιστώσει τη μη αναγραφή εργαζομένου στον ισχύοντα πίνακα προσωπικού που τηρείται από τον εργοδότη. Σε αυτή την περίπτωση ο εργοδότης θα υποστεί τις ανάλογες συνέπειες. Σε περίπτωση πάλι που ο εργοδότης της επιχείρησης ξανααπασχολήσει άτομα αδήλωτα και εντοπιστεί για αυτό από τις αρμόδιες αρχές τότε η επιχείρησή του μπορεί να κλείσει για μερικό διάστημα.

Οι περισσότεροι εργοδότες αν όχι όλοι υποστηρίζουν πως οι κυρώσεις και οι ποινές είναι πολύ αυστηρές ωστόσο, η μείωση αυτών των κυρώσεων θα αναιρούσε την ισχύ των αρχών και, κατά συνέπεια, τη δυνατότητα του κράτους να επιδιώξει την αναγκαστική συμμόρφωση. Αντί όμως να μειωθούν οι κυρώσεις και επακόλουθα η ισχύς των αρχών, αυτό που ενδεχομένως απαιτείται είναι να δοθεί περισσότερο βάρος στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης απέναντι στις αρχές και, κατά συνέπεια, στην οικειοθελή συμμόρφωση.

Μέτρα εντοπισμού. Η έρευνα του Ευρωβαρομέτρου συνεχίστηκε με την ερώτηση αν οι πολίτες πιστεύουν πως ο κίνδυνος να εντοπιστεί η αδήλωτη εργασία είναι μεγάλος. Το 57% των ερωτηθέντων Ελλήνων απάντησαν πως είναι μικρός, το 36% θεωρεί ότι ο κίνδυνος εντοπισμού είναι υψηλός, ενώ το 7% αρνήθηκε να απαντήσει ή δεν γνώριζε. Άρα, οι αρχές δεν λαμβάνονται στα σοβαρά από τους πολίτες πιστεύοντας πως δεν παρακολουθούν συστηματικά τον εντοπισμού της αδήλωτης και παράνομης εργασίας. Εφόσον το μεγαλύτερο μέρος του ελληνικού πληθυσμού πιστεύει πως ο κίνδυνος του εντοπισμού είναι ελάχιστος χρειάζεται λοιπόν, μια επανεξέταση των μέτρων που είχαν τηρηθεί μέχρι σήμερα.

Τι θα μπορούσε να γίνει λοιπόν;

Επαλήθευση και κοινοποίηση στοιχείων. Οι οικονομικοί έλεγχοι εστιάζουν σε θέματα τήρησης βιβλίων και όχι στην αξιολόγηση των φορολογικών υποχρεώσεων, μειώνοντας έτσι την παραγωγικότητα του ελεγκτή.

⁴¹ ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΔΗΛΩΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ, ILO 2016

https://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/49757/1_Diagnostic_Report_on_undeclared_work_in_Greece_gr.pdf

Μία από τις βασικότερες πρωτοβουλίες που λήφθηκαν τα τελευταία χρόνια ήταν η βελτίωση του κινδύνου εντοπισμού φορολογικής μη συμμόρφωσης μέσω καλύτερων μεθόδων εύρεσης και επαλήθευσης δεδομένων. Πλέον καθίσταται ολοένα και πιο εφικτή η δυνατότητα διασταύρωσης και παρακολούθησης πληροφοριών διάφορων χρονικών περιόδων μέσω ενός κεντρικού ολοκληρωμένου συστήματος πληροφοριών, και συγκεκριμένα μέσω του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος των Ελεγκτικών Υπηρεσιών (ELENXIS) του Υπουργείου Οικονομικών. Ως πρώτο βήμα, το ELENXIS καθιστά δυνατή τη διασταύρωση και τους ελέγχους φορολογικών στοιχείων βάσει επικινδυνότητας. Ωστόσο, για να διασφαλιστεί η συστηματική ηλεκτρονική παρακολούθηση του πλήρους συνόλου των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού των φορολογουμένων απέναντι στο κράτος, καθώς και των καταναλωτικών δαπανών, θα ήταν χρήσιμη η σύνδεση διάφορων φορέων και υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένου του Εθνικού Κτηματολογίου, του Υπουργείου Μεταφορών και ασφαλιστικών εταιρειών, απευθείας με το σύστημα, καθώς και η ενίσχυση των συνεργατικών σχέσεων με αρχές της αλλοδαπής. Με αυτόν τον τρόπο, θα διευκολύνονταν η υιοθέτηση και η επικράτηση της χρήσης ενός "ενιαίου αριθμού προσωπικής ταυτοποίησης" για κάθε πολίτη, βασιζόμενου στις προδιαγραφές του αριθμού κοινωνικής ασφάλισης που εφαρμόζεται σε πολλές αναπτυγμένες χώρες. Με τη σειρά του, αυτός ο αριθμός θα καθιστούσε δυνατή την πλήρη διεκπεραίωση των φορολογικών υποθέσεων του αντίστοιχου προσώπου.

Για το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας, η υποχρεωτική παροχή στοιχείων πραγματοποιείται μέσω του Πληροφοριακού Συστήματος ΕΡΓΑΝΗ, το οποίο τέθηκε σε λειτουργία τον Μάρτιο του 2013. Στις φόρμες που υποβάλλονται (ηλεκτρονικά) από τους εργοδότες μέσω του ΕΡΓΑΝΗ περιλαμβάνονται τα εξής στοιχεία: αναγγελία πρόσληψης (βάσει τύπου σύμβασης εργασίας), πίνακας προσωπικού, αποχωρήσεις, συμπεριλαμβανομένων των αναγγελιών οικειοθελούς αποχώρησης μισθωτών, απολύσεις μισθωτών με συμβάσεις εργασίας αορίστου χρόνου (με ή χωρίς προειδοποίηση) και δηλώσεις λύσης συμβάσεων ορισμένου χρόνου, υπερωρίες, ημιαπασχόληση και εναλλαγή θέσεων, επιχειρησιακές συμβάσεις και ετήσια άδεια. Ωστόσο, οι διαδικασίες εύρεσης στοιχείων για τον εντοπισμό παραβάσεων του εργατικού δικαίου δεν είναι εύκολη υπόθεση. Προς το παρόν, αυτό που λείπει είναι μια ενοποιημένη βάση δεδομένων, σε συνδυασμό με άλλες περιφερειακές και εθνικές κρατικές

υπηρεσίες, που θα μπορούσε να βελτιώσει το σχεδιασμό και την παρακολούθηση του συστήματος επιθεώρησης εργασίας.

Συντονισμός κοινοποίησης στοιχείων με κρατικούς φορείς. Παρά την ανάπτυξη βάσεων δεδομένων σε φορείς που είναι αρμόδιοι για τη συμμόρφωση σε ζητήματα φορολογικής, εργατικής και ασφαλιστικής νομοθεσίας, το κενό όσον αφορά την πλήρως συντονισμένη προσέγγιση της κοινοποίησης στοιχείων δεν έχει ακόμα καλυφθεί. Αντιθέτως, οι επιμέρους εμπλεκόμενοι φορείς δείχνουν να είναι απρόθυμοι να κοινοποιήσουν τα στοιχεία τους σε άλλα όργανα και καθένας από αυτούς τους φορείς επιθυμεί να υπερισχύσει το δικό του πληροφοριακό σύστημα ως το μοναδικό ενιαίο σύστημα. Συνεπώς, προκειμένου να γίνουν βήματα προόδου, μία κίνηση που θα μπορούσε να γίνει είναι να ληφθεί μια απόφαση ως προς το ποιο θα είναι το κύριο σύστημα που θα χρησιμοποιείται για τη συγκέντρωση δεδομένων με σκοπό τον εντοπισμό περιπτώσεων αδήλωτης εργασίας. Με αυτόν τον τρόπο, θα διευθετηθεί το τρέχον κλίμα απροθυμίας κοινοποίησης στοιχείων. Μια άλλη πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση που θα μπορούσε να εφαρμοστεί είναι η συγκρότηση ενός ειδικού σώματος, το οποίο θα συλλέγει πληροφορίες και θα διενεργεί έρευνες με σκοπό την εύρεση στοιχείων για υποθέσεις αδήλωτης εργασίας. Αυτό το σώμα θα είναι αρμόδιο για τη σύνταξη εκθέσεων για την αδήλωτη οικονομία και τη διερεύνηση συγκεκριμένων οργανισμών και προσώπων, για τα οποία υπάρχουν υπόνοιες εμπλοκής σε δραστηριότητες αδήλωτης εργασίας, αντλώντας στοιχεία από άλλους φορείς και κατόπιν αίτησης άλλων οργανισμών, όπως του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας, του Υπουργείου Οικονομικών και οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης. Αυτό το σώμα θα έχει δυνατότητα άντλησης πληροφοριών από την εκάστοτε αρχή που υποβάλει αίτημα για έκθεση συμμόρφωσης. Το σώμα θα καταρτίζει τις εκθέσεις συμμόρφωσης χωρίς καμία οικονομική επιβάρυνση και θα έχει δικαίωμα να αποκτά όλες τις απαραίτητες πληροφορίες χωρίς καμία χρέωση.

Στόχευση των επιθεωρήσεων στο χώρο εργασίας. Στην Ελλάδα, θεσπίστηκε ένα μέτρο βάσει του άρθρου 26 του Ν. 3996/2011, σύμφωνα με το δεύτερο μνημόνιο που υπέγραψε η Ελλάδα με τους θεσμούς. Σε επιχειρήσεις διάφορων κλάδων θα επιβληθεί η χρήση ηλεκτρονικής κάρτας εργασίας για την καταγραφή και την ωρομέτρηση του προσωπικού. Η μη συμμόρφωση θα τιμωρείται με αυστηρές κυρώσεις. Οι κάρτες εργασίας εμφανίζουν αυτόματα τις ώρες προσέλευσης, αποχώρησης και χρόνου εργασίας των εργαζομένων. Οι πληροφορίες αποστέλλονται ηλεκτρονικά σε μια κοινή βάση δεδομένων στην οποία

μπορούν να αποκτήσουν πρόσβαση το ΣΕΠΕ, το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και ο ΟΑΕΔ. Με αυτόν τον τρόπο, βελτιώνεται η αποτελεσματικότητα των επιθεωρήσεων.

Θα μπορούσαν να επιτευχθούν περισσότερες βελτιώσεις στις επιθεωρήσεις στο χώρο εργασίας. Το πρόβλημα δεν είναι μόνο το πλήθος των επιθεωρητών εργασίας που δεν επαρκεί για τη σωστή διεξαγωγή των επιθεωρήσεων, αλλά είναι και η ποιότητα των πληροφοριακών συστημάτων για τον εντοπισμό όσων παραβαίνουν τον νόμο. Αυτήν τη στιγμή, όχι μόνο οι απαιτούμενοι πόροι είναι ελλιπείς, αλλά υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις και στα εργαλεία, τις διαδικασίες και το συντονισμό με άλλες σχετικές αρχές για την πρόληψη, τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση περιπτώσεων για τις οποίες υπάρχουν υπόνοιες παράβασης του εργατικού δικαίου. Ένα ακόμα πρόβλημα εντοπίζεται όσον αφορά το γεωγραφικό εύρος διεξαγωγής των επιθεωρήσεων, καθώς είναι ελάχιστες οι περιπτώσεις πραγματοποίησης επιθεωρήσεων σε απομακρυσμένες γεωγραφικές περιοχές και ακόμα λιγότερες, έως ανύπαρκτες, όσες πραγματοποιούνται στον τομέα της γεωργίας. Το πρόβλημα αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι επιθεωρητές εργασίας καλούνται να καλύψουν οι ίδιοι τα έξοδα μετακίνησής τους, κάτι που συνεπάγεται μειωμένες επιθεωρήσεις σε μεγάλες αποστάσεις. Επίσης, είναι ελάχιστοι οι επιθεωρητές που θεωρούν ότι είναι κατάλληλα καταρτισμένοι για τη διεξαγωγή επιθεωρήσεων στον γεωργικό κλάδο.

Μια άλλη μέθοδος για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των επιθεωρήσεων είναι η χρήση **ειδοποιητηρίων επιστολών**, με τις οποίες θα ενημερώνονται οι επιχειρήσεις ότι ενδέχεται να διεξαχθεί έλεγχος στους χώρους τους στο εγγύς μέλλον, ώστε να δοθεί η προτροπή για οικειοθελή συμμόρφωση χωρίς να συντρέχει λόγος διεξαγωγής επιθεώρησης στο χώρο εργασίας, ή ότι ενδέχεται να γίνει έλεγχος στους χώρους τους στο μέλλον, αφού υποβάλουν τη φορολογική τους δήλωση. Προς το παρόν, κανένας από τους φορείς που είναι αρμόδιοι για τη συμμόρφωση σε ζητήματα φορολογικής, εργατικής και ασφαλιστικής νομοθεσίας δεν εφαρμόζει εκτεταμένα μια τέτοια προσέγγιση. Στις επιστολές αυτές θα μπορούσε να περιλαμβάνονται πληροφορίες σχετικά με τους λόγους για τους οποίους είναι σημαντική η συμμόρφωση και η αποφυγή χρήσης αδήλωτης εργασίας.

Επίσης, παρατηρείται έλλειψη στην **εκπαίδευση των επιθεωρητών** σε ζητήματα αντιμετώπισης της αδήλωτης οικονομίας. Αυτό ισχύει όχι μόνο για τους επιθεωρητές εργασίας, αλλά και για τους επιθεωρητές σε ζητήματα φορολογίας και κοινωνικής

ασφάλισης. Για παράδειγμα, δεν εφαρμόζεται μια εθνική πολιτική εκπαίδευσης αναφορικά με την επιθεώρηση εργασίας. Μια τέτοια πολιτική θα έπρεπε να αποτελεί μέρος του στρατηγικού σχεδίου και της πολιτικής του ΣΕΠΕ. Επιπλέον, ο σχεδιασμός και ο τρόπος διεξαγωγής των επισκέψεων επιθεώρησης θα πρέπει να επανεξεταστεί, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι δίδεται η κατάλληλη προσοχή στα περιστατικά αδήλωτης εργασίας, ακόμα και όταν ο πρωταρχικός σκοπός της επίσκεψης δεν αφορά τον εντοπισμό αδήλωτων δραστηριοτήτων. Προς το παρόν, οι επιθεωρήσεις στο χώρο εργασίας εστιάζουν σε μεγαλύτερες επιχειρήσεις, παρά το γεγονός ότι οι πιθανότητες φαινομένων αδήλωτης εργασίας σε τέτοιες επιχειρήσεις είναι χαμηλές. Κατά συνέπεια, η **καλύτερη στόχευση** των επιθεωρήσεων από το σχετικό σώμα θα βελτίωνε σημαντικά τα ποσοστά εντοπισμού περιπτώσεων αδήλωτης εργασίας.

Επίσης κάτι άλλο που δεν συμβαίνει είναι πως δεν υπάρχει αρκετή πληροφόρηση στις επιχειρήσεις και στους εργαζομένους σχετικά με το τι ισχύει με την αδήλωτη εργασία καθώς και πώς μπορεί να διευθετηθεί ή να αποφευχθεί το φαινόμενο αυτό. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να επιτευχθεί με την παρεμβολή των επιθεωρητών εργασίας, όπου ο ρόλος τους θα έπρεπε να είναι περισσότερο εκπαιδευτικός. Αντιθέτως, στις περισσότερες περιπτώσεις αντιμετωπίζονται ως όργανα επιβολής προστίμων και κυρώσεων. Προς το παρόν, φαίνεται ότι δεν αξιοποιούνται στο έπακρο ή δεν εφαρμόζονται με τακτικό οι ενημερώσεις και οι ειδοποιήσεις για παράδειγμα εντολών βελτίωσης ή συμμόρφωσης. Συνεπώς, θα αποτελούσε θετική εξέλιξη η στροφή της εστίασης στον **προληπτικό ρόλο** που πρέπει να ασκεί το σώμα επιθεώρησης, καθώς και τα σώματα επιθεώρησης για φορολογικά ζητήματα και ζητήματα κοινωνικής ασφάλισης. Σε αυτήν την προσπάθεια, θα μπορούσε να συμπεριληφθεί η διαμόρφωση εκπαιδευτικού υλικού αναφορικά με τα οφέλη της δηλωμένης εργασίας.

Κάτι πρακτικό επίσης που θα μπορούσε να εφαρμοστεί είναι η επίσκεψη των επιθεωρητών εργασίας περισσότερο σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις παρά σε μεγαλοεπιχειρήσεις, μιας και η χώρα εμφανίζει πιο πολλές μικρές ή και μεσαίες μονάδες.

Συντονισμός επιθεωρήσεων. Οι κοινές επιθεωρήσεις από τα σώματα επιθεωρήσεων για ζητήματα κοινωνικής ασφάλισης, εργασίας και φορολογίας θα ήταν μια πιο φιλική προς τον επιχειρηματία προσέγγιση. Ωστόσο, προς το παρόν, σπάνια συμβαίνει κάτι τέτοιο. Για

παράδειγμα, λιγότερο από το 1% των επιθεωρήσεων που εκτελούνται από το ΙΚΑ διεξάγονται σε συνεργασία με το ΣΕΠΕ, κυρίως επειδή υπάρχουν διχογνωμίες σχετικά με το ποιος φορέας θα πρέπει να εισπράξει τα χρήματα σε περίπτωση υποβολής προστίμου. Στο μεταξύ, το ΣΕΠΕ και η Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας εκτελούν από κοινού επιθεωρήσεις μόνο σε μεγάλες επιχειρήσεις.

Η βάση δεδομένων ELENXIS, καθώς και το νέο λογισμικό τεχνολογίας πληροφορικής του σώματος επιθεώρησης εργασίας, θα μπορούσαν να διαμορφώσουν τη βάση όχι μόνο για την καλύτερη στόχευση των επισκέψεων αλλά και τις κοινές επισκέψεις, λαμβάνοντας υπόψη τους κλάδους της οικονομίας, την εποχικότητα του τουρισμού, τις ιδιαιτερότητες κάθε τοπικής κοινωνίας. Οι υπάλληλοι του Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος μπορούν να συμμετέχουν σε μεικτά κλιμάκια επιθεώρησης εταιρειών και χώρων εργασίας, όπου ο συντονισμός, η συγκρότηση, ο έλεγχος και η παρακολούθηση της δράσης των μεικτών κλιμακίων γίνεται με συνεργασία του Ειδικού Γραμματέα του ΣΔΟΕ, του Ειδικού Γραμματέα του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας και του Διοικητή του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ ή των ειδικά από αυτούς εξουσιοδοτημένων υπαλλήλων. Για την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας, η Διεύθυνση Προγραμματισμού και Συντονισμού θεσπίζει μεικτά κλιμάκια επιθεώρησης για περιπτώσεις αδήλωτης εργασίας με τη συμμετοχή επιθεωρητών κοινωνικής ασφάλισης και τεχνικών επιθεωρητών για θέματα ασφάλειας και υγιεινής οι οποίοι, είναι επιφορτισμένοι με την αντιμετώπιση του φαινομένου της αδήλωτης εργασίας. Παράλληλα, το άρθρο 18 του Ν. 3996/2011 ορίζει ότι το ΣΕΠΕ, το ΙΚΑ – ΕΤΑΜ, και ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού διασυνδέονται ηλεκτρονικά μέσω κοινής ηλεκτρονικής πλατφόρμας για την επικοινωνία με τις επιχειρήσεις, την καταγραφή και διαχείριση πληροφοριών και δεδομένων.

Τέλος, η αύξηση της πιθανότητας εντοπισμού δεν πρέπει να βαρύνει πάντοτε τις κρατικές αρχές. Στην αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας σημαντικό ρόλο μπορούν να παίξουν και οι κοινωνικοί εταίροι. Περίπου το 17% των ευρωπαϊκών χωρών έχει θεσπίσει την ευθύνη στην εφοδιαστική αλυσίδα για να αντιμετωπίσουν το φαινόμενο αυτό. Στις χώρες όπου έχει θεσπιστεί αυτό το μέτρο, το 78% των ενδιαφερόμενων μερών θεωρεί ότι πρόκειται για ένα αποτελεσματικό μέσο εφαρμογής πολιτικής, ενώ το 22% θεωρεί ότι είναι αναποτελεσματικό. Τι ακριβώς όμως είναι η εφοδιαστική αλυσίδα; Η διαχείριση εφοδιαστικής αλυσίδας (ΔΕΑ) είναι η διαχείριση ενός δικτύου εσωτερικά συνδεδεμένων επιχειρήσεων που

συμμετέχουν στην απώτερη παροχή πακέτων προϊόντων και υπηρεσιών τα οποία απευθύνονται στους τελικούς καταναλωτές. Η διαχείριση εφοδιαστικής αλυσίδας εκτείνεται σε όλη τη διαδικασία μεταφοράς και αποθήκευσης των πρώτων υλών, ημιέτοιμων και ολοκληρωμένων αγαθών από τα σημεία προέλευσης προς τα σημεία κατανάλωσης.

Πάταξη του παραεμπορίου και του λαθρεμπορίου. Όπως παράνομα εισαγόμενα προϊόντα, τσιγάρα και πολλά άλλα. Μια ακόμη πρόταση θα ήταν να σταματήσουν και τα προϊόντα που εισάγονται καθημερινά στην χώρα από τις διασυνοριακές μετακινήσεις. Τα παράνομα αυτά προϊόντα μπορούν να διοχετευθούν στην κατανάλωση μόνο μέσω της αδήλωτης εργασίας και άρα ο έλεγχος της εισαγωγής και της διάθεσής τους θα μειώσει άμεσα και την αδήλωτη εργασία.

3.3 ΑΜΕΣΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ : ΚΙΝΗΤΡΑ ΣΤΗΝ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ

Όλα τα μέτρα που έχουν εξεταστεί μέχρι στιγμής είναι αποτρεπτικοί μηχανισμοί με σκοπό την αύξηση του κόστους της αδήλωτης εργασίας με την αύξηση των ποινών ή των κινδύνων εντοπισμού. Ένας άλλος τρόπος με τον οποίο μπορεί να επηρεαστεί η σχέση κόστους-οφέλους για όσους σκοπεύουν να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες αδήλωτης εργασίας είναι η παροχή κινήτρων και η αύξηση των οφελών για τη δηλωμένη εργασία. Τα μέτρα αυτά μπορούν να είναι κίνητρα ή οφέλη στην πλευρά της προσφοράς που ενθαρρύνουν τους πολίτες να εμπλέκονται σε δραστηριότητες δηλωμένης παρά αδήλωτης εργασίας ή μπορούν να είναι κίνητρα στην πλευρά της ζήτησης που μειώνουν την αγορά αδήλωτων αγαθών και υπηρεσιών με την παροχή επιβραβεύσεων για την αγορά δηλωμένων αγαθών και υπηρεσιών.

Έχει γίνει πρόταση για ένα σύστημα **λευκού μητρώου** για τις επιχειρήσεις (ΠΕΡΣΕΑΣ). Η θέσπιση ενός τέτοιου μητρώου θα παρείχε στις επιχειρήσεις ένα κίνητρο νόμιμης δραστηριοποίησης. Ένα πρώτο βήμα προς αυτήν την κατεύθυνση είναι η θέσπιση προγραμμάτων πιστοποίησης επιχειρήσεων, καθώς και πιστοποιήσεων καταβολής φόρων και ασφαλιστικών εισφορών, προκειμένου να δημιουργηθεί μια "λευκή λίστα" από συνεπείς

επιχειρήσεις, στην οποία θα πρέπει να συμπεριλαμβάνεται κάθε επιχείρηση που θέλει να συμμετάσχει σε συμβάσεις δημόσιων προμηθειών.

Ένα ακόμα κίνητρο στην πλευρά της προσφοράς είναι η **απλοποίηση της συμμόρφωσης**. Απλοποίηση της συμμόρφωσης δεν σημαίνει κατάργηση ρυθμίσεων. Το πρόβλημα στην Ελλάδα είναι ότι το κανονιστικό πλαίσιο είναι πολύπλοκο, ιδιαίτερα δε λόγω της συνεχούς προσθήκης ρυθμίσεων σχετικά με την αδήλωτη εργασία σε διάφορους νόμους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας περίπλοκης νομοθεσίας την οποία είναι δύσκολο να κατανοήσει ο μέσος πολίτης, πόσο μάλλον να τηρήσει πιστά. Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι η ακούσια μη συμμόρφωση. Ένας τρόπος να αντιμετωπιστεί αυτό είναι η παροχή καλύτερων συμβουλών και υποστήριξης σχετικά με τους υπάρχοντες νόμους, κανονισμούς και κώδικες, προκειμένου να αντιστραφεί αυτή η μη συμμόρφωση, για παράδειγμα ενότητες με συχνές ερωτήσεις στους δικτυακούς τόπους των υπουργείων ή λογισμικό που βασίζεται σε διαγράμματα αποφάσεων, τα οποία υποδεικνύουν σε μια επιχείρηση ή έναν πολίτη το βαθμό συμμόρφωσής τους.

Μια άλλη προτιμότερη λύση είναι η απλοποίηση του ίδιου του κανονιστικού πλαισίου συμμόρφωσης. Για παράδειγμα, θα μπορούσε να απλοποιηθεί η φορολογική διοίκηση για μικρές επιχειρήσεις, όπως ο αριθμός των φορολογικών εντύπων και δηλώσεων, να γίνει προσπάθεια υλοποίησης ενιαίου συστήματος ελέγχου με μία επίσκεψη αντί πολλών επισκέψεων για έλεγχο στοιχείων, καθώς και να βελτιωθεί η υποστήριξη και εκπαίδευση, με στόχο την καλύτερη συμμόρφωση των επιχειρήσεων.

Επίσης, όπως έχει αναφερθεί και προηγουμένως οι συντελεστές ΦΠΑ στην Ελλάδα είναι υψηλοί, με συνέπεια την αύξηση της αδήλωτης εργασίας. Αν και δεν υπάρχει η δυνατότητα μείωσης των συντελεστών μία εφικτή λύση είναι η εφαρμογή της **αντιστροφής της επιβάρυνσης με ΦΠΑ**, σύμφωνα με την οποία ο αγοραστής και όχι ο πωλητής θα καλείται να δηλώνει και να καταβάλλει τον ΦΠΑ. Μέχρι σήμερα, η αντιστροφή επιβάρυνσης με ΦΠΑ έχει υιοθετηθεί στον κατασκευαστικό τομέα πολλών ευρωπαϊκών χωρών . Αυτό το μέτρο θα μπορούσε να εφαρμοστεί στην Ελλάδα και να υιοθετηθεί σε διάφορους τομείς όπου είναι διαδεδομένη η αδήλωτη εργασία.

Μια άλλη πρόταση για την εξάλειψη της αδήλωτης εργασίας είναι η θέσπιση **νέων κατηγοριών δηλωμένης εργασίας**, ώστε οι οικονομικές δραστηριότητες που διεξάγονται επί του παρόντος σε αδήλωτο καθεστώς να μεταβούν στη δηλωμένη οικονομία.

Άλλο ένα κίνητρο στην πλευρά της προσφοράς είναι η εφαρμογή **κινήτρων κοινωνικής ασφάλισης και άμεσης φορολογίας**, προκειμένου να αποτραπεί η εμπλοκή πολιτών και επιχειρήσεων σε δραστηριότητες αδήλωτης οικονομίας. Από νομική άποψη, ο Ν. 3996/2011 προβλέπει ορισμένα κίνητρα συμμόρφωσης. Στο άρθρο 26 ορίζεται ένα κίνητρο, βάσει του οποίου θα παρέχεται έκπτωση στις ασφαλιστικές εισφορές (10%) για τις επιχειρήσεις στις οποίες εφαρμόζεται συνολικά το σύστημα της ηλεκτρονικής κάρτας εργασίας και οι οποίες καταβάλλουν εμπρόθεσμα μισθούς και ασφαλιστικές εισφορές. Έτσι, παρέχεται κοινωνική προστασία στους εργαζομένους, ώστε να μην χρειαστεί να στραφούν σε αδήλωτες δραστηριότητες, ενώ παράλληλα παρέχονται επιβραβεύσεις σε όσους απασχολούνται σε δηλωμένη εργασία, ώστε να γίνει μια προσπάθεια να εξισωθούν οι αποδοχές στη δηλωμένη οικονομία με αυτές της αδήλωτης.

Ένα ακόμα κίνητρο στην πλευρά της προσφοράς για την ενθάρρυνση της δηλωμένης εργασίας είναι η **παροχή υποστήριξης και συμβουλευτικών υπηρεσιών σχετικά με την ένταξη στην επίσημη οικονομία**, τόσο από την κυβέρνηση όσο και από κοινωνικούς εταίρους. Προς το παρόν, μια αξιοσημείωτη κίνηση προς αυτήν την κατεύθυνση είναι η πρωτοβουλία του INEMY ΕΣΕΕ/ΓΣΕΒΕΕ, από την οποία παρέχεται μια γραμμή υποστήριξης και 15-20 σύμβουλοι για τη συμβουλευτική καθοδήγηση επιχειρήσεων σε ζητήματα φορολογικής, εργατικής και ασφαλιστικής νομοθεσίας.. Αυτή η πρωτοβουλία θα μπορούσε να διευρυνθεί, καθώς και να εστιάσει περισσότερο στην παροχή συμβουλών για ένταξη στην επίσημη οικονομία και γενικότερη διευθέτηση των δραστηριοτήτων τους σε επιχειρήσεις που λειτουργούν σε μερικώς αδήλωτη βάση. Σε μια πιο διευρυμένη πρωτοβουλία θα μπορούσαν ίσως να συμπεριληφθούν "πρότυπα εταιρειών" υπό την αιγίδα των εμπορικών επιμελητηρίων.

3.4 ΑΜΕΣΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ : ΚΙΝΗΤΡΑ ΣΤΗΝ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ

Πέρα από την παροχή κινήτρων στην πλευρά της προσφοράς για ένταξη στη δηλωμένη οικονομία, τα τελευταία χρόνια έχουν πολλαπλασιαστεί τα κίνητρα στην πλευρά της ζήτησης, προκειμένου να δοθεί ώθηση στην αγορά δηλωμένων αγαθών και υπηρεσιών. Ένας τρόπος για να επιτευχθεί αυτό είναι η θέσπιση άμεσων ελαφρύνσεων στο φόρο του δηλούμενου εισοδήματος για πελάτες που χρησιμοποιούν δηλωμένη εργασία για την εκτέλεση συγκεκριμένων εργασιών, για παράδειγμα συντήρησης στέγης, βαψίματος εξωτερικών τοίχων, οικιακού καθαρισμού οι οποίες κατά κανόνα διεξάγονται σε αδήλωτη βάση, έτσι ώστε το κόστος απασχόλησης εργαζομένων σε δηλωμένη βάση να εξισωθεί με το κόστος απασχόλησης εργαζομένων σε αδήλωτη βάση.

Μια άλλη λύση που θα μπορούσε να εφαρμοστεί είναι η **έκδοση εργοσήμου**.

Τι είναι το εργόσημο;⁴²

Εικόνα 8. Ένα εργόσημο.

⁴²<https://tilegrafimanews.gr/nea/ergosimo-ti-einai-kai-pos-chrinimopoeitai-odigies/>

Εργόσημο είναι η ειδική επιταγή αμοιβής και παρακράτησης των περιστασιακά απασχολούμενων. Η έκδοση και η εξαργύρωση του εργοσήμου αντικαθιστά την χρηματική αποζημίωση των απασχολούμενων για την εργασία που παρέχουν. Αυτός που έχει το δικαίωμα να εκδώσει το εργόσημο είναι αποκλειστικά ο εργοδότης ή ο εξουσιοδοτημένος εκπρόσωπός του. Αντιστοιχεί σε συγκεκριμένη χρηματική αξία (Ονομαστική Αξία «Εργοσήμου») στην οποία περιλαμβάνονται το ποσό της αμοιβής του εργαζόμενου και το ποσό της εισφοράς του ασφαλιστικού φορέα. Δικαίωμα εξαργύρωσης έχει αποκλειστικά ο αποδέκτης του εργοσήμου, δηλαδή το πρόσωπο που παρέχει την εργασία και αμείβεται γι' αυτή με το εργόσημο. Η έκδοση και εξαργύρωση του εργοσήμου γίνεται από τους πιστοποιημένους φορείς (Ε.Λ.Τ.Α. – ΤΡΑΠΕΖΕΣ). Κατά την εξαργύρωσή του παρακρατούνται οι ασφαλιστικές κρατήσεις. Ο εργοδότης απευθύνεται στον φορέα έκδοσης του εργοσήμου (Ε.Λ.Τ.Α. -ΤΡΑΠΕΖΕΣ) με το Δελτίο Αστυνομικής Ταυτότητας, Διαβατήριο ή άλλο στοιχείο ταυτοποίησης, τον Α.Μ.Κ.Α. και τον Α.Φ.Μ. του. Δηλώνει το είδος της εργασίας του και καταθέτει το ποσό του εργοσήμου (Ονομαστική Αξία εργοσήμου), το οποίο αντιστοιχεί στην αμοιβή του εργαζόμενου συμπεριλαμβανομένων των ασφαλιστικών εισφορών. Επίσης, το ποσό του εργοσήμου δεν μπορεί να είναι μικρότερο των 5 ευρώ. Ο χρόνος ισχύος του, ορίζεται σε τέσσερις 4 μήνες από την ημερομηνία έκδοσής του. Μετά τη λήξη της περιόδου αυτής, το εργόσημο δεν μπορεί να εξαργυρωθεί από τον εργαζόμενο, ακυρώνεται αυτομάτως από τον φορέα έκδοσης και δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τον εργοδότη. Εργόσημο που δεν έχει χρησιμοποιηθεί από τον εργοδότη, μπορεί να ακυρωθεί μέσα σε 3 μήνες από την ημερομηνία έκδοσής του με αίτημα στον φορέα έκδοσής του, οπότε το ποσό (Ονομαστική Αξία εργοσήμου) επιστρέφεται από τον φορέα έκδοσης.

Στο εργόσημο υπάγονται οι εξής κατηγορίες απασχόλησης:

- Οικιακές εργασίες, όπως οικιακή καθαριότητα, κηπουρικές εργασίες, εργασίες συντήρησης, παράδοση ιδιαιτέρων μαθημάτων, φύλαξη παιδιών, φροντίδα ηλικιωμένων ατόμων και ατόμων με ειδικές ανάγκες, αισθητικές φροντίδες και νοσηλευτική φροντίδα, δηλαδή εργασίες καλυπτόμενες από την ασφάλιση του ΙΚΑ .
- Γεωργικές εργασίες, δηλαδή εργασίες καλυπτόμενες από την ασφάλιση του ΟΓΑ.

Οι ασφαλιστικές εισφορές εργοδότη και εργαζόμενου υπολογίζονται σε ποσοστό 25% επί της αναγραφόμενης τιμής του εργοσήμου και εμπεριέχονται στην αναγραφόμενη τιμή του

εργοσήμου. Οι ασφαλιστικές εισφορές αφορούν και τα δύο μέρη, δηλαδή εργοδότη (σε αναλογία 15,485%) και εργαζόμενο (σε αναλογία 9,52%).

Τον Μάιο του 2016, ο Υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης θέσπισε την έκδοση εργοσήμου για αγροτικές εργασίες, στις περιπτώσεις αγροτών που θέλουν να απασχολήσουν μετανάστες χωρίς άδεια παραμονής. Σκοπός αυτής της κίνησης είναι η νομιμοποίηση των παράτυπων μεταναστών που απασχολούνται χωρίς να είναι δηλωμένοι σε αγροτικές εργασίες, αλλά και η πάταξη της εμπορίας ανθρώπων. Με βάση αυτό το μέτρο, οι ενδιαφερόμενοι αγρότες καλούνται να δηλώσουν τον αριθμό των εργαζομένων που θέλουν να απασχολήσουν σε αυτήν τη βάση και το χρονικό διάστημα που μπορούν να απασχολήσουν τους εν λόγω εργάτες ορίζεται στους έξι μήνες. Υποβάλλουν τα στοιχεία ταυτότητας των εργατών και τα προωθούν στις αστυνομικές αρχές. Με αυτόν τον τρόπο, οι μη νόμιμοι μετανάστες αποκτούν δικαιώματα που δεν είχαν στο παρελθόν, καταργούνται οι μεσάζοντες καθώς η εργασία αυτή είναι νόμιμη, ενώ παρέχεται στους μετανάστες το δικαίωμα καταγγελίας των εργοδοτών τους. Η άδεια εργασίας τους μπορεί να ανανεωθεί μετά από έξι μήνες, εφόσον έχουν συμπληρώσει άνω των 75 ημερών εργασίας. Το εργόσημο ανέρχεται στα 30 ευρώ ημερησίως, με παρακράτηση 10% για ασφαλιστικές εισφορές, γεγονός που σημαίνει ότι η καθαρή αμοιβή ανέρχεται στα 27 ευρώ ημερησίως. Η τιμή του εργοσήμου είναι ίδια με αυτή για τους Ευρωπαίους υπηκόους. Ο ΟΓΑ, σύμφωνα με εκτιμήσεις του, χάνει επί του παρόντος 40 εκατομμύρια ευρώ ετησίως εξαιτίας των αδήλωτων εργατών και αυτό το μέτρο θεωρείται ως μια βιώσιμη λύση για την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας.⁴³

⁴³ ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΔΗΛΩΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ, ILO 2016

https://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/49757/1_Diagnostic_Report_on_undeclared_work_in_Greece_gr.pdf

Πώς υπολογίζεται το εργόσημο;⁴⁴

Καταρχάς πρέπει να επισημανθεί πώς το καθαρό ποσό της αμοιβής να πολλαπλασιαστεί με τον συντελεστή 1,333.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ :

Αν για την εργασία έχει συμφωνηθεί καθαρό ποσό αμοιβής 600 ευρώ, τότε :

600 ευρώ X 1,333 = 800 ευρώ (Ονομαστική Αξία Εργοσήμου).

800€ X 25%(Ποσοστό Ασφάλισης) = 200 € (Ασφαλιστικές Εισφορές).

Ποια είναι όμως η χρησιμότητά του;

Το να εργάζεται ένας πολίτης με εργόσημο έχει πολλά σημαντικά θετικά. Πρώτον είναι νόμιμος, δεύτερον έχει ιατροφαρμακευτική κάλυψη, τρίτον έχει ασφάλιση, τέταρτον στο μέλλον μπορεί να λάβεις σύνταξη.

Επίσης, λόγω του ότι ένα μεγάλο ποσοστό των πληρωμών σε καθεστώς αδήλωτης οικονομίας γίνεται με μετρητά, ένα βήμα που θα μπορούσε να γίνει για την καταπολέμηση αυτού του φαινομένου είναι η παροχή κινήτρων για **ηλεκτρονικές πληρωμές**. Με αυτόν τον τρόπο, οι πληρωμές με μετρητά θα μειώνονται όλο και περισσότερο. Για την πραγματοποίηση της μετάβασης από πληρωμές με μετρητά στις ηλεκτρονικές πληρωμές, μια πρώτη λύση είναι να θεσπιστεί από το κράτος ένα ανώτατο όριο για τις συναλλαγές με μετρητά. Στην Ελλάδα, αυτό το όριο έχει τεθεί στα 1.500 ευρώ (Vanderseyren κ.ά., 2013). Μια δεύτερη λύση είναι η εγκατάσταση τερματικών αποδοχής καρτών πληρωμών (POS) σε όλες τις επιχειρήσεις, όπως μπαρ και ταξί. Η εγκατάσταση τέτοιων συσκευών μπορεί να μειώσει τη χρήση των μετρητών. Αυτή η λύση έχει υιοθετηθεί σε μεγάλο βαθμό στην Ελλάδα. Μια τρίτη λύση είναι η πλήρης στροφή των κυβερνήσεων σε ένα σύστημα ηλεκτρονικών πληρωμών. Μια τέταρτη λύση είναι η αποθάρρυνση της εύκολης πρόσβασης σε μετρητά.⁴⁵

⁴⁴<https://tilegrafimanews.gr/nea/ergosimo-ti-einai-kai-pos-chronimopoeitai-odigies/>

⁴⁵ ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΔΗΛΩΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ, ILO 2016
https://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/49757/1_Diagnostic_Report_on_undeclared_work_in_Greece_gr.pdf

Η παρουσία μηχανημάτων αυτόματης ανάληψης (ΑΤΜ) με δυνατότητα ανάληψης χωρίς χρέωση παρέχει απεριόριστη πρόσβαση σε μετρητά και, κατά συνέπεια, τη δυνατότητα πληρωμής με μετρητά στα σημεία πώλησης. Μια πέμπτη και τελευταία λύση είναι η παροχή κινήτρων για τη χρήση καρτών στα σημεία πώλησης. Πολλές καθημερινές συναλλαγές, ειδικά όσες έχουν αξία μικρότερη των 15 ευρώ, εξακολουθούν να πραγματοποιούνται με μετρητά. Η δημιουργία κινήτρων για τη χρήση καρτών θα συμβάλλει στον περιορισμό της χρήσης των μετρητών. Για παράδειγμα, στην Αργεντινή παρέχεται έκπτωση ΦΠΑ 5% στις συναλλαγές με χρεωστική κάρτα και 3% στις αγορές με πιστωτική κάρτα.

3.5 ΕΜΜΕΣΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ

Οι επιχειρήσεις και οι ιδιώτες δεν ενεργούν πάντα ορθολογικά από οικονομικής άποψης. Επίσης, συχνά λειτουργούν ως κοινωνικές δυνάμεις οι οποίες δεν συμμορφώνονται λόγω έλλειψης εμπιστοσύνης προς το κράτος ή επειδή δεν κατανοούν ή δεν πιστεύουν στους σκοπούς που θέλει αυτό να επιτύχει (δηλαδή, υπάρχει έλλειψη "κατακόρυφης" εμπιστοσύνης) ή επειδή θεωρούν ότι είναι τόσο μεγάλο το ποσοστό των ανθρώπων που δραστηριοποιούνται σε αδήλωτο καθεστώς που δεν υπάρχει λόγος να δραστηριοποιηθούν αυτοί σε δηλωμένη βάση (δηλαδή, υπάρχει έλλειψη "οριζόντιας" εμπιστοσύνης).

Για την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας, θα πρέπει πρώτα να αντιμετωπιστούν οι βαθύτερες αιτίες που οδηγούν στην απουσία ευθυγράμμισης των αξιών, προτύπων και πεποιθήσεων των πολιτών με τους ισχύοντες νόμους και κανονισμούς. Αυτός είναι ο στόχος που καλούνται οι έμμεσοι έλεγχοι να επιτύχουν, διορθώνοντας τις ανεπάρκειες και τις αστοχίες των επίσημων θεσμών που οδηγούν στην απόφαση για δραστηριοποίηση στην αδήλωτη οικονομία. Μέχρι σήμερα, δεν έχουν χαραχθεί πολιτικές που να αποσκοπούν στη δημιουργία ενός κλίματος εμπιστοσύνης απέναντι στην κυβέρνηση και στην ευθυγράμμιση των προτύπων, των αξιών και των πεποιθήσεων των πολιτών όσον αφορά στη συμμόρφωση με τους κωδικοποιημένους νόμους και κανονισμούς. Απαιτούνται δύο μορφές πρωτοβουλιών για την επίτευξη αυτού του σκοπού. Πρώτον, θα πρέπει να υλοποιηθούν πρωτοβουλίες για τη μεταστροφή των προτύπων, των αξιών και των πεποιθήσεων των πολιτών, ώστε να ευθυγραμμίζονται με τους ισχύοντες νόμους και κανονισμούς και, δεύτερον, για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο, θα πρέπει να διορθωθούν οι αστοχίες και οι

ανεπάρκειες των επίσημων θεσμών για υψηλότερα επίπεδα αυτοσυμμόρφωσης στην κοινωνία.

Για να επικρατήσει ένα πνεύμα οικειοθελούς συνεργασίας, απαιτούνται δύο μορφές εκπαίδευσης. Οι πολίτες πρέπει να επιμορφωθούν και να ενημερωθούν σχετικά με τα όσα απαιτεί από αυτούς το τρέχον σύστημα. Επίσης, οι πολίτες πρέπει να επιμορφωθούν σχετικά με τα οφέλη και την αξία της καταβολής φόρων και επίδειξης συμμόρφωσης απέναντι στο εργατικό δίκαιο και τους κανονισμούς περί κοινωνικής ασφάλισης, μέσα από ενημερωτικά προγράμματα που τους επιδεικνύουν τα οφέλη της καταβολής φόρων και ασφαλιστικών εισφορών και της συμμόρφωσης απέναντι στο εργατικό δίκαιο. Με αυτόν τον τρόπο, θα καλλιεργηθεί η έμφυτη τάση συμμόρφωσης, ενώ θα ενθαρρυνθεί και η διάθεση οικειοθελούς συμμόρφωσης.

Για την πρώτη μορφή επιμόρφωσης απαιτείται η διάθεση κατανοητών πληροφοριών αναφορικά με τις ευθύνες των πολιτών, όπως αυτές προκύπτουν από την φορολογική, ασφαλιστική και εργατική νομοθεσία. Ένα μεγάλο μέρος των παραβατικών συμπεριφορών γίνεται ακούσια, γεγονός που οφείλεται τόσο στην πολυπλοκότητα του συστήματος συμμόρφωσης, όσο και στις ελλείψεις γνώσεις, τις παρανοήσεις και τις διφορούμενες ερμηνείες της φορολογικής και εργατικής νομοθεσίας. Επομένως, ένας τρόπος για τη διόρθωση αυτής της κατάστασης είναι η παροχή περισσότερων πληροφοριών στους πολίτες. Προς το παρόν, στην Ελλάδα οι πρωτοβουλίες προς αυτήν την κατεύθυνση είναι ελάχιστες έως ανύπαρκτες. Πέραν της απλοποίησης των διαδικασιών συμμόρφωσης, θα μπορούσε να φανεί χρήσιμη και η δημιουργία ενοτήτων με συχνές ερωτήσεις (FAQ) στους ιστότοπους των υπουργείων. Σκοπός της δεύτερης μορφής επιμόρφωσης είναι η επιμόρφωση των πολιτών σχετικά με τα οφέλη και την αξία της επίδειξης συμμόρφωσης απέναντι στους εργατικούς, φορολογικούς και ασφαλιστικούς κανονισμούς. Επομένως, μια πιθανή επιμέρους λύση για την αποκατάσταση αυτού του ζητήματος είναι η εκπαίδευση των πολιτών όσον αφορά τους σκοπούς για τους οποίους δαπανούνται οι καταβαλλόμενοι φόροι, την αξία των συντάξεων και τη συμμόρφωση με το εργατικό δίκαιο. Αν οι πολίτες είναι ενημερωμένοι και έχουν πλήρη γνώση των νομοθεσιών τότε είναι πιο δεκτικοί και πρόθυμοι για την καταβολή των φόρων και των ασφαλιστικών εισφορών που τους αναλογούν. Ένας τρόπος για να επιτευχθεί αυτός ο σκοπός είναι η ενημέρωση των φορολογουμένων για το πώς δαπανώνται οι φόροι τους, σε τι ποσοστό αξιοποιούνται και σε ποιες δραστηριότητες του κράτους. Με αυτόν τον

τρόπο, αποτυπώνονται με σαφήνεια τα δημόσια αγαθά και οι υπηρεσίες στα οποία καταλήγει μέρος των φόρων. Ένας άλλος απλός τρόπος για την επίτευξη αυτού του σκοπού είναι η ανάρτηση ενημερωτικών σημάνσεων με μηνύματα όπως "αυτό πληρώνεται με τους φόρους σας" σε δημόσια τεχνικά έργα για παράδειγμα σε νέους αυτοκινητόδρομους, σε ασθενοφόρα, σε αίθουσες αναμονής γιατρών, σε νοσοκομεία και εκπαιδευτικά ιδρύματα, αναδεικνύοντας έτσι με σαφή τρόπο στο κοινό ότι οι φόροι αξιοποιούνται για την παροχή των εν λόγω δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών.

Τέλος, θα ήταν πολύ ωφέλιμο να υπάρχει πραγματική ενημέρωση προπάντων των εργοδοτών για τις συνέπειες και τους κινδύνους να απασχολούν αδήλωτα εργαζόμενους. Γνωρίζουν οι εργοδότες ότι αν απασχολούν ανασφάλιστο εργαζόμενο υπέχουν αστική ευθύνη αποζημίωσης σε περίπτωση κατά την οποία υποστεί εργατικό ατύχημα; Γνωρίζουν δηλαδή ότι αν πάθει ατύχημα μπαίνουν αυτοί στην θέση του ΙΚΑ με την προσωπική τους περιουσία; Γνωρίζουν ότι είναι όμηροι της αδήλωτης απασχόλησης αφού δεν μπορούν να λύσουν νόμιμα την εργασιακή σχέση;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ : ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΙΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ

4.1 ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ

Έως πρόσφατα, οι κυβερνήσεις επιχειρούσαν να αντιμετωπίσουν την αδήλωτη εργασία επιδιώκοντας να μειώσουν το φαινόμενο αυτό. Σήμερα, ωστόσο, οι περισσότερες κυβερνήσεις δεν αποσκοπούν πλέον να το επιτύχουν. Αντιθέτως, αναγνωρίζεται σε όλο και μεγαλύτερο βαθμό ότι επιχειρούν να μετακινήσουν την αδήλωτη οικονομία προς τη δηλωμένη οικονομία. Η λογική αυτής της μετακίνησης αναλύεται σε πολλαπλά επίπεδα.

Για τις κυβερνήσεις, τα οφέλη της μετακίνησης της αδήλωτης εργασίας στη δηλωμένη οικονομία είναι ότι έτσι βελτιώνονται τα δημόσια έσοδα, με αποτέλεσμα να υπάρχει η δυνατότητα αύξησης των δαπανών για έργα κοινωνικής ενσωμάτωσης και κινητικότητας.

Παρέχεται επίσης η δυνατότητα να δημιουργηθούν περισσότερες θέσεις δηλωμένης εργασίας και διευκολύνεται η ενοποίηση της πολιτικής για την αδήλωτη οικονομία με τις προσεγγίσεις πολιτικής για την επιχειρηματικότητα και την κοινωνική ένταξη. Δεδομένου ότι ένα μεγάλο ποσοστό της αδήλωτης εργασίας είναι μη μισθωτή δραστηριότητα, η επιδίωξη να εξαλειφθεί η αδήλωτη οικονομία θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια κατάσταση όπου η κυβέρνηση από τη μία πλευρά θα καταστέλλει ακριβώς την επιχειρηματικότητα και την επιχειρηματική κουλτούρα που προσπαθεί, από την άλλη μεριά, να την ενισχύσει. Αντίστοιχα, δεδομένου ότι η εργασία στην αδήλωτη οικονομία περιλαμβάνει και πληρωμένες εξυπηρετήσεις στο πλαίσιο στενών κοινωνικών σχέσεων που λαμβάνουν χώρα με λογικές αναδιανομής, αλλά και παροχής βοήθειας στους άλλους, η καταστολή της αδήλωτης οικονομίας θα μπορούσε επίσης να οδηγήσει σε μια κατάσταση όπου η κυβέρνηση θα εξαλείψει ακριβώς την ενεργή συμμετοχή των πολιτών στα κοινά που επιθυμεί να καλλιεργήσει. Προσπαθώντας να τιθασεύσει την αδήλωτη οικονομία διευκολύνοντας τη μετακίνησή της προς τη δηλωμένη οικονομία, αντί να προσπαθεί να εξαλείψει την πρώτη, οι αντιφάσεις αυτές αντιμετωπίζονται. Υπάρχει μια ενοποίηση της κρατικής πολιτικής απέναντι στην αδήλωτη οικονομία και μια ενεργοποίηση πολιτικών που έχουν ως στόχο την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της ενεργούς συμμετοχής στα κοινά. Η μετακίνηση της αδήλωτης οικονομίας προς τη δηλωμένη οικονομία, πάντως, δεν αποφέρει οφέλη μόνο για το κράτος.

Σε ό,τι αφορά τις νόμιμες επιχειρήσεις, αποτρέπει τον αθέμιτο ανταγωνισμό και επιτρέπει στην επιχειρηματική κοινότητα να υιοθετήσει "υψηλά", και όχι "χαμηλά" πρότυπα, υιοθετώντας ανώτερου επιπέδου ρυθμιστικά πρότυπα για τις συνθήκες εργασίας, όπως για παράδειγμα πρότυπα υγιεινής, ασφάλειας και εργασίας. Στο μεταξύ, τα κύρια οφέλη για τους αδήλωτους εργαζόμενους είναι ότι θα μπορούν να επιτύχουν τα ίδια επίπεδα νομικής προστασίας που ισχύουν για τους δηλωμένους εργαζόμενους. Περαιτέρω, για τους πελάτες τα πλεονεκτήματα της νομιμοποίησης της αδήλωτης οικονομίας είναι ότι θα μπορούν να επωφελούνται από τη δυνατότητα δικαστικής προσφυγής σε περίπτωση ανεπαρκούς ποιότητας της παρασχεθείσας εργασίας, να έχουν πρόσβαση σε ασφαλιστική κάλυψη, να απολαμβάνουν εγγυήσεις για την εργασία τους και να αισθάνονται μεγαλύτερη βεβαιότητα για το ότι τηρούνται οι σχετικοί κανονισμοί υγιεινής και ασφάλειας. Στόχος των

περισσότερων κυβερνήσεων, λοιπόν, είναι πλέον λιγότερο να πατάξουν και περισσότερο να νομιμοποιήσουν την αδήλωτη οικονομία.

Πώς λοιπόν μπορεί να επιτευχθεί αυτό;

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας συνιστά μια προσέγγιση, η οποία βασίζεται στη διάγνωση του χαρακτήρα που έχει σήμερα η αδήλωτη οικονομία στην Ελλάδα και αντιμετωπίζει την κατάσταση αυτή αξιοποιώντας την πλήρη κλίμακα άμεσων και έμμεσων ελέγχων, αλλά ταυτόχρονα επιδιώκοντας τόσο την αναγκαστική συμμόρφωση, όσο και την οικειοθελή συνεργασία.

Στις επόμενες σελίδες παρατίθενται τα μέτρα πολιτικής που απαιτούνται στην Ελλάδα για την επίτευξη των όσων ειπώθηκαν.

Στοιχεία ενός εθνικού σχεδίου δράσης για την καταπολέμηση της αδήλωτης οικονομίας.

Δραστηριότητα	Σκεπτικό	Αναμενόμενο Αποτέλεσμα	Εμπλεκόμενοι
<p>ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΔΗΛΩΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:</p> <p>1. Υλοποίηση μίας ολιστικής και χρονικά καθορισμένης, ολοκληρωμένης στρατηγικής για την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Η οργάνωση της καταπολέμησης της αδήλωτης εργασίας (σε ό,τι αφορά τη στρατηγική, τις λειτουργίες και την συγκέντρωση στοιχείων) αυτή τη στιγμή είναι κατακερματισμένη σε διάφορα υπουργεία, τμήματα, υποτομείς και υπηρεσίες που εργάζονται μεμονωμένα, με περιορισμένη συνεργασία ή ενοποιημένη τακτική και ενέργειες. • Είναι, ωστόσο απαραίτητο, προκειμένου να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά η αδήλωτη εργασία, να υπάρξει μια ενοποίηση στις στρατηγικές, τις λειτουργίες και τη γνώση όλων των κρατικών υπηρεσιών και των κοινωνικών εταίρων σε μια συντονισμένη προσέγγιση. • Η δημιουργία μηχανισμών συντονισμού υπό την ευθύνη ενός υφιστάμενου Εθνικού Συντονιστικού Φορέα, ο οποίος θα προκύψει μέσα από τριμερή διάλογο, θα προσφέρει τη δυνατότητα διαμόρφωσης και υλοποίησης μιας ολιστικής, ολοκληρωμένης στρατηγικής. • Ο φορέας αυτός θα πρέπει να εστιάσει στον καθορισμό στρατηγικών στόχων οι οποίοι θα μπορούν να υιοθετηθούν μεμονωμένα ή από κοινού από τα διάφορα Υπουργεία και υπηρεσίες που εμπλέκονται στην καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας, καθώς και από τους κοινωνικούς εταίρους. Οι στόχοι θα πρέπει να ακολουθούν την αρχή SMART (Συγκεκριμένοι (Specific), Μετρήσιμοι (Measurable), Επιτεύξιμοι (Achievable), Συναφείς (Relevant) και Χρονικά Καθορισμένοι (Time-bound)). Για τη μέτρηση της προόδου σε σχέση με αυτούς τους στρατηγικούς στόχους, θα πρέπει να καταρτιστούν βασικοί δείκτες απόδοσης (KPI) για όλα τα Υπουργεία που εμπλέκονται στην καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας. Αυτοί οι δείκτες KPI θα πρέπει να αναπτύσσονται κλιμακωτά προς τα κάτω, σε επίπεδο μονάδας και σε επιμέρους στόχους που θα εφαρμόζονται οριζοντίως και καθέτως στα διάφορα Υπουργεία και υπηρεσίες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Έτσι θα προκύψει μια συντονισμένη εθνική στρατηγική, η οποία προς το παρόν δεν υπάρχει, καθώς και ορισμένα συγκεκριμένα μέτρα για όσους είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι στην αδήλωτη εργασία, όπως, μεταξύ άλλων, οι νέοι, οι μετανάστες και οι πρόσφυγες. • Η δημιουργία μιας τέτοιας ολιστικής, ολοκληρωμένης και χρονικά καθορισμένης στρατηγικής προσέγγισης θα στείλει ένα μήνυμα σε όσους εμπλέκονται στην αδήλωτη εργασία ότι το κράτος αντιμετωπίζει με σοβαρότητα αυτό το ζήτημα (σε συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους). • Η χρήση δεικτών KPI για τη μέτρηση της προόδου σε σχέση με τους στρατηγικούς στόχους SMART θα διευκολύνει τον εκσυγχρονισμό των δημόσιων υπηρεσιών και την ανάπτυξη ενός πιο αποτελεσματικού και αποδοτικού συστήματος δημόσιας διοίκησης. 	<p>Προεδρία της Κυβέρνησης και Υπουργεία Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Οικονομικών, καθώς και το ΕΣΥΚΑ που έχουν την ευθύνη για τις βασικές πτυχές της αδήλωτης εργασίας, κοινωνικοί εταίροι και, ενδεχομένως, επιμέρους ομάδες σε κλαδικό επίπεδο. Κοινωνικοί εταίροι</p>

ΑΜΕΣΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ			
<i>Μέτρα Αποτροπής</i>			
2. Βελτίωση της αποτελεσματικότητας των ηλεκτρονικών συστημάτων για εξόρυξη δεδομένων, διαλειτουργικότητα των βάσεων δεδομένων και ανταλλαγή δεδομένων.	<ul style="list-style-type: none"> • Δεν είναι λειτουργικά όλα τα ηλεκτρονικά συστήματα εξόρυξης δεδομένων, ενώ υπάρχει έλλειψη πλήρους διαμοιρασμού των δεδομένων σε αυτά τα συστήματα όποτε απαιτείται. • Το πρόβλημα αυτό δεν είναι αποκλειστικά τεχνολογικό· είναι και οργανωτικό και πρέπει να επιλυθεί. Σήμερα οι επιμέρους εμπλεκόμενοι φορείς δείχνουν να είναι απρόθυμοι να κοινοποιήσουν τα στοιχεία τους σε άλλους φορείς, και καθένας εξ αυτών επιθυμεί να υπερισχύσει το δικό του πληροφοριακό σύστημα ως το μοναδικό ενιαίο σύστημα. • Για να επιλυθεί αυτό, τα εν λόγω ηλεκτρονικά συστήματα θα μπορούσαν να ενοποιηθούν οργανωτικά, στα πλαίσια ενός συντονιστικού μηχανισμού. Αυτό θα μπορούσε να συνεπάγεται τη μεταφορά τους σε μια νεοϊδρυθείσα "Μονάδα Πληροφοριών Αδήλωτης Οικονομίας" στον συντονιστικό φορέα. Η Μονάδα Πληροφοριών Αδήλωτης Οικονομίας στη Φιλανδία αποτελεί ένα παράδειγμα ορθής πρακτικής, όπου η εξόρυξη δεδομένων έχει ενσωματωθεί σε έναν ενιαίο εθνικό φορέα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αυτό θα οδηγήσει σε ενοποίηση των διαφόρων στοιχείων και θα καθιστούσε εφικτή την αποτελεσματική εξόρυξη δεδομένων από το σύνολο των κρατικών υπηρεσιών. • Οι ελεγκτές θα λαμβάνουν καλύτερη πληροφόρηση ώστε να σχεδιάζουν αποτελεσματικότερους ελέγχους. • Οι ελεγκτές θα μπορούν να καταρτίζουν στρατηγικές καταμερισμού, ώστε οι πόροι να επικεντρώνονται στους μεγαλύτερους κινδύνους (π.χ. στους μεγαλύτερους φορολογούμενους, τα άτομα υψηλής οικονομικής επιφάνειας και αυτοαπασχολούμενοι με υψηλά εισοδήματα). • Βελτιωμένο ποσοστό εντοπισμού αδήλωτων εργαζομένων 	Προεδρία της Κυβέρνησης ΣΕΠΕ Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων Υπουργείο Οικονομικών ΕΣΥΚΑ
3. Στόχευση και προγραμματισμός επιθεωρήσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Σήμερα, οι επιθεωρήσεις δεν στοχεύουν αναγκαστικά σε κλάδους και επιχειρήσεις όπου η αδήλωτη εργασία είναι διαδεδομένη (π.χ. γεωργία και μικρές επιχειρήσεις). Μια περισσότερο στοχευμένη προσέγγιση (σε συνδυασμό με διάφορα κίνητρα που αναφέρονται παρακάτω) θα οδηγούσε σε μια αποτελεσματικότερη τακτική όσον αφορά στην αναγκαστική συμμόρφωση. • Οι συντονισμένοι και σχεδιασμένοι έλεγχοι από το ΣΕΠΕ, το ΕΣΥΚΑ και τις φορολογικές αρχές στην ίδια επιχείρηση, και ειδικά στους αυτοαπασχολούμενους, θα ενέτειναν τον αντίκτυπο. Επίσης, θα έπαιναν να υπάρχουν κίνητρα για τους πολίτες να καταφεύγουν στη μη μισθωτή δραστηριότητα, πράγμα που συχνά δεν προκύπτει από γνήσιο πνεύμα επιχειρηματικότητας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Υψηλό ποσοστό εντοπισμού των παραβιάσεων της εργατικής νομοθεσίας, της φορολογικής μη συμμόρφωσης και της απάτης στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης. 	ΣΕΠΕ Υπουργείο Οικονομικών ΕΣΥΚΑ

	αλλά αποτελεί έναν τρόπο να επωφελούνται από τα υψηλά περιθώρια κέρδους και τη φοροδιαφυγή.		
4. Εκπαίδευση επιθεωρητών	<ul style="list-style-type: none"> • Σήμερα η επίσημη εκπαίδευση επιθεωρητών εργασίας, φορολογικών ελεγκτών και επιθεωρητών κοινωνικής ασφάλισης στο θέμα της αντιμετώπισης της αδήλωτης οικονομίας είναι περιορισμένη. • Με τη διαρκή εκπαίδευση των επιθεωρητών στο θέμα της αντιμετώπισης της αδήλωτης οικονομίας, θα προκύψει μια αποδοτικότερη και αποτελεσματικότερη προσέγγιση, καθώς και μια αλλαγή νοοτροπίας μακριά από τη λογική του "κλέφτες και αστυνόμοι", όπου προάγεται η φιλικότητα και σε ό,τι αφορά τις μεθόδους και τις τεχνικές των επιθεωρήσεων. • Το πολυτομεακό εκπαιδευτικό πρόγραμμα στη Γαλλία θα μπορούσε να αποτελέσει παράδειγμα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Βελτιωμένη αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα των επιθεωρητών στην αντιμετώπιση της αδήλωτης οικονομίας. • Ανάπτυξη δυνατοτήτων των υπηρεσιών επιθεώρησης. • Διευκολύνεται η αλλαγή της οργανωτικής νοοτροπίας προς την κατεύθυνση μιας προσέγγισης περισσότερο φιλικής προς τον αποδέκτη. • Εργαλεία/ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα για επιθεωρητές, ώστε να αντιμετωπιστεί καλύτερα η αδήλωτη εργασία στις μικρές επιχειρήσεις. 	ΔΟΕ Υπουργείο Οικονομικών ΣΕΠΕ ΕΣΥΚΑ
5. Παρουσίαση μίας εθελοντικής πρωτοβουλίας ευθύνης εφοδιαστικής αλυσίδας (supply chain)	<ul style="list-style-type: none"> • Η βελτίωση των ποσοστών εντοπισμού δεν είναι απαραίτητο να αποτελεί ευθύνη αποκλειστικά των κρατικών αρχών. Οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν επίσης να αναλάβουν ρόλο στον εντοπισμό της αδήλωτης εργασίας. • Για να επιτευχθεί αυτό, μπορεί να υλοποιηθεί μια εθελοντική πρωτοβουλία με πρωταγωνιστικό ρόλο των εργοδοτών, ώστε να καταργηθεί η εφοδιαστική αλυσίδα της αδήλωτης εργασίας. Ο εργοδότης στην κορυφή της εφοδιαστικής αλυσίδας θα αναλαμβάνει τη σχετική ευθύνη· εναλλακτικά, θα μπορούσε να υλοποιηθεί μια πρωτοβουλία βασισμένη στην κοινή ευθύνη. Αυτό θα μπορούσε να εφαρμοστεί με την επιλογή περίπου 15 μεγάλων ελληνικών επιχειρήσεων (μέσω του ΣΕΒ), αλλά και επιχειρήσεων του τουριστικού κλάδου (μέσω του ΣΕΤΕ). • Οι κοινωνικοί εταίροι θα μπορούσαν να εμπλακούν στον εντοπισμό και την εξάλειψη της αδήλωτης εργασίας στην εφοδιαστική αλυσίδα, και επίσης να προσφέρουν σαφή κίνητρα σε μικρότερες επιχειρήσεις που βρίσκονται χαμηλότερα στην εφοδιαστική αλυσίδα, προκειμένου αυτές να συμμορφώνονται και έτσι να αναλαμβάνουν έργα από μεγαλύτερες επιχειρήσεις. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αυξάνονται τα ποσοστά εντοπισμού της αδήλωτης εργασίας με συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στη διαδικασία εντοπισμού. • Μειώνονται οι ευκαιρίες για αδήλωτη εργασία. • Παρέχεται στις μικρότερες επιχειρήσεις ένα ξεκάθαρο μήνυμα για το ότι οι μεγαλύτεροι εργοδότες λαμβάνουν σοβαρά το θέμα της συμμόρφωσης, και ότι και αυτές θα πρέπει να κάνουν το ίδιο. • Ο εντοπισμός της αδήλωτης εργασίας δεν αποτελεί πλέον αποκλειστικά ευθύνη του κράτους, καθώς στη διαδικασία εμπλέκονται ενεργά και ιδιωτικές επιχειρήσεις. 	ΣΕΒ ΣΕΤΕ Εμπορικό Επιμελητήριο Αθηνών Ελληνο-Αμερικανικό Εμπορικό Επιμελητήριο
	<ul style="list-style-type: none"> • Σε αυτήν την εθελοντική πρωτοβουλία όπου πρωταγωνιστούν οι εργοδότες, θα μπορούσε να ζητείται από επιχειρήσεις να αποδεικνύουν ότι συμμορφώνονται με τις φορολογικές και ασφαλιστικές τους υποχρεώσεις μέσω ελεγκτών, ή και αναφέροντας την απουσία ανεξόφλητων οφειλών για μισθούς, φόρους και ασφαλιστικές εισφορές, καθώς και τις κυρώσεις που τους έχουν τυχόν υποβληθεί τα τελευταία χρόνια. 		
6. Ένταξη ευθύνης εφοδιαστικής αλυσίδας σε όλες τις συμβάσεις δημοσίων έργων, με συμβατική ρήτρα όπου θα βεβαιώνεται ότι η ανακηρυχθείσα ανάδοχος επιχείρηση δεσμεύεται να μην προσλάβει αδήλωτους εργαζόμενους και να υιοθετήσει μέτρα ώστε να διασφαλίζεται ότι οι τυχόν υπεργολάβοι της επίσης δεν θα απασχολήσουν αδήλωτους εργαζόμενους.	<ul style="list-style-type: none"> • Ένας άλλος τρόπος αύξησης των ποσοστών εντοπισμού μέσω των κοινωνικών εταίρων είναι να ενταχθεί μια ρήτρα σε όλες τις συμβάσεις δημοσίων έργων, βάσει της οποίας η επιχείρηση στην οποία ανατίθεται το έργο θα δεσμεύεται να μην προσλάβει αδήλωτους εργαζόμενους και να υιοθετήσει μέτρα ώστε να διασφαλίζεται ότι οι τυχόν υπεργολάβοι της επίσης δεν θα απασχολήσουν αδήλωτους εργαζόμενους. • Οι συμβάσεις δημοσίων έργων είναι συμβάσεις τις οποίες ελέγχει το κράτος, οπότε υπάρχει δυνατότητα προσθήκης ρητρών. • Η προσθήκη μιας τέτοιας ρήτρας θα δημιουργήσει μια σημαντική υποχρέωση στους αναδόχους δημοσίων έργων να συμμορφώνονται με τη φορολογική, ασφαλιστική και εργατική νομοθεσία και, κάτι εξίσου σημαντικό, να εξασφαλίζουν ότι οι υπεργολάβοι που τυχόν θα χρησιμοποιήσουν δεν θα απασχολούν αδήλωτους εργαζόμενους. • Επιπλέον, θα βοηθούσε το να καταστεί υποχρεωτική η κατάθεση δύο τραπεζικών εγγυητικών επιστολών, με τις οποίες θα διασφαλίζεται η καταβολή μισθών και εισφορών κοινωνικής ασφάλισης. • Εάν οι επιθεωρητές του κράτους εντοπίζουν κύριους αναδόχους να απασχολούν αδήλωτους εργαζόμενους στην εφοδιαστική τους αλυσίδα, θα μπορούσε να τους επιβάλλεται αποκλεισμός από διαγωνισμούς δημοσίων έργων για μια συγκεκριμένη περίοδο, με ταυτόχρονη αφαίρεση των αναδόχων αυτών από τη "λευκή λίστα" (βλ. παρακάτω). • 18% των ΜμΕ συμμετέχουν σε δημόσιους διαγωνισμούς προμήθειας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αυξάνονται τα ποσοστά εντοπισμού της αδήλωτης εργασίας με συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στη διαδικασία εντοπισμού. • Μειώνονται οι ευκαιρίες για αδήλωτη εργασία. • Ο εντοπισμός της αδήλωτης εργασίας δεν αποτελεί πλέον αποκλειστικά ευθύνη του κράτους, καθώς στη διαδικασία εμπλέκονται ενεργά και ιδιωτικές επιχειρήσεις. 	Όλα τα Υπουργεία

Κίνητρα στην πλευρά της προσφοράς			
7. "Λευκή λίστα" νόμιμων εργοδοτών (όχι "μαύρη λίστα" για τις δημόσιες συμβάσεις προμήθειας κ.λπ.	<ul style="list-style-type: none"> • Προκειμένου να μειωθεί η αδήλωτη εργασία, όλες οι επιχειρήσεις που επιθυμούν να συμμετέχουν σε δημόσιους διαγωνισμούς θα πρέπει να αποκτούν ένα "Πιστοποιητικό Έγκρισης" από τον ΣΕΠΕ, το ΕΣΥΚΕ και τη Φορολογική Διοίκηση. Αυτό η πιστοποίηση θα μπορούσε να διατηρηθεί απλή και να αναφέρεται στην απουσία ανεξόφλητων οφειλών για μισθούς, φόρους και ασφαλιστικές εισφορές, καθώς και στις κυρώσεις που έχουν τυχόν υποβληθεί τα τελευταία χρόνια. • Το μέτρο αυτό θα πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο του συστήματος ΠΕΡΣΕΑΣ, το οποίο δεν έχει υλοποιηθεί πλήρως. 	<ul style="list-style-type: none"> • Παρέχει κίνητρο και θετικό όφελος από τη συμμόρφωση, καθώς αυτοί που συμμορφώνονται ανταμειβονται με τη δυνατότητα συμμετοχής σε δημόσιους διαγωνισμούς. • Αυστηρότερος έλεγχος από το ΣΕΠΕ και το Υπουργείο Οικονομικών για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης, προβλέποντας οφέλη για αυτούς που συμμορφώνονται. • Μειώνονται οι ευκαιρίες για αδήλωτη εργασία. 	Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης Υπουργείο Οικονομικών ΕΣΥΚΑ ΣΕΠΕ Κοινωνικοί εταίροι
8. Λήψη μέτρων για την κατάργηση των εμποδίων ένταξης στην επίσημη οικονομία κατά περίπτωση.	<ul style="list-style-type: none"> • Συνέχιση της απλοποίησης της συμμόρφωσης στους τομείς της φορολογικής, εργατικής και ασφαλιστικής νομοθεσίας, έτσι ώστε να διευκολύνεται ο εντοπισμός όσων συμμορφώνονται και όσων δεν συμμορφώνονται. • Ένα παράδειγμα καλής πρακτικής είναι ο Απλοποιημένος Νόμος περί Απασχόλησης του 2010 (Egyszerűsített foglalkoztatási törvény) στην Ουγγαρία, με τον οποίο μεταφέρονται στη δηλωμένη οικονομία μικρές θέσεις εργασίας οι οποίες, σε διαφορετική περίπτωση, θα ήταν αδήλωτες (βλ. Πλαίσιο 6 στην Έκθεση). 	<ul style="list-style-type: none"> • Μειώνεται τόσο η οικειοθελής, όσο και η ακούσια μη συμμόρφωση. 	ΣΕΠΕ Υπουργείο Οικονομικών ΕΣΥΚΑ Κοινωνικοί εταίροι
9. Βελτίωση της εισπραξιμότητας των οφειλόμενων φόρων και της διαδικασίας επιβολής κυρώσεων και ποινών	<ul style="list-style-type: none"> • Ακόμα και όταν υπάρχουν οφειλές φόρου και διαπιστώνεται η ανάγκη διοικητικών κυρώσεων και ποινών, η διαδικασία εισπραξης των φόρων και η επιβολή των κυρώσεων είναι μη αποδοτική και αναποτελεσματική. Οι δικαστικές διαδικασίες είναι αργές και αναποτελεσματικές. • Υπάρχει, συνεπώς, ανάγκη να αξιοποιηθούν αποκλειστικά περισσότεροι πόροι στην εισπραξη, παρά στη βεβαίωση των οφειλών. • Προκειμένου να καταστεί δυνατή η απελευθέρωση των σχετικών πόρων και να διευκολυνθεί η εισπραξη, και κυρίως να αποφεύγεται ο τόσο μεγάλος αριθμός δικαστικών προσφυγών, θα πρέπει να εξεταστεί η εφαρμογή μιας 'πάγιας έκπτωσης' για 	<ul style="list-style-type: none"> • Βελτιωμένη εισπραξη οφειλόμενων φόρων. • Βελτίωση φορολογικών εξόδων με τον εντοπισμό περιπτώσεων μη συμμόρφωσης • Απλοποίηση του προσδιορισμού φόρου και της συμμόρφωσης 	Υπουργείο Οικονομικών Κοινωνικοί εταίροι
	τις επιχειρήσεις και τους αυτοαπασχολούμενους (βλ. πλαίσιο 4 στην Έκθεση).		
10. Παροχή κινήτρων στις επιχειρήσεις για την ένταξη τους στην επίσημη οικονομία, ειδικά επεκτείνοντας την πρωτοβουλία "επιχειρηματικές διαδρομές" του INEMY-ΕΣΕΕ	<ul style="list-style-type: none"> • Οι επιχειρήσεις απαιτούν κίνητρα για την ένταξη τους στην επίσημη οικονομία. Ένα τέτοιο κίνητρο είναι η αύξηση των ευκαιριών για την απόκτηση μεγαλύτερου μεριδίου αγοράς. Η πρωτοβουλία "Επιχειρηματικές διαδρομές" του INEMY-ΕΣΕΕ προσφέρει δωρεάν υπηρεσίες μάρκετινγκ σε επιχειρήσεις που λειτουργούν επισήμως, διαφημίζοντας τις υπηρεσίες τους ώστε να αυξηθούν οι ευκαιρίες δραστηριοποίησής τους. • Η πρωτοβουλία αυτή σήμερα είναι περιορισμένη σε μια μικρή σειρά τοπικών περιφερειακών υπηρεσιών. Θα μπορούσε να επεκταθεί σε περισσότερες τοπικές περιφέρειες και υπηρεσίες όπου είναι γνωστό ότι επικρατεί η αδήλωτη οικονομία (π.χ. υπηρεσίες επισκευής κατοικιών, ηλεκτρολόγοι, υδραυλικοί), προκειμένου να παρέχεται στις επιχειρήσεις το κίνητρο της δωρεάν διαφήμισης και μάρκετινγκ, ώστε να λειτουργούν σε νόμιμη βάση. 	<ul style="list-style-type: none"> • Παρέχεται κίνητρο και όφελος σε επιχειρήσεις που λειτουργούν νόμιμα, καθώς τους προσφέρονται δωρεάν υπηρεσίες μάρκετινγκ. • Παρέχεται κίνητρο για δηλωμένη εργασία. 	Οργανώσεις εργοδοτών σε συνεργασία με το Υπουργείο Οικονομικών και το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης
11. Παροχή συμβουλών για την ένταξη στην επίσημη οικονομία	<ul style="list-style-type: none"> • Πολλές επιχειρήσεις χρειάζονται συμβουλές σχετικά με το πώς να διευθετούν τις υποθέσεις τους και να λειτουργούν σε απολύτως επίσημη βάση, αλλά και συμβουλές κατά την έναρξη τους αναφορικά με τη νόμιμη λειτουργία τους. • Μία τέτοια πρωτοβουλία είναι η γραμμή βοήθειας INEMY-ΕΣΕΕ/ΓΣΕΒΕΕ και οι σύμβουλοι της που ενημερώνουν τις επιχειρήσεις για θέματα φορολογικής, ασφαλιστικής και εργατικής νομοθεσίας. Σήμερα απασχολούνται 15-20 σύμβουλοι. Η υπηρεσία αυτή θα μπορούσε να επεκταθεί και επίσης να εστιάζει περισσότερο στην υποστήριξη σε θέματα ένταξης στην επίσημη οικονομία, αλλά και στην παροχή συμβουλών σε κρίσιμους κλάδους όπου η αδήλωτη οικονομία είναι διαδεδομένη. • Σε μια πιο διευρυμένη πρωτοβουλία θα μπορούσαν ίσως να συμπεριληφθούν "πρότυπα εταιρειών" υπό την αιγίδα, π.χ. εμπορικών επιμελητηρίων που θα λειτουργούν ως μέντορες για τους εκκολαπτόμενους επιχειρηματίες οι οποίοι ξεκινούν τις επιχειρήσεις τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Καθιστά δυνατή την έναρξη λειτουργίας επιχειρήσεων με νόμιμο τρόπο • Επιτρέπει σε επιχειρήσεις που λειτουργούν σε εν μέρει αδήλωτη βάση να λαμβάνουν συμβουλές για το πώς θα τακτοποιήσουν τις υποθέσεις τους 	Οργανώσεις εργοδοτών σε συνεργασία με το Υπουργείο Οικονομικών και το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης Εμπορικά επιμελητήρια
12. Ειδοποιητήριες επιστολές κανονιστικού χαρακτήρα (με χρήση εξόρυξης δεδομένων)	<ul style="list-style-type: none"> • Προκειμένου η εξόρυξη δεδομένων να αξιοποιηθεί με προληπτικό και θεραπευτικό τρόπο, αλλά και για να μειωθεί η ανάγκη για δαπανηρές επιθεωρήσεις διαπίστωσης αδήλωτης 	<ul style="list-style-type: none"> • Ενθάρρυνση επιχειρήσεων να τακτοποιήσουν τις υποθέσεις τους με οικονομικά αποδοτικό τρόπο 	ΣΕΠΕ Υπουργείο Οικονομικών

	<p>εργασίας, στις επιχειρήσεις που θεωρούνται ότι ενδεχομένως απασχολούν αδήλωτους ή ελλιπώς δηλωμένους εργαζόμενους (π.χ. με μισθούς κάτω του μέσου όρου του κλάδου ή του μεγέθους της επιχείρησης) θα πρέπει να αποστέλλονται ειδοποιητήριες επιστολές κανονιστικού χαρακτήρα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Με τις επιστολές αυτές, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να ενημερώνονται για τα εξής: (i) ότι οι φορολογικές, εργασιακές ή και ασφαλιστικές αρχές έχουν εντοπίσει πιθανές παρατυπίες στην επιχείρηση, (ii) ότι ενδεχομένως στο άμεσο μέλλον να αποτελέσουν στόχο επιθεώρησης, και (iii) να τους τονίζονται τα οφέλη της δηλωμένης εργασίας και το κόστος της αδήλωτης εργασίας τόσο για την κοινωνία, όσο και για τις νόμιμες επιχειρήσεις. Στις επιστολές θα μπορούσε επίσης να αναφέρεται ότι η τεράστια πλειοψηφία των επιχειρήσεων της περιοχής ή του κλάδου συμμορφώνεται με τη νομοθεσία, έτσι ώστε να βελτιωθεί η οριζόντια εμπιστοσύνη. • Στον αγροτικό κλάδο, θα ενθαρρυνθεί η υιοθέτηση του εργόσημου έναντι της απασχόλησης αδήλωτων εργαζομένων • Μέσο επέκτασης στις περιφερειακές περιοχές, τις οποίες σήμερα οι επιθεωρήσεις επισκέπτονται σπανίως 	<ul style="list-style-type: none"> • Διεύρυνση της φορολογικής βάσης 	ΕΣΥΚΑ
13. Επανεξέταση του συστήματος κυρώσεων και της είσπραξης προστίμων του επιβολής της είσπραξης προστίμων	<ul style="list-style-type: none"> • Το 2014 γνωστοποιήθηκε μια νέα μεταρρύθμιση για τις επιθεωρήσεις και τις κυρώσεις. Οι κυρώσεις αυστηροποιήθηκαν σημαντικά και η διαδικασία εφαρμογής τους έγινε ευκολότερη. Ακόμα δεν έχει αποτιμηθεί η επίδραση αυτής της αναθεώρησης σε ό,τι αφορά το βαθμό αποτροπής και συμμόρφωσης. • Από την άλλη μεριά, το ΣΕΠΕ εφαρμόζει από το 2015 μια περισσότερο προληπτική προσέγγιση, με την οποία στην ουσία δεν χρησιμοποιούνται τα πρόστιμα που προβλέπει η νομοθεσία. 	<ul style="list-style-type: none"> • Θα πρέπει να εξεταστεί η περίπτωση μιας λεπτομερέστερης αξιολόγησης των επιπτώσεων των κυρώσεων. • Θα μπορούσε εν τέλει να προταθεί μια νομοθετική αναθεώρηση του θέματος, και επίσης να καθοριστούν από το ΣΕΠΕ νέες στρατηγικές για την αδήλωτη εργασία. 	ΣΕΠΕ ΕΣΥΚΑ Κοινωνικοί εταίροι
<i>Κίνητρα στην πλευρά της ζήτησης</i> 14. Ηλεκτρονικές πληρωμές	<ul style="list-style-type: none"> • Η Ελλάδα έχει ένα από τα χαμηλότερα επίπεδα κατά κεφαλήν ηλεκτρονικών πληρωμών ετησίως μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ. • Προκειμένου να αποθαρρυνθεί η χρήση μετρητών και να προβλεφθούν κίνητρα για την αύξηση των ηλεκτρονικών πληρωμών έτσι ώστε να μειωθούν οι ευκαιρίες για αδήλωτη εργασία, η Ελλάδα θα πρέπει: (1) να θέσει σε ισχύ ένα ανώτατο 	<ul style="list-style-type: none"> • Τα φορολογικά έσοδα αυξάνονται κατά 0,24 ποσοστιαίες μονάδες με κάθε μία ποσοστιαία μονάδα αύξησης της χρήσης καρτών πληρωμής. 	Τράπεζα της Ελλάδας Τράπεζες Χρηματοπιστωτικά ιδρύματα Όλες οι κρατικές υπηρεσίες Κοινωνικοί εταίροι
	<p>όριο συναλλαγών με μετρητά, καθώς και την υποχρεωτική χρήση ψηφιακών πληρωμών για συναλλαγές αξίας άνω των 30€ σε κλάδους με υψηλό κίνδυνο αδήλωτων συναλλαγών, (2) να αποθαρρύνει την εύκολη πρόσβαση σε μετρητά, (3) να εφαρμόσει τη χρήση μηχανημάτων αυτόματων συναλλαγών (POS) σε όλους τους κλάδους, συμπεριλαμβανομένης της υποχρεωτικής αποδοχής ψηφιακών πληρωμών, με επιδότηση για την τοποθέτηση τερματικών αυτόματων συναλλαγών σε επιχειρήσεις με ετήσιο κύκλο εργασιών κάτω των 150.000 € που δραστηριοποιούνται σε κλάδους με μέσο ή υψηλό κίνδυνο αδήλωτων συναλλαγών, (4) οι φορείς κεντρικής και περιφερειακής διοίκησης θα πρέπει να προχωρήσουν στην πληρέστερη υιοθέτηση των ηλεκτρονικών συναλλαγών και (5) να προσφέρει κίνητρα για τη χρήση καρτών στο σημείο πώλησης. Η διαδικασία αυτή μπορεί να περιλαμβάνει:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Επιστροφή ποσού ίσου με το 1% της αξίας συναλλαγής για ψηφιακές πληρωμές μέσω τερματικών POS (κάρτες πληρωμής και ηλεκτρονικό χρήμα) που αφορούν στην αγορά αγαθών και υπηρεσιών από άτομα σε κλάδους με χαμηλό κίνδυνο αδήλωτων συναλλαγών. • Επιστροφή ποσού ίσου με το 5% της αξίας συναλλαγής για ψηφιακές πληρωμές μέσω τερματικών POS που αφορούν στην αγορά αγαθών και υπηρεσιών από άτομα σε κλάδους με μέσο κίνδυνο αδήλωτων συναλλαγών. • Επιστροφή ποσού ίσου με το 10% της αξίας συναλλαγής για ψηφιακές πληρωμές μέσω τερματικών POS που αφορούν στην αγορά αγαθών και υπηρεσιών από άτομα σε κλάδους με υψηλό κίνδυνο αδήλωτων συναλλαγών. • Κλήρωση δώρων για καταναλωτές που χρησιμοποιούν ηλεκτρονικές πληρωμές σε κλάδους με υψηλό κίνδυνο αδήλωτων συναλλαγών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Το καθαρό δημοσιονομικό όφελος εκτιμάται στα 700 εκατ. ευρώ τον πρώτο χρόνο εφαρμογής. • Στη συνέχεια, καθώς θα επιτυγχάνονται οι στόχοι για τις ηλεκτρονικές πληρωμές και η χρήση ψηφιακών καρτών θα καθιερώνεται στο πλαίσιο των καταναλωτικών συνθηκών, τα κίνητρα μπορούν σταδιακά να αποσύρονται, με αποτέλεσμα να αυξάνεται το δημοσιονομικό όφελος. 	
15. Χρήση κουπονιών παροχής υπηρεσιών, για παράδειγμα για τις οικιακές υπηρεσίες και τη γεωργία, για την κάλυψη της πληρωμής φόρων και ασφαλιστικών εισφορών, αλλά	<ul style="list-style-type: none"> • Στον αγροτικό κλάδο υπάρχουν υψηλά επίπεδα προσωρινής εποχιακής εργασίας. Οι περισσότεροι εργαζόμενοι απασχολούνται για σύντομα χρονικά διαστήματα, ενώ οι εργοδότες και οι εργαζόμενοι επωφελούνται από την έλλειψη ρύθμισης σε αυτόν τον κλάδο. Στο επίκεντρο της διαδικασίας βρίσκεται η διευκόλυνση των εργοδοτών αυτού του κλάδου έτσι ώστε να προσλαμβάνουν νόμιμους εργαζόμενους με ένα 	<ul style="list-style-type: none"> • Ο αγροτικός κλάδος, όπου υπάρχει μεγάλος αριθμός εποχιακών εργατών οι οποίοι είναι παράτυποι μετανάστες, θα ρυθμιστεί καλύτερα και αυτό θα οδηγήσει σε μια πιο αξιόπιστη μέθοδο ελέγχου 	Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων ΕΣΥΚΑ Υπουργείο Εργασίας

<p>πραγματοποίηση έρευνας για την αξιολόγηση του αποτελέσματος της υποκατάστασης.</p>	<p>σύστημα κουπονιών και να μπορούν να συμμορφώνονται εύκολα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Οι οικιακές υπηρεσίες αποτελούν αντίστοιχα έναν κλάδο με υψηλά επίπεδα αδήλωτης εργασίας. • Τα κουπόνια αυτά καλύπτουν την πληρωμή φόρων και ασφαλιστικών εισφορών με ένα εφάπαξ ποσό, με αποτέλεσμα να διασφαλίζεται ότι το κράτος εισπράττει φόρους και ασφαλιστικές εισφορές, ενώ οι εργαζόμενοι καταγράφονται. • Το σύστημα αυτό θα μπορούσε να επεκταθεί, με τριμερή διαβούλευση στις κατάλληλες περιπτώσεις, σε περισσότερους κλάδους με τάση προς την αδήλωτη εργασία. • Σε όλους τους κλάδους όπου θα εφαρμοστεί αυτό το σύστημα, θα πρέπει να πραγματοποιείται αξιολόγηση με εξέταση ενός αντιπροσωπευτικού δείγματος της επίδρασης υποκατάστασης που έχει το πρόγραμμα (π.χ. αντικαθιστά τη νόμιμη απασχόληση ή την αδήλωτη απασχόληση). 	<p>της αδήλωτης εργασίας στον κλάδο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Στις οικιακές και προσωπικές υπηρεσίες, με το σύστημα αυτό η αδήλωτη εργασία μεταφέρεται προς τη δηλωμένη οικονομία. 	
<p>16. Εισαγωγή ενός προγράμματος κινήτρων με εκπτώσεις φόρου για ιδιοκτήτες σπιτιών που προβαίνουν στην απασχόληση (i) οικιακών βοηθών και (ii) νόμιμων εργολάβων οικοδομών ή επαγγελματιών οι οποίοι παρέχουν υπηρεσίες επισκευής και ανακαίνισης κατοικιών.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Οι έρευνες δείχνουν ότι, όπως και σε πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες, ένα υψηλό ποσοστό αδήλωτης εργασίας παρατηρείται στον τομέα των εργασιών επισκευής και ανακαίνισης κατοικιών, καθώς και σε αυτόν των οικιακών υπηρεσιών. • Η παροχή εκπτώσεων φόρου σε ιδιοκτήτες κατοικιών όταν απασχολούν νόμιμους εργαζόμενους θα ενθαρρύνει τους ιδιοκτήτες αυτούς προς την κατεύθυνση της απασχόλησης δηλωμένων εργαζόμενων για την παροχή των εν λόγω υπηρεσιών. • Τα προγράμματα παροχής εκπτώσεων φόρου για οικιακές υπηρεσίες και για εργασίες επισκευής και ανακαίνισης κατοικιών έχει αποδειχθεί σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ (για παράδειγμα: Δανία, Γερμανία, Βέλγιο, Σουηδία) ότι αποτελούν σημαντικό κίνητρο για την απασχόληση δηλωμένων εργαζόμενων και την απόρριψη αδήλωτων. • Η έκπτωση φόρου δεν χρειάζεται να είναι υψηλή - συνήθως υπολογίζεται μόνο επί του κόστους της εργασίας και ανέρχεται σε ένα μικρό ποσοστό του κόστους αυτού (π.χ. 20%), αν και σε ορισμένες χώρες το ποσοστό αυτό φτάνει μέχρι και το 50%. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αποτελεί ένα κίνητρο για τους πολίτες να απασχολούν δηλωμένους εργαζόμενους και αυξάνει την ευαισθητοποίηση για τις αρνητικές επιπτώσεις της απασχόλησης αδήλωτων εργαζομένων. • Προσφέρει το διπλό όφελος της αύξησης των εισοδηματικών δυνατοτήτων για τους νόμιμους οικοδόμους και επαγγελματίες, ενώ αυξάνει και την ποιότητα των εργασιών επισκευής και συντήρησης κατοικιών. 	<p>Υπουργείο Οικονομικών Κοινωνικοί εταίροι και άλλοι ενδιαφερόμενοι</p>
<p>ΕΜΜΕΣΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ Αλλαγή αξιών, προτύπων και πεποιθήσεων των πολιτών</p>			

<p>17. Διενέργεια Εκστρατείας Ευαισθητοποίησης του Κοινού σχετικά με τα Οφέλη της Δηλωμένης Εργασίας</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Εκτενείς έρευνες αποκαλύπτουν ότι, όταν η ηθική των πολιτών δεν ευθυγραμμίζεται με τους νόμους και τους κανονισμούς, προκύπτουν υψηλότερα επίπεδα αδήλωτης εργασίας. Τα μέτρα βελτίωσης της δέσμευσης για συμμόρφωση (π.χ. οικειοθελής συνεργασία) είναι λοιπόν σημαντικά για την καταπολέμηση της αδήλωτης οικονομίας. • Μια εκστρατεία ευαισθητοποίησης του κοινού για τα οφέλη της δηλωμένης εργασίας μπορεί να αυξήσει το επίπεδο οικειοθελούς συμμόρφωσης. • Η εκστρατεία αυτή θα μπορούσε να απευθυνθεί σε νεότερους ανθρώπους που είναι πιθανότερο να θεωρούν την αδήλωτη εργασία κοινωνικά αποδεκτή, καθώς και ενδεχομένως σε επαγγελματικές ομάδες όπως οι γιατροί, οι δικηγόροι και οι λογιστές. Τα μέσα ενημέρωσης και τα μηνύματα που θα χρησιμοποιηθούν θα πρέπει να προσαρμοστούν σε αυτές τις επιλεγμένες ομάδες. • Η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι, καθώς μειώνεται η δημόσια αποδοχή της αδήλωτης εργασίας, αυτό μεταφράζεται σε αντίστοιχη πτώση του αριθμού των πολιτών που εμπλέκονται στην αδήλωτη εργασία. 	<ul style="list-style-type: none"> • Η μείωση της ανοχής στην αδήλωτη εργασία θα οδηγήσει σε χαμηλότερα επίπεδα αδήλωτης εργασίας. • Το ποσοστό των πολιτών που εμπλέκονται στην αδήλωτη εργασία θα μειωθεί. • Θα υπάρξει αύξηση του αριθμού καταγγελιών στις γραμμές υποστήριξης και τις επιθεωρήσεις. • Τα τεθούν τα θεμέλια για μια πιο δίκαιη και ισότιμη κοινωνία. • Θα διευρυνθεί η φορολογική βάση. 	<p>Υπουργείο Οικονομικών Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Αλληλεγγύης Κοινωνικοί εταίροι και άλλοι ενδιαφερόμενοι όπως το Ελληνο-Αμερικανικό Εμπορικό Επιμελητήριο και το Εμπορικό Επιμελητήριο Αθηνών.</p>
<p>18. Εκστρατεία ευαισθητοποίησης της επιχειρηματικής κοινότητας για τα οφέλη της δηλωμένης εργασίας</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Για την αύξηση της ευαισθητοποίησης των επιχειρήσεων για τα οφέλη της δηλωμένης εργασίας και το κόστος της αδήλωτης συνεργασίας και να μειωθεί η ανάγκη για αναγκαστική συμμόρφωση. • Περιοδεύουσα παρουσίαση (roadshow) σε περίπου 50 Εμπορικά Επιμελητήρια • Ενίσχυση προτύπων/μεντόρων με ανάπτυξη ενός συστήματος καθοδήγησης (buddy system), όπου νόμιμοι επιχειρηματίες καθοδηγούν νεότερους εκκολλημένους επιχειρηματίες, βοηθώντας τους να νομιμοποιηθούν, και παρέχουν υποστήριξη και συμβουλές για τη νόμιμη ανάπτυξη των νέων επιχειρήσεων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Η μείωση της ανοχής στην αδήλωτη εργασία θα οδηγήσει σε χαμηλότερα επίπεδα αδήλωτης εργασίας. • Το ποσοστό των ατόμων που εμπλέκονται στην αδήλωτη εργασία θα μειωθεί. • Θα υπάρξει αύξηση του αριθμού καταγγελιών στις γραμμές υποστήριξης και τις επιθεωρήσεις. • Τα τεθούν τα θεμέλια για μια πιο δίκαιη και ισότιμη κοινωνία. • Θα διευρυνθεί η φορολογική βάση. 	<p>Ελληνο-Αμερικανικό Εμπορικό Επιμελητήριο Εμπορικό Επιμελητήριο Αθηνών Οργανώσεις εργοδοτών ΔΟΕ</p>
<p>19. Επιμόρφωση των πολιτών σχετικά με το φορολογικό σύστημα</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Μπορεί να αποστέλλεται κάθε χρόνο μια επιστολή σε όλους τους φορολογούμενους, όπου θα αναφέρεται το ποσοστό των φόρων τους που δαπανάται σε κάθε κατηγορία δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Μεγαλύτερος βαθμός κατανόησης από πλευράς πολιτών της σχέσης ανάμεσα στην καταβολή φόρων και 	<p>Υπουργείο Οικονομικών Υπουργείο Παιδείας</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Επιπλέον, μπορούν να υπάρχουν πινακίδες με μηνύματα όπως "αυτό πληρώθηκε με τους φόρους σας" σε δημόσια τεχνικά έργα (π.χ. νέους δρόμους), νοσοκομειακά οχήματα, αίθουσες αναμονής ιατρών, νοσοκομεία και σχολεία. Έτσι μεταφέρεται στο κοινό ένα ξεκάθαρο μήνυμα ότι οι φόροι τους χρησιμοποιούνται για την πληρωμή αυτών των δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών. 	<p>τα δημόσια αγαθά και υπηρεσίες που απολαμβάνουν. • Προκύπτουσα μείωση της αδήλωτης εργασίας.</p>	<p>Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας ΣΕΠΕ ΕΣΥΚΑ Κοινωνικοί εταίροι και άλλοι συμμετέχοντες</p>
<p>20. Ενημέρωση μαθητών για τα οφέλη της δηλωμένης εργασίας</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Στόχευση μαθητών, ώστε οι πολίτες να ενημερώνονται - πριν αρχίσουν να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας - για τα οφέλη της δηλωμένης εργασίας και το κόστος της αδήλωτης εργασίας. • Εισαγωγή στη δημόσια εκπαίδευση μαθημάτων σχετικά με τους λόγους για τους οποίους οι άνθρωποι πληρώνουν φόρους, τα οφέλη της κοινωνικής ασφάλισης και της δηλωμένης εργασίας, καθώς και το κόστος της αδήλωτης εργασίας. • Θέσπιση μιας εθνικής εβδομάδας Αδήλωτης Εργασίας για τους μαθητές, όπου θα τους εξηγούνται τα οφέλη της συμμόρφωσης και το κόστος της μη συμμόρφωσης. • Συμμετοχή αθλητών, τραγουδιστών ή ηθοποιών, προκειμένου να υπάρξει "υιοθέτηση από διασημότητες" στα πλαίσια μιας μεγάλης εκστρατείας για τα οφέλη της δηλωμένης εργασίας, η οποία θα διεξαχθεί στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και θα απευθύνεται σε νέους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Βελτιωμένος βαθμός κατανόησης, από πλευράς των παιδιών, των ωφελειών της πληρωμής φόρων και ασφαλιστικών εισφορών, καθώς και της δηλωμένης εργασίας. • Η έμμεση πίεση που θα προκύψει από τα παιδιά προς τους γονείς θα μειώσει την αδήλωτη εργασία. 	<p>Υπουργείο Παιδείας ΣΕΠΕ ΙΚΑ Κοινωνικοί εταίροι και άλλοι ενδιαφερόμενοι</p>
<p>21. Εθνικός διαγωνισμός σχετικά με τους λόγους για τους οποίους πρέπει να πληρώνει κανείς τους φόρους του</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποίηση διασημοτήτων ως πρότυπα για τη δημιουργία ενός βίντεο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με θέμα "γιατί να πληρώνετε τους φόρους σας", έτσι ώστε η ομάδα-στόχος να διαπιστώσει ότι οι διασημότητες αυτές υιοθετούν το μήνυμα. • Το βίντεο αυτό θα χρησιμοποιηθεί για την οργάνωση ενός διαγωνισμού, όπου θα μπορεί ο καθένας να φτιάξει το δικό του βίντεο με θέμα "γιατί να πληρώνετε τους φόρους σας". Θα υπάρχει βραβείο 50.000 € για το καλύτερο βίντεο σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης (π.χ. YouTube) με το εν λόγω θέμα. • Έτσι, οι πολίτες θα αναρωτηθούν οι ίδιοι γιατί είναι σημαντικό να πληρώνει κανείς τους φόρους του, αντί απλώς να υπάρχει κάποιος που θα τους λέει τι πρέπει να κάνουν. Μια τέτοια ανακλαστική αυτοδιδασχία είναι πολύ πιο αποτελεσματική στην ενσωμάτωση γνώσης και κατανόησης απ' ό,τι οι εκστρατείες ενημέρωσης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ενθαρρύνει την αυτοαντανάκλαση σε ένα μεγάλο τμήμα του στοχευόμενου πληθυσμού (π.χ. στους νέους), προκειμένου να εξετάσουν τα πλεονεκτήματα της φορολογικής συμμόρφωσης και τα μειονεκτήματα της αντίστοιχης μη συμμόρφωσης. • Αντί της μετάδοσης μηνυμάτων με ηθικολογικό τρόπο, ενθαρρύνεται η αυτοαντανάκλαση και η αυτοεπιμόρφωση. 	<p>Υπουργείο Οικονομικών Υπουργείο Παιδείας ΣΕΠΕ ΕΣΥΚΑ Κοινωνικοί εταίροι και άλλοι ενδιαφερόμενοι</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Μία ακόμα επιλογή είναι να συνδυαστεί ο εν λόγω διαγωνισμός με την παραπάνω πρόταση για την εισαγωγή αυτού του θέματος στο σχολικό πρόγραμμα μαθημάτων. Εάν γίνει αυτό, οι μαθητές μπορούν να δημιουργήσουν τέτοια βίντεο στην τάξη. • Είναι σημαντικό να υπάρξει χρονικός προγραμματισμός ενός τέτοιου διαγωνισμού με τα παρακάτω μέτρα πολιτικής. Προκειμένου να είναι αποτελεσματικός, ο διαγωνισμός θα πρέπει να διενεργηθεί μετά και όχι πριν τις μεταρρυθμίσεις των δημόσιων φορέων. 		
ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΘΕΣΜΩΝ			
22. Ενίσχυση του κοινωνικού διάλογου	<ul style="list-style-type: none"> • Προκειμένου να βελτιωθεί η συμμετοχή όλων των κοινωνικών εταίρων στην καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας, υπάρχει ανάγκη επίτευξης συναίνεσης στους κύριους θεσμούς της αγοράς εργασίας, και ειδικά στους κοινωνικούς εταίρους. • Ενίσχυση των τριμερών δυνατοτήτων για την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας. • Καθώς η αυτοαπασχόληση είναι εκτενής και αποτελεί ένα από τα βασικά δομικά χαρακτηριστικά που οδηγούν στην επικράτηση της αδήλωτης οικονομίας, θα πρέπει να υπάρξει διμερής κοινωνικός διάλογος που θα ασχοληθεί ειδικά με την ψευδή αυτοαπασχόληση και τα μέτρα αποτελεσματικής αντιμετώπισής της. • Η πρόοδος στο θέμα αυτό θα πρέπει να παρακολουθείται ετησίως και να υποστηρίζεται με δεδομένα σε κλαδικό επίπεδο, αλλά και από εκθέσεις επιθεώρησης του ΣΕΠΕ, σε μια προσπάθεια συνεργασίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Διεύρυνση συμμετοχής • Βελτιωμένη διακυβέρνηση 	Όλοι οι κοινωνικοί εταίροι
23. Συλλογικές συμβάσεις εργασίας	<ul style="list-style-type: none"> • Σε όλες τις συνεντεύξεις των συμμετεχόντων υπάρχει η κοινή εκτίμηση ότι η επέκταση της συλλογικών συμβάσεων που ανεστάλη με το άρθρο 37 του Ν. 4024/2011 θα πρέπει να επανέλθει (όπως προβλεπόταν με τον Ν. 1876/1990), καθώς η αναστολή της επιτρέπει σε κάποιους εργοδότες να καταβάλλουν τον νόμιμο κατώτατο μισθό ακόμα και σε ειδικευμένους εργαζόμενους, καταβάλλοντας ταυτόχρονα έναν αδήλωτο μισθό ώστε η αμοιβή να μην υπολείπεται αυτής που προσφέρουν οι ανταγωνιστές τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Μειώνεται η αδήλωτη εργασία 	ΓΣΕΕ ΣΕΒ ΓΣΕΒΕΕ ΕΣΣΕ ΣΕΤΕ ΟΜΕΑ
ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΥ ΕΝΟΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ			
24. Βασική εκτίμηση της έκτασης και της φύσης της αδήλωτης εργασίας	<ul style="list-style-type: none"> • Χωρίς μια βασική εκτίμηση θα είναι δύσκολο να παρακολουθείται η επίδραση των πολιτικών στην αδήλωτη εργασία. • Μια ενημερωμένη αποτίμηση του χαρακτήρα της (π.χ. ποιοι εμπλέκονται, τι κάνουν και γιατί) θα επιτρέψει τη στόχευση πολιτικών. • Μία επιλογή είναι οι κατά πρόσωπο δομημένες συνεντεύξεις με ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα περίπου 2.000 συμμετεχόντων σε εθνικό επίπεδο, ενδεχομένως στο πλαίσιο συλλογικών ερευνών. • Μία άλλη επιλογή είναι να συμπεριληφθούν στις τακτικές έρευνες εργατικού δυναμικού ερωτήσεις για τον εντοπισμό όσων εμπλέκονται σε αδήλωτη ή ατελώς δηλωμένη εργασία – έτσι θα εξασφαλιζόταν δεδομένα σε τακτική βάση και με σχετικά χαμηλό κόστος. • Αυτό απαιτεί (i) μια έρευνα των πολιτών που χρησιμοποιούν τα νοικοκυριά ως επίπεδο ανάλυσης/έρευνας, με την έρευνα του Ευρωβαρόμετρου για την αδήλωτη εργασία να αποτελεί το σημείο έναρξης για τον σχεδιασμό της έρευνας αυτής, και (ii) μια έρευνα σε επιχειρήσεις, προκειμένου να αξιολογηθεί η αδήλωτη εργασία και οι επιπτώσεις της σε αυτές. • Έτσι θα καταστεί δυνατή μια περισσότερο εστιασμένη ιεράρχηση των σημαντικότερων κλάδων, ομάδων, τύπων αδήλωτης εργασίας κ.λπ. 	<ul style="list-style-type: none"> • Μια βασική εκτίμηση επιτρέπει τη μέτρηση της μελλοντικής προόδου στην αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας. • Μπορεί να υπάρξει λήψη αποφάσεων βάσει στοιχείων σχετικά με τους τύπους αδήλωτης εργασίας, τους κλάδους, τις ομάδες κ.λπ. όπου θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα. • Τα παραπάνω προτεινόμενα μέτρα πολιτικής μπορούν να διαμορφωθούν με βάση τα ευρήματα (π.χ. τις ομάδες στις οποίες απευθύνονται οι εκστρατείες ευαισθητοποίησης, τους κλάδους στους οποίους επικεντρώνονται οι πρωτοβουλίες, τους τύπους αδήλωτης εργασίας που εξετάζονται κατά προτεραιότητα). 	Ελληνική Στατιστική Αρχή ΣΕΠΕ ΕΣΥΚΑ Υπουργείο Οικονομικών
25. Αξιολόγηση πολιτικών βάσει μελετών/στοχευμένων μελετών	<ul style="list-style-type: none"> • Είναι αναγκαίο να καλλιεργηθεί μια νοοτροπία αξιολόγησης των δημόσιων πολιτικών βάσει μελετών/στοχευμένων μελετών. Όταν εφαρμόζονται οποιεσδήποτε από τις παραπάνω πολιτικές και ενέργειες, για τις οποίες απαιτείται η επένδυση δημόσιου χρήματος, θα πρέπει να γίνεται αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των δαπανών (π.χ. δείκτες εσόδων-κόστους) και της αποτελεσματικότητας του εκάστοτε μέτρου πολιτικής (π.χ. αντίκτυπος του μετασχηματισμού της αδήλωτης εργασίας σε δηλωμένη εργασία). 	<ul style="list-style-type: none"> • Αποτελεσματικότερη προσέγγιση της αντιμετώπισης της αδήλωτης εργασίας. • Αποτελεσματικότερη χρήση του δημόσιου χρήματος. 	Διακυβερνητικά
	<ul style="list-style-type: none"> • Υπάρχει ανάγκη για εκ των προτέρων και εκ των υστέρων αξιολογήσεις των μέτρων πολιτικής βάσει μελετών/στοχευμένων μελετών. 		

4.2 ΧΡΟΝΙΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Κατά την εφαρμογή των παραπάνω προτεινόμενων μέτρων πολιτικής, είναι σημαντικό να υλοποιηθούν:

- Μέτρα για τη βελτίωση της ηθικής των πολιτών είτε ταυτόχρονα, είτε μετά από μέτρα μεταρρύθμισης των επίσημων θεσμών.
- Άμεσοι έλεγχοι που παρέχουν κίνητρα και ενισχύουν τα οφέλη της δηλωμένης εργασίας, είτε πριν, είτε ταυτόχρονα με μέτρα που βελτιώνουν τις κυρώσεις και τους κινδύνους εντοπισμού.

4.3 ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΠΙΛΟΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Προκειμένου να υποστηριχθεί η μετάβαση στη δηλωμένη εργασία, προτείνεται η διεξαγωγή μιας πιλοτικής μελέτης με χρήση αυτού του ολοκληρωμένου πλαισίου πολιτικής, προκειμένου να εκτιμηθούν οι επιδράσεις του στην αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας. Αντί για την επιλογή ενός συγκεκριμένου κλάδου της οικονομίας ή και περιφέρειας όπου θα πρέπει να στοχεύσουν όλα τα μέτρα, θα μπορούσαν να επιλεγούν διαφορετικές πληθυσμιακές ομάδες, κλάδοι ή και περιφέρειες, μέσω τριμερούς διαβούλευσης, για την πιλοτική εφαρμογή καθενός από τα παραπάνω μέτρα πολιτικής, λαμβάνοντας υπόψη της αιτίες, τις συνθήκες και τις μορφές αδήλωτης εργασίας στην Ελλάδα, καθώς και τις επιθυμίες, τις ικανότητες και τις δυνατότητες αυτών που εμπλέκονται στην καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας. Με τον τρόπο αυτόν θα δοθεί η δυνατότητα να αξιολογηθεί στην πράξη η αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα αυτής της ολοκληρωμένης προσέγγισης πολιτικών, και θα επιλυθούν τυχόν αρχικά προβλήματα κάθε μέτρου πριν την ευρύτερη υλοποίηση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Μπορεί η αδήλωτη εργασία να έχει “θριαμβεύσει” στην Ελλάδα, όμως από την άλλη δεν είναι ακατόρθωτο το φαινόμενο αυτό να μετριαστεί σταδιακά. Ήδη το κράτος έχει κάνει κάποια βήματα ώστε να αντιμετωπίσει την αδήλωτη οικονομία, με το να θέσει υπεύθυνες οργανώσεις και φορείς για τον εντοπισμό της. Επίσης, έχουν προταθεί αρκετές αποτελεσματικές λύσεις για την εξάλειψη αυτού του φαινομένου.

Παραμένει όμως ένα τελευταίο αναπάντητο ερώτημα. Αφού έχουν βρεθεί όλες οι πιθανές λύσεις, τι εμποδίζει το κράτος αλλά και τους πολίτες - εργαζομένους και εργοδότες – ώστε να τις εφαρμόσουν;

Για να γίνει αυτό θα πρέπει να υπάρχει αυτοπειθαρχία και ισχυρό κίνητρο και από τις τρεις πλευρές. Το κράτος να είναι αποφασισμένο να εφαρμόσει τις λύσεις και οι πολίτες να έχουν την διάθεση να υπακούν στους νόμους, ώστε η οικονομία της χώρας να ισχυροποιηθεί.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ ΑΕΒΕ, ΑΘΗΝΑ 2001
- ΘΕΟΔΩΡΟΥ Π. ΛΙΑΝΟΥ, ΑΝΝΑΣΝΤΑΟΥΛΗ-ΝΤΕΜΟΥΣΗ Γ' ΕΚΔΟΣΗ 2017. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
- <https://el.wiktionary.org/wiki/%CF%83%CF%8D%CE%BC%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7>
- <https://www.kepea.gr/aarticle.php?id=227>
- <http://www.taxhorizon.club/el/%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%B1-8/%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AC-17337/%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%B5%CE%AF%CE%B4%CE%B7-%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%AC%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD-%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82-17338>
- https://www.randstad.gr/υποψήφιος/career-blog/archives/ημιαπασχόληση-ή-πλήρης-απασχόληση_5507/
- <http://greekengineers.pbworks.com/w/page/20723707/%CE%A3%CF%8D%CE%BC%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7%20%CE%95%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82>
- <https://www.euretirio.com/tag/paraikonomia/>
- https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%85%CE%BD%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CF%83%CF%84%CE%AD%CF%82_%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%AE%CF%82
- <https://www.euretirio.com/ethniko-proion/>
- <http://www.nikoskapelislaw.gr/%CF%85%CF%80%CE%B7%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%AF%CE%B5%CF%82/%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF/%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%83%CE%B9%CE%B1%CF%83-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%83>
- https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%B8%CE%AD%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B7_%CE%B1%CE%BE%CE%AF%CE%B1
- https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BA%CE%B1%CE%B8%CE%AC%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF_%CE%95%CE%B3%CF%87%CF%8E%CF%81%CE%B9%CE%BF_%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%8A%CF%8C%CE%BD
- <https://www.mikrometoxos.gr/%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1-%CE%BF%CE%B9-%CE%B1%CE%B9%CF%84%CE%AF%CE%B5%CF%82-%CE%BF-%CE%B5%CE%BD%CF%84%CE%BF%CF%80%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82/>

- <https://www.dianeosis.org/2018/04/to-forologiko-provlima-tis-elladas/>
- <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/39351#>
- <https://www.kathimerini.gr/954868/gallery/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/vyhloi-foroi-kai-sxedon-anyparktes-paroxes>
- <https://www.kathimerini.gr/896789/article/oikonomia/epixeirhseis/sev-oi-vyhloi-foroi-odhgoy-n-sthn-para-oikonomia>
- <https://www.kathimerini.gr/892555/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/katw-apo-th-vash-sthn-antapodotiko-thta-forwn-h-ellada>
- https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_undeclared-work_el.pdf
- https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/documents/publication/wcms_582515.pdf
- https://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/49757/1_Diagnostic_Report_on_undeclared_work_in_Greece_gr.pdf
- <https://www.voucherergasia.gr/article/apopseis/oikonomiki-anisotita-stin-ellada-dei/>
- <https://www.taxheaven.gr/news/46930/upd-h-nea-klimaka-forologias-eisodhmatos-misowtwn-syntaxioyxwn-gia-to-2020-analytikoi-pinakes>
- <https://www.tovima.gr/2019/11/30/opinions/poioi-apoloun-ti-mesaia-taksi-stin-ellada/>
- http://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/50612/Special_Report_6_11_2017.pdf
- <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A6%CE%BF%CF%81%CE%BF%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%86%CF%85%CE%B3%CE%AE>
- <https://www.aoth.edu.gr/news/oikonomia/item/502-forodiafigi-ellada-ereuna>
- <https://www.iefimerida.gr/news/375035/sev-i-ellada-protathlitria-se-forodiafygi-kai-mayri-ergasia-logo-yperforologisis>
- <https://www.sofokleousin.gr/meionontai-ta-prostima-gia-tin-mayri-ergasia>
- <https://m.naftemporiki.gr/story/1524071/prostima-156-ekat-gia-adiloti-ergasia-mesa-se-ena-trimino-to-neo-poinologio>
- https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BD%CE%B9%CE%B1%CE%AF%CE%BF%CF%82_%CE%A6%CE%BF%CF%81%CE%AD%CE%B1%CF%82_%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82_%CE%91%CF%83%CF%86%CE%AC%CE%BB%CE%B9%CF%83%CE%B7%CF%82
- <https://tilegrafimanews.gr/nea/ergosimo-ti-einai-kai-pos-chrinimopoietai-odigies/>
- https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%B1%CF%87%CE%B5%CE%AF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B7_%CE%B5%CF%86%CE%BF%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82_%CE%B1%CE%BB%CF%85%CF%83%CE%AF%CE%B4%CE%B1%CF%82
- <https://esee.gr/%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CE%B4%CE%B9%CE%AC%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9->

[%CE%B5%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CF%8C-%CE%BA%CE%BF/](#)

- <https://www.kepea.gr/aarticle.php?id=198>
- https://www.google.com/amp/s/europa.eu/youreurope/citizens/work/taxes/income-taxes-abroad/greece/indexamp_el.htm
- <https://www.kathimerini.gr/967452/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/e3akoloy8ei-na-diogkwnetai-h-forodiatygh-sthn-ellada>

